

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Jan Komárek

**Odpovědnost jednatele společnosti s ručením
omezeným v úpadku z pohledu věřitele**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Klára Hurychová, Ph.D.

Katedra: obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 17. 1. 2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 201 523 znaků včetně mezer.

[Vlastnoruční podpis]

Jan Komárek

V Praze dne 17. 1. 2024

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval vedoucí mé diplomové práce, JUDr. Kláře Hurychové, Ph.D., za veškeré rady, doporučení a připomínky, které mi poskytla během vedení této práce.

Obsah

Úvod.....	6
1. Základní východiska	8
1.1 Společnost s ručením omezeným, jednatel.....	8
1.2 Věřitel a druhy věřitelů.....	8
2. Odpovědnost jednatele dle ust. § 66 ZOK.....	11
2.1 Předpoklady pro uplatnění odpovědnosti dle ust. § 66 odst. 1 ZOK.....	12
2.1.1 Rozhodnutí o úpadku a jeho způsobu řešení.....	12
2.1.2 Přispění k úpadku porušením povinností jednatele.....	13
2.1.2.1 Péče řádného hospodáře	16
2.1.3 Proporcionalita	20
2.1.4 Osobní působnost – funkce jednatele.....	21
2.2 Vydání prospěchu dle ust. § 66 odst. 1 písm. a) ZOK.....	25
2.2.1 Sankce	26
2.3 Žaloba na doplnění pasiv dle ust. § 66 odst. 1 písm. b) ZOK	26
2.3.1 Sankce	27
2.4 Řízení.....	30
2.4.1 Aktivní legitimace	31
2.4.2 Náklady řízení	37
2.4.3 Důkazní břemeno	39
2.5 Promlčení.....	42
2.6 Shrnutí ust. § 66 ZOK z pohledu věřitele.....	43
2.6.1 Zhodnocení právní úpravy	43
2.6.2 Kdy se domáhat odpovědnosti jednatele dle ust. § 66 ZOK	45
3. Náhrada škody dle ust. § 99 InsZ.....	47
3.1 Předpoklady pro uplatnění odpovědnosti dle ust. § 99 InsZ	48
3.1.1 Porušení povinnosti podat insolvenční návrh dle ust. § 98 InsZ.....	48
3.1.2 Škoda a otázka promlčení	53
3.1.3 Příčinná souvislost a liberace	57
3.2 Řízení.....	59
3.2.1 Aktivní legitimace	60
3.2.2 Předběžné opatření	61
3.2.3 Důkazní břemeno	63
3.3 Shrnutí ust. § 99 InsZ z pohledu věřitele.....	65
3.3.1 Zhodnocení právní úpravy	65
3.3.2 Kdy se domáhat odpovědnosti jednatele dle ust. § 99 InsZ.....	67

4. Souběh uložení zvláštních povinností dle ust. § 66 ZOK a náhrady škody dle ust. § 99 InsZ 68	
Závěr.....	72
Seznam zkratek	76
Seznam použitých zdrojů	77
Odpovědnost jednatele společnosti s ručením omezeným v úpadku z pohledu věřitele.....	82
Abstrakt	82
Abstract	83

Úvod

Diplomová práce se zabývá analýzou možností věřitele dosáhnout větší míry uspokojení své pohledávky za společností s ručením omezeným v úpadku s časovým určením po zahájení insolvenčního řízení, a to prostřednictvím vyvození odpovědnosti jednatele této upadnuvší společnosti při porušení jeho povinností. Práce proto detailně zkoumá institut vydání prospěchu dle ust. § 66 odst. 1 písm. a) ZOK, žalobu na doplnění pasiv dle ust. § 66 odst. 1 písm. b) ZOK a náhradu škody za opožděně podaný insolvenční návrh dle ust. § 99 InsZ, a to vše z pohledu věřitele.

Uváděné téma je přitom považováno za poměrně aktuální, neboť 1. 1. 2021 nabytl účinnosti zákon č. 33/2020Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony. Tím došlo k zavedení nového institutu – žaloby na doplnění pasiv dle ust. § 66 odst. 1 písm. b) zákona o obchodních korporacích, dále ke změnám možnosti uložení povinnosti vydat prospěch dle ust. § 66 odst. 1 písm. a) ZOK, a to včetně nové procesní úpravy. Uváděná změna přitom současně ovlivnila také věřitelovu situaci, pokud zvažuje domáhat se náhrady škody dle ust. § 99 InsZ při porušení jednatelovy povinnosti řádně podat insolvenční návrh, a to kvůli hmotněprávní ale i procesněprávní provázanosti všech uváděných institutů.

Prvním cílem diplomové práce je proto zhodnocení, jakým způsobem je pro věřitele, respektive pro různé skupiny věřitelů, současná právní úprava odpovědnosti jednatele v intencích vydání prospěchu, žaloby na doplnění pasiv a náhrady škody za opožděně podaný insolvenční návrh nastavena a v čem spočívají její nedostatky, případně jakým způsobem je vhodné nedostatky odstranit. Druhým cílem diplomové práce je posouzení, za jakých okolností je pro věřitele výhodné domáhat se této odpovědnosti jednatele s úmyslem zvýšit uspokojení své pohledávky, respektive kdy by se jí měl domáhat a co ovlivní věřitelovu situaci, pokud zvažuje učinit příslušné právní kroky. Třetím a posledním cílem práce v závislosti na popisu a analýze uváděných institutů je současně stanovit, jaký je vztah mezi odpovědností jednatele dle ust. § 66 ZOK a odpovědností jednatele dle ust. § 99 InsZ, popsat souběh těchto odpovědností a stanovit, co tyto závěry pro věřitele v konečném důsledku znamenají.

Tato práce proto bude členěna do čtyř částí. V první části bude v rámci základního vymezení krátce charakterizována společnost s ručením omezeným a funkce jednatele. Současně dojde k popsání pozice věřitele a jednotlivých skupin věřitelů společnosti s ručením omezeným v úpadku, a to optikou relevance vyvození odpovědnosti jednatele upadnuvší společnosti dle ust. § 66 ZOK a ust. § 99 InsZ.

Druhá část bude zaměřena na podrobný rozbor odpovědnosti jednatele dle ust. § 66 ZOK a zde uvedených dvou skutkových podstat, tj. vydání prospěchu jednatele dle odst. 1 písm. a) tohoto ustanovení a žalobu na doplnění pasiv dle odst. 1 písm. b) tohoto ustanovení. Dojde k popsání a analýze předpokladů této odpovědnosti jednatele, popsání osobní působnosti jednatele jakožto fyzické či právnické osoby a také situace mnohosti jednatelů, analýze sankcí (zvláštních povinností), které mohou být jednateli uloženy. Stěžejním bude s ohledem na současnou právní úpravu zhodnocení aktivní legitimace, komplexně budou ovšem popsány a analyzovány i další procesní aspekty, tj. samotné řízení (incidenční spor) se zaměřením na otázku nákladů řízení a důkazního břemene a v neposlední řadě i posouzení otázky promlčení, a to vše tak, aby mohly být ve výsledku vyvozeny závěry pro splnění cílů této diplomové práce.

Třetí část bude zaměřena na ust. § 99 InsZ a bude zkoumat podmínky pro vyvození odpovědnosti jednatele z pohledu věřitele. Zabývat se bude jednotlivými předpoklady pro vyvození odpovědnosti jednatele a zároveň otázkou promlčení, která je úzce navázána na definici samotné škody za opožděné podání insolvenčního návrhu. V části bude rovněž zkoumána procesní stránka věci se zaměřením na aktivní legitimaci, otázku nákladů řízení, důkazní břemeno a související předběžné opatření, to vše opět tak, aby mohly být závěrem stanoveny výsledky pro naplnění uváděných cílů této diplomové práce.

Čtvrtá část rozebere vztah ust. § 66 ZOK a ust. § 99 InsZ v závislosti na popisu a analýze zmiňovaných institutů, respektive důsledky současného vyvození odpovědnosti jednatele dle obou těchto ustanovení, a jakým způsobem tento vztah dopadne na věřitele.

První, druhá a třetí část této práce pracuje zejména s metodou deskripce a současnou analýzou institutů z pohledu věřitele, aby mohla být posouzena zákonná úprava a byly vyvozeny závěry, kdy se má příslušné odpovědnosti jednatele věřitel domáhat. Ve čtvrté části jsou použity obdobné metody ovšem i za použití komparace těchto institutů, aby mohl být stanoven jejich vztah a určeno, zda se instituty vzájemně vylučují.

1. Základní východiska

1.1 Společnost s ručením omezeným, jednatel

Společnost s ručením omezeným je kapitálová obchodní společnost. Jejím základním charakteristickým rysem je, že za její dluhy ručí společníci společně a nerozdílně do výše, v jaké nespĺnili vkladové povinnosti podle stavu zapsaného v obchodním rejstříku v době, kdy byli věřitelem vyzváni k plnění.¹ Statutární orgán společnosti s ručením omezeným tvoří jeden nebo více jednatelů, kteří mohou ale také nemusí představovat orgán kolektivní.² Je to právě jednatel, kterému v souladu s ust. § 195 odst. 1 ZOK přísluší obchodní vedení společnosti, tj. v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu, kterou lze užít i pro prostředí společnosti s ručením omezeným: „organizování a řízení její běžné podnikatelské činnosti, zejména rozhodování o provozu podniku (závodu) společnosti a s tím souvisejících vnitřních záležitostech společnosti...“.³ Právě proto má mít jednatel přehled o hospodaření společnosti s ručením omezeným a jejím vedením. Funkci je povinen vykonávat zejména v souladu s péčí řádného hospodáře⁴, tj. s určitou mírou vynaložené péče, která se od něj při výkonu funkce očekává. V případě úpadku společnosti s ručením omezeným, kdy v rámci insolvenčního řízení nedochází k plnému uspokojení pohledávek věřitelů, je proto s ohledem na výše uvedené logické, že za určitých okolností půjde právě o jednatele, který bude za nepříznivé výsledky vedení společnosti věřitelům odpovídat.

Tato práce se zabývá odpovědností jednatele společnosti s ručením omezeným, v dalších kapitolách této práce proto bude společnost s ručením omezeným označována pouze jako „společnost“ nebo „upadnuší společnost“ a jednatel společnosti s ručením omezeným bude označován pouze jako „jednatel“.

1.2 Věřitel a druhy věřitelů

Věřitelem je osoba, která má vůči dlužníkovi právo na určité plnění jako na pohledávku, přičemž dlužník, v tomto případě upadnuší společnost, má povinnost toto právo splněním dluhu uspokojit.⁵ Věřitel, pro kterého má význam vyvození odpovědnosti jednatele upadnuší společnosti dle institutů popisovaných v této práci, je poté konkrétně věřitelem přihlášeným do

¹ Dle ust. § 44 odst. 5 a ust. § 132 odst. 1 ZOK.

² Dle ust. § 194 ZOK.

³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019.

⁴ Dle ust. § 159 odst. 1 OZ a ust. § 52 odst. 1 ZOK.

⁵ Dle ust. § 1721 OZ.

insolvenčního řízení (k tomu dále u bližšího popisu zkoumaných institutů), respektive účastníkem insolvenčního řízení.⁶

Tím se stane uplatněním své pohledávky za upadnuvší společností přihláškou doručenou insolvenčnímu soudu⁷, podáním insolvenčního návrhu spolu s uplatněním své pohledávky⁸, uplatněním pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou doručení písemného úkonu osobě s dispozičním oprávněním⁹, nebo případně jiným povoleným způsobem. U zpravidla nejčastějšího způsobu, tedy přihlášení své pohledávky, je věřitel oprávněn přihlásit svou pohledávku počínaje zahájením insolvenčního řízení a konče lhůtou, kterou pro přihlášení stanovil insolvenční soud v rozhodnutí o úpadku.¹⁰

Věřitelé, respektive jejich pohledávky se poté v insolvenčním řízení dělí právě dle způsobu, jakým byla pohledávka uplatněna, tj. na pohledávky uplatněné přihláškou, pohledávky za majetkovou podstatou, pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou a jiné pohledávky, které se považují v insolvenčním řízení za přihlášené.

Pohledávky uplatněné přihláškou je možné v souladu s ust. § 165 odst. 1 InsZ uspokojit dle zvoleného způsobu řešení úpadku, což v tomto případě (u společnosti s ručením omezeným) bude konkrétně dle rozvrhu při konkurzu nebo plněním reorganizačního plánu při reorganizaci.

Pohledávky za majetkovou podstatou jsou taxativně vypočteny v ust. § 168 odst. 1 a odst. 2 InsZ a, jde o pohledávky jejichž vznik má svůj původ právě v insolvenčním řízení. Podstatné je, že vznikly až po zahájení insolvenčního řízení a dále to, že se v souladu s ust. § 168 odst. 3 InsZ uspokojují v plné výši z majetkové podstaty upadnuvší společnosti, a to kdykoli po rozhodnutí o úpadku, pokud to stav majetkové podstaty umožňuje.

Pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou jsou rovněž taxativně vyjmenované, a to v ust. § 169 odst. 1 a odst. 2 InsZ. V souladu s odst. 3 tohoto ustanovení se také uspokojují v plné výši kdykoli po rozhodnutí o úpadku a rovněž z majetkové podstaty upadnuvší společnosti, pokud to její stav umožňuje. Dle důvodové zprávy zákona č. 80/2019 Sb., kterým se novelizoval insolvenční zákon, jde zpravidla o takové pohledávky, u kterých lze nalézt veřejný zájem ohledně jejich přednostního uspokojení, důvodem je například stabilita v sociální oblasti.¹¹ Konkrétně jde proto třeba o pracovněprávní pohledávky dlužníkových zaměstnanců.

⁶ Dle ust. § 4 odst. 1 InsZ.

⁷ Dle ust. § 2 písm. h) InsZ.

⁸ Dle ust. § 97 InsZ.

⁹ Dle ust. § 203 InsZ.

¹⁰ Dle ust. § 173 odst. 1 InsZ.

¹¹ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 80/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti daní a některé další zákony, č. 80/2019 Dz, K části desáté – změna insolvenčního zákona, K bodu 1 (§ 168 odst. 2 písm. e).

V souladu s ust. § 165 odst. 2 InsZ rozeznáváme ještě pohledávky, které se považují v insolvenčním řízení za přihlášené, pokud tak stanoví zákon, a to ačkoliv se přihláškou neuplatňují. Uspokojují se ovšem stejně jako pohledávky přihláškou uplatněné. Příkladem, který zákon uvádí a zároveň je použitelný pro společnost s ručením omezeným jakožto dlužníka, jsou dle ust. § 172 odst. 4 InsZ pohledávky společníků vyplývající z jejich účasti ve společnosti, tj. půjde nejčastěji o pohledávky společníků z podílu na zisku společnosti. Tento konkrétní druh pohledávky se nicméně logicky uspokojuje až jako poslední v pořadí, přednostní postavení zaujmou jakékoliv pohledávky jiných věřitelů.¹²

Odlišným dělením, které může mít dále bezpochyby vliv na odpovědnostní instituty jednatele společnosti zkoumané v této práci, je poté dělení pohledávek na zajištěné a nezajištěné. Zajištění věřitelé¹³ v souladu s ust. § 166 InsZ rovněž uplatňují své pohledávky přihláškou. Jejich pohledávka je poté dle ust. § 167 odst. 1 InsZ uspokojena z výtěžku zpeněžení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž byla zajištěna. Podstatné je, že se tito věřitelé uspokojí z výtěžku zpeněžení předmětu zajištění v rozsahu svého zajištění dříve než věřitelé nezajištění a dále také to, že se takto mohou uspokojit již v průběhu insolvenčního řízení stejně jako věřitelé s pohledávkami za majetkovou podstatou a pohledávkami jim postavenými na roveň, a to dle ust. § 305 insolvenčního zákona. Teprve v rozsahu zajištěné pohledávky, který přesahuje reálné uspokojení ze zdroje zajištěné pohledávky, se tito věřitelé dále uspokojují jako ostatní nezajištění věřitelé.¹⁴

Optikou vyvození odpovědnosti jednatele upadnuvší společnosti dle ust. § 99 InsZ budou ovšem s ohledem na výše uvedené relevantní pouze věřitelé, kteří svou pohledávkou uplatňují přihláškou anebo se za takto přihlášenou jejich pohledávka považuje.¹⁵ Rozlišení na věřitele zajištěného nebo nezajištěného poté roli víceméně nehraje, žalobu dle ust. § 99 InsZ totiž podává každý věřitel za sebe, nejde o incidenční spor, a při úspěchu v řízení dojde k uspokojení pouze toho jediného věřitele (k tomu více v dalších kapitolách této práce).

Optikou vyvození odpovědnosti jednatele upadnuvší společnosti dle ust. § 66 ZOK budou z pohledu podání návrhu dle tohoto ustanovení relevantní věřitelé související s věřitelským výborem (k tomu více v dalších kapitolách této práce). Půjde proto pouze o věřitele uplatňující své

¹² SPRINZ, Petr, VRBA, Milan. § 172. marg. č. 41. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. *Insolvenční zákon*. [online] 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. 1248 s. [cit. 03. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz>.

¹³ Ve smyslu ust. § 2 písm. g) InsZ.

¹⁴ Takto uspokojení zajištěného věřitele komentuje rovněž SPRINZ, Petr. § 172, marg. č. 1. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

¹⁵ JIRMÁSEK, Tomáš. § 99, marg. č. 11. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

pohledávky přihláškou, protože pouze oni se dle ust. § 47 odst. 2 InsZ účastní schůze věřitelů a volí proto věřitelský výbor, jehož členem se může stát opět pouze jeden z nich.¹⁶ V případě úspěchu ale i neúspěchu návrhu dle ust. § 66 ZOK má ovšem nárůst či pokles prostředků v majetkové podstatě upadnuvší společnosti samozřejmě vliv i na věřitele, kteří do této kategorie nespádají, z majetkové podstaty se totiž uspokojují také. Z pohledu ust. § 66 ZOK může být podstatné také dělení na věřitele zajištěné a nezajištěné, a to z toho důvodu, že mohou mít v rámci insolvenčního řízení odlišné motivace. Jak již bylo uvedeno, pohledávky zajištěných věřitelů se totiž přednostně uspokojují z předmětu zajištění, přičemž k uspokojení může dojít již v průběhu insolvenčního řízení. Zajištěný věřitel tak bude zpravidla uspokojen v mnohem větší míře než věřitel nezajištěný, v této souvislosti bude proto také mnohem méně motivován k zahájení řízení dle ust. § 66 ZOK a v rámci hlasování o tomto návrhu na půdě věřitelského výboru spíše nebude mít důvod být návrhu nakloněn. Stejně tak se může stavět k poskytnutí zálohy vyžadované insolvenčním správcem. Míra zastoupení zajištěných a nezajištěných věřitelů ve výboru věřitelů ovšem není zákonem upravena tak, aby docházelo k poškozování věřitelů nezajištěných (k tomu dále v příslušné části práce o aktivní legitimaci).

2. Odpovědnost jednatele dle ust. § 66 ZOK

Tato kapitola se detailně zabývá problematikou odpovědnosti jednatele společnosti při jejím úpadku, respektive jeho zvláštními povinnostmi při naplnění podmínek stanovených v ust. § 66 ZOK, a zkoumá dvě skutkové podstaty v tomto ustanovení vymezené, tj. vydání prospěchu jednatele dle ust. § 66 odst. 1 písm. a) ZOK a žalobu na doplnění pasiv dle ust. § 66 odst. 1 písm. b) ZOK. Rozbor této problematiky zahrnuje komplexní pohled na předpoklady, které musí být splněny pro uplatnění této odpovědnosti, důkladný pohled na sankce, které jsou spojeny s tímto ustanovením a mohou ovlivnit majetkovou situaci jednatele, a to z pohledu věřitele v konečném důsledku.

Dalším směrem analýzy v této kapitole je rovněž procesní stránka vyvození odpovědnosti a průběh příslušného soudního řízení, incidenčního sporu, které s těmito otázkami souvisí, včetně úpravy nákladů řízení, aktivní legitimace k zahájení řízení a v neposlední řadě i otázky tíhy důkazního břemene, vše rovněž z pohledu věřitelského.

Závěrem této kapitoly se zabývám hodnocením, jakým způsobem je současná právní úprava pro věřitele nastavena, tj. zda jde spíše o úpravu pro věřitele příznivou s ohledem na současnou úpravu aktivní legitimace podání návrhu spolu se souvisejícím posouzením vyváženosti a ochrany

¹⁶ GRAY, Mirjana. § 59, marg. č. 1. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

jednotlivých skupin věřitelů. Současně zkoumám, za jakých okolností je pro věřitele výhodné domáhat se vydání příslušného rozhodnutí insolvenčního soudu, tj. kdy se domáhat této jednateleovi odpovědnost, a to včetně otázky promlčení, nákladů řízení, důkazního břemene a dalších aspektů.

2.1 Předpoklady pro uplatnění odpovědnosti dle ust. § 66 odst. 1 ZOK

Ust. § 66 ZOK vypočítává v návěti prvního odstavce základní předpoklady pro vyvození odpovědnosti jednatele při úpadku společnosti. Fundamentálním předpokladem je rozhodnutí insolvenčního soudu o úpadku společnosti a dále rovněž o způsobu jeho řešení. Druhým předpokladem je porušení povinnosti jednatele, kterým přispěl k úpadku společnosti. Třetím předpokladem je podání žaloby insolvenčním správcem. Za poslední a nepsaný předpoklad, alespoň co se týče obecného vymezení pro uplatnění této odpovědnosti, označuje odborná literatura požadavek proporcionality jakožto jednu ze základních zásad celého právního řádu (k tomu dále v samostatné kapitole).

2.1.1 Rozhodnutí o úpadku a jeho způsobu řešení

Návěti prvního odstavce ust. § 66 ZOK výslovně zmiňuje pouze rozhodnutí o způsobu řešení úpadku, nicméně rozhodnutí o úpadku¹⁷ samotném tomuto musí logicky předcházet. V intencích dlužníka jakožto společnosti s ručením omezeným bude možným způsobem řešení úpadku pouze konkurz či reorganizace.

Právě v případě konkurzu může být rozhodnuto o úpadku samém a jeho řešení v rámci jediného rozhodnutí insolvenčního soudu.¹⁸ O takové případy se bude jednat za okolností, kdy nebude možné zvolit jiný způsob řešení, než kterým je právě konkurs, a to tehdy, kdy společnost nenaplní předpoklady pro možnost řešení úpadku reorganizací¹⁹ anebo v době do rozhodnutí o úpadku insolvenční soud nepožádá o prodloužení lhůty k předložení reorganizačního plánu.²⁰

¹⁷ Rozhodnutí insolvenčního soudu, které obsahuje povinné náležitosti dle ust. § 136 InsZ.

¹⁸ Dle ust. § 148 InsZ.

¹⁹ V souladu s ust. § 316 odst. 4 a odst. 5 InsZ je reorganizace přípustná, jestliže celkový roční úhrn čistého obratu dlužníka podle zvláštního právního předpisu za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu dosáhl alespoň částku 50 000 000 Kč, nebo zaměstnává-li dlužník nejméně 50 zaměstnanců v pracovním poměru, anebo jestliže tyto podmínky dlužník nesplňuje, tak pokud společně s insolvenčním návrhem nebo nejpozději do rozhodnutí o úpadku předložil insolvenčnímu soudu reorganizační plán přijatý alespoň polovinou všech zajištěných věřitelů počítanou podle výše jejich pohledávek a alespoň polovinou všech nezajištěných věřitelů počítanou podle výše pohledávek.

²⁰ V souladu s ust. § 316 odst. 6 InsZ insolvenční soud poté v rozhodnutí o úpadku prodlouží lhůtu k předložení reorganizačního plánu nejdéle o 30 dnů.

Úpadek a také způsob jeho řešení musí být pro uplatnění ust. § 66 ZOK stanoven vždy příslušným rozhodnutím insolvenčního soudu. Pro posouzení odpovědnosti jednatele soud nemá možnost hodnotit úpadek a řešení jeho způsobu jako předběžnou otázku.²¹

2.1.2 Příspěvní k úpadku porušením povinností jednatele

Oproti předpokladu již vydaného rozhodnutí o způsobu řešení úpadku, potažmo o úpadku, představuje porušení povinností jednatele s příspěvním právě k úpadku společnosti předpoklad značně komplikovanější. Nicméně právě okolnost, zda přispěl či nepřispěl jednatel porušením své povinnosti k úpadku, bude stěžejní pro vyvození jeho odpovědnosti. Tento předpoklad se podle svého znění dělí na dvě podmínky, první je porušení povinností jednatele, druhá stanovuje, že toto porušení povinností musí přispět k úpadku.

Za příspěvní k úpadku komentářová literatura označuje jednání, které bylo příčinou úpadku nebo jednání, v jehož důsledku nebyl úpadek odvrácen, ačkoliv bylo možné úpadek ještě odvrátit přijetím rozumných opatření.²²

Jednatel může k úpadku společnosti přispět různými způsoby, a to jak prostřednictvím aktivního jednání (komisivního), tak i pasivního jednání (omisivního) spočívající v nečinnosti, kdy je jednatel povinen jednat, ale opomene tak učinit.²³ Obojí charakter jednání totiž může mít značný vliv na finanční stabilitu společnosti.

Příspěvní zřejmě není nijak časově omezeno, ze znění ust. § 66 odst. 1 ZOK nelze žádné časové hledisko vyčíst, nicméně s ohledem na institut promlčení tu jakési časové omezení existuje (k tomu v dalších kapitolách této práce). Prokázání skutečnosti, že jednateľovo porušení povinností přispělo k úpadku, bude také zpravidla snazší u časově bližších jednání, potažmo opomenutí.

Otázkou může být, zda lze na zkoumané porušení povinností jednatele hledět optikou ust. § 63 ZOK, neboť v odst. 3 je zde uvedeno, že o vyloučení člena statutárního orgánu vykonávat funkci v jakékoliv obchodní korporaci soud rozhodne i bez návrhu, pokud mu byla uložena povinnost dle ust. § 66 odst. 1 téhož zákona. V ust. § 63 odst. 1 ZOK je ale také uvedeno, že toto vyloučení soud může uložit i bez návrhu, pokud člen statutárního orgánu opakovaně nebo závažně porušil své povinnosti. Při tomto stavu tedy soud vyloučit jednatele pouze může, při současném uložení sankce dle ust. § 66 odst. 1 ZOK už ale soud jednatele vyloučit v souladu se zněním zákona musí („soud rozhodne“). Tímto zákonodárce nepřímou určil, že porušení povinností nutné pro

²¹ ŠUK, Petr. § 66 In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. *Zákon o obchodních korporacích*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 227.

²² Tamtéž.

²³ RADA, Tomáš. Odpovědnost statutárních orgánů za schodek při konkurzu korporace po novele ZOK. *Jurisprudence*. 2020, č. 5., s. 45.

uložení sankce dle ust. § 66 odst. 1 ZOK je svou povahou významnějším porušením povinností než „opakované nebo závažné porušení“ dle ust. § 63 ZOK. Větší význam bude ale nejspíše spočívat v nadstavbovém přispění k úpadku, proto i přes provázanost sankce vyloučení člena statutárního orgánu a sankcí dle ust. § 66 odst. 1 ZOK nelze zkoumané porušení povinností porovnávat s opakovaným nebo závažným porušením povinností stanoveným v ust. § 63 odst. 1 zákona o obchodních korporacích.

V první řadě je ovšem zapotřebí určit konkrétněji, o jaké povinnosti se v ust. § 66 odst. 1 ZOK jedná. Zákon o obchodních korporacích tyto povinnosti více nekonkretizuje. Může tak jít jak o povinnosti, které jednateli ukládá zákon, přičemž není stanoveno, zda by mělo jít pouze o zákon o obchodních korporacích nebo i jiné zákonné předpisy (například občanský zákoník, insolvenční zákon), ale také o povinnosti, které na sebe jednatel převzal na základě smluvních ujednání se společností nebo povinnosti založené rozhodnutím orgánu veřejné moci.²⁴ Z doslovného znění ustanovení není více jasné.

Z doslovného znění ust. § 66 odst. 1 ZOK může rovněž vzniknout pochybnost o tom, zda se jedná o porušení jakékoliv povinnosti zavazující osobu zvolenou do funkce jednatele společnosti či zda má jít o povinnosti spojené právě s touto funkcí, a tudíž i ve spojitosti s péčí řádného hospodáře. V tomto směru souhlasím s názorem Rady, že s ohledem na smysl a význam ustanovení a také ve spojitosti s vyvozením odpovědnosti jednatele při přispění k úpadku je logické pojít povinnosti spíše na výkon funkce nežli na povinnosti osoby ve funkci samotné.²⁵

Šuk poté v komentářové literatuře spojuje toto porušení povinností zejména s porušením péče řádného hospodáře a nadto s odkazem na judikaturu Nejvyššího soudu vyjmenovává konkrétní příklady porušení povinností způsobilých právě i k přispění k úpadku.²⁶ Příklady budou s ohledem na systematiku této práce uvedeny v příslušné podkapitole „Péče řádného hospodáře“.

Důvodová zpráva k novele zákona o obchodních korporacích k tomuto uvádí, že těmito povinnostmi se rozumí zejména ty, které se týkají spravování záležitostí společnosti nebo vedení obchodního závodu, a dále dodává, že při posuzování porušení povinnosti jednatele je třeba srovnávat se standardem výkonu funkce požadovaného po volených orgánech, tj. s ohledem na péči řádného hospodáře. Rovněž s odkazem na francouzskou judikaturu příkladmo doplňuje, o jaké konkrétní příklady se může jednat. V tomto duchu tak uvádí například zkrácené vedení

²⁴ JOSKOVÁ, Lucie. 8.2 Úpadkové delikty. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, DĚDIČ, Jan, LASÁK, Jan, PIHERA, Vlastimil, LÁLA, Daniel, JOSKOVÁ, Lucie. *Akciové společnosti*. [online] 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023 [cit. 16. 11. 2023]. Dostupné z: www-beck-online-cz.

²⁵ RADA, Tomáš. § 66 In: LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. s. 486.

²⁶ ŠUK, Petr. § 66 In: ŠTENGLOVÁ (2020), *Zákon o obchodních korporacích*, s. 227.

účetnictví, nepřiměřené či nevhodné investice, pokračování ve ztrátové činnosti bez přijetí patřičných opatření či zpronevěru majetku obchodní korporace.²⁷

Posouzení, zda jednatel porušil či neporušil svou povinnost ve smyslu ust. § 66 ZOK, tak bude s ohledem na uvedenou důvodovou zprávu k novele zákona o obchodních korporacích a příslušnou komentářovou literaturu záviset primárně na dodržení péče řádného hospodáře při výkonu volené funkce, ač z jazykového výkladu tohoto ustanovení jako takového můžeme dovodit doslova jakékoliv porušení povinností. Uvedené lze dle mého názoru rovněž dovodit například z příspěvku Havla, který uvádí, že pod pojem péče řádného hospodáře lze podřadit také povinnost statutárního orgánu budoucí úpadek rozpoznat a rovněž mu předcházet a odvracet ho i ve fázi, kdy zatím nehrozí, nicméně společnost již není v dobrém finančním stavu.²⁸ I za předpokladu porušení péče řádného hospodáře jednatelem a souběžného úpadku společnosti nicméně nemusí každé takovéto porušení s úpadkem souviset. Zákonodárce právě proto porušení povinnosti jednatele, respektive porušení péče řádného hospodáře nutné pro udělení sankce dle ust. § 66 odst. 1 ZOK kvalifikoval podmínkou přispění k úpadku.

Kromě samotného porušení péče řádného hospodáře je ovšem v tomto kontextu třeba zohlednit ještě obecné podmínky pro náhradu škody, ostatně i důvodová zpráva k novele zákona o obchodních korporacích uvádí, že jde (výslovně uvádí ohledně žaloby na doplnění pasiv) o zvláštní případ náhrady škody a vyjmenovává, že kromě porušení povinnosti při řízení obchodní korporace (tj. péče řádného hospodáře), je zapotřebí naplnit také vznik škody spočívající v nedostatečné výši majetku, z něhož by mohli být uspokojeni věřitelé společnosti a v neposlední řadě i příčinnou souvislost mezi porušením povinností a nedostatkem majetku.²⁹ Škoda je tedy důvodovou zprávou poměrně jasně definována, spočívá v podstatě v tom, že věřitelé nejsou uspokojeni v plné výši, společnost je v úpadku a nemá majetek. V důsledku proto vydaný prospěch i doplnění majetkové podstaty dle ust. § 66 ZOK směřuje k tomu, že jsou věřitelé uspokojeni ve větší míře, tj. nahrazuje se jim škoda. Ohledně příčinné souvislosti dle mého názoru můžeme říci, že je vlastně přímo vyjádřena v návěti odst. 1 ust. § 66 ZOK, kde je uvedeno, že jednatel přispěl k úpadku (porušením povinností). Ačkoliv z doslovného znění vyplývá přispění k úpadku a nikoliv přispění ke škodě samotné (tj. menšímu uspokojení věřitele), lze si dle mého názoru v tomto kontextu tyto dva pojmy spojit v podstatě do jednoho kvůli tomu, že obecná míra

²⁷ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, č. 33/2020 Dz, K bodům 64 až 66 (§ 63 až 68).

²⁸ HAVEL, Bohumil. Úpadková situace dlužníka a standardy péče jeho orgánů. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 25.

²⁹ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, č. 33/2020 Dz, K bodům 64 až 66 (§ 63 až 68).

uspokojení věřitelů se pohybuje v tak nízkých procentech. Otázkou ovšem zůstane, jak moc musel jednatel k úpadku porušením svých povinností přispět, v podstatě každé i minimální „špatné“ rozhodnutí může majetek společnosti o něco snížit a přiblížit jí k úpadku. V souladu s důvodovou zprávou k novele zákona o obchodních korporacích poté zákonodárce rozuměl i situaci, kdy bylo porušení povinnosti jednatele pouze jednou z příčin úpadku společnosti.³⁰ Z toho usuzuji, že i minimální přispění, naplňuje tuto skutkovou podstatu, ovšem bude mít bezpochyby vliv na výši uložené sankce, tj. zohlední se zde zásada proporcionality.

Pokud hodnotíme, jakou měrou jednatel porušením svých povinností přispěl k úpadku, v úvahu je možné brát také to, zda při hodnocení má nebo nemá být zohledňováno zavinění a v důsledku, zda se jednatel může liberovat případně exkulpat. Pro zhodnocení je zapotřebí nejprve určit, jaký charakter má vlastně tato porušovaná povinnost – péče řádného hospodáře, a zda je v důsledku o porušení zákona dle ust. § 2910 OZ nebo porušení smluvní povinnosti dle ust. § 2913 OZ. V případě zákonné povinnosti by se na zavinění hledělo, neboť jde o odpovědnost subjektivní, v případě smluvní povinnosti nikoliv, neboť jde o odpovědnost objektivní. Zda jde o jedno nebo druhé ovšem napanuje mezi odbornou veřejností jednotný názor a pro účely této práce jde o téma, které je moc široké, aby mohlo být komplexně popsáno.

S ohledem na výše uvedené je ovšem třeba alespoň základního popisu péče řádného hospodáře, následující část práce se proto zabývá jejím rozbořením a dále pravidlem podnikatelského úsudku, na které při posouzení porušení povinností a přispění k úpadku musí být brán zřetel, a to s hodnocením obtížnosti posouzení porušení této povinnosti s přispěním k úpadku z pohledu věřitele.

2.1.2.1 Péče řádného hospodáře

Zákonná úprava péče řádného hospodáře je k nalezení v občanském zákoníku a dále v zákoně o obchodních korporacích. Ust. § 159 odst. 1 OZ uvádí, že kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Základní pilíře péče řádného hospodáře proto tvoří informovanost, kterou dovozujeme ze slov „s potřebnými znalostmi“, pečlivost a dále loajalita.³¹ Ust. § 51 odst. 1 ZOK, jež bývá označováno jako pravidlo podnikatelského úsudku, poté dále rozvíjí a upřesňuje složku informovanosti a pečlivosti.

³⁰ Tamtéž.

³¹ Josková ovšem považuje povinnost loajality a péči řádného hospodáře za odlišné ovšem související povinnosti, kdy ust. § 159 odst.1 OZ pouze potvrzuje, že tato povinnost existuje, ale povinnost loajality vyplývá z jiných zákonných ustanovení. (JOSKOVÁ, Lucie. Je rozdíl mezi povinností loajality a povinností postupovat s péčí řádného hospodáře?. *Obchodněprávní revue*, 2019, č. 11-12, s. 281).

Složka nezbytné loajality je z uvedených ta nejvíce jednoznačná, představuje povinnost jednatele nadřadit zájmy společnosti nad zájmy vlastní, případně zájmy jiné osoby³². Jednatel je proto povinen s potřebnou svědomitostí a odpovědností aktivně vystupovat v zájmu společnosti a zároveň se pasivně zdržet poškození společnosti nadřazením cizích zájmů.³³ Jednatel nesmí jednat v rozporu se zájmy společnosti ani pokud zrovna neplní povinnosti spojené s výkonem funkce.³⁴ Nezbytnost ovšem v tomto směru neznamená neomezenou loajalitu, jednatel bude pochopitelně upřednostňovat například své zdraví.³⁵ Povinnost loajality obsahuje dle komentářové literatury také: „*povinnost respektovat právní předpisy, ZPJ, rozhodnutí nejvyššího orgánu PO a povinnost mlčenlivosti.*“³⁶ Pod uvedené tak můžeme zařadit i situaci, kdy jednatel nedodrží pravidla pro jednání za společnost a jedná bez příslušného rozhodnutí o obchodním vedení (je zapotřebí souhlasu většiny jednatelů)³⁷ nebo v rozporu s omezením oprávnění jednatele dle ust. § 47 ZOK. Jejimi dalšími projevy jsou i další konkrétní vymezené povinnosti dle zákona o obchodních korporacích, kdy je v ust. § 54 a §55 stanovena povinnost jednatele společnosti informovat společnost o střetu zájmů a rovněž úprava uzavření smlouvy mezi jednatelem a společností, a dále v ust. § 199 zákaz konkurence.

Posoudit, zda byla dodržena i složka náležité péče, tedy nezbytné pečlivosti a potřebných znalostí, je naopak kvůli neurčité hranici dostatečné péče komplikovanější. K posouzení péče řádného hospodáře zákonodárce v ust. § 52 odst. 1 ZOK uvádí, že se vždy přihlédne k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba. Při zkoumání, zda byla požadovaná péče dodržena se dle Štenglové a Havla posuzuje vždy okamžitá situace jednatele, tj. nejde o nějaký obecný standard a v potaz se tak musí vzít konkrétní podmínky, časový okamžik a další faktory.³⁸ Podstatné rovněž je, že jednatel nemusí být vybaven odbornými znalostmi, schopnostmi či dovednostmi potřebnými pro výkon funkce, nicméně pokud je nemá, musí poznat, že potřebuje jinou takto vybavenou osobu, jejíž pomoc využije.³⁹ Pokud naopak takovými znalostmi, schopnostmi či dovednostmi disponuje, je povinen je použít a nároky na něj kladené jsou o to

³² Srovnání Rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008.

³³ DOČKAL, T. Odpovědnost členů orgánů společnosti za porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře a povinnosti loajality. In: VRBA, M. *Odpovědnost a ručení v právu obchodních společností*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2013, str. 51.

³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 2. 2018, sp. zn. 27 ICdo 62/2017.

³⁵ ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil. § 51. In: ŠTENGLOVÁ (2020). *Zákon o obchodních korporacích*. s. 166.

³⁶ JANŮ, Petr. § 159, marg. č. 1. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. [online] 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. s. 3276 [cit. 16. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz>.

³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2015, sp. zn. 29 Cdo 5330/2014.

³⁸ ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil. § 51. In: ŠTENGLOVÁ (2020). *Zákon o obchodních korporacích*. s. 165.

³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006.

větší.⁴⁰ V tomto směru je také podstatné doplnit, že pokud jednatel deleguje výkon své funkce na jinou osobu, například právě kvůli nedostatku svých vlastních znalostí, i v tomto je povinen jednat s dostatečnou péčí tak, jak by činila jiná rozumně pečlivá osoba, tj. je musí v tomto duchu jinou osobu vybrat, vymezit jí jasné zadání a poskytnout součinnost a dále přiměřeně kontrolovat její výkon.⁴¹

Pro úplné neodrazení jednatele činit riskantnější podnikatelská rozhodnutí zákonodárce zavedl již uváděné pravidlo podnikatelského úsudku dle ust. § 51 odst. 1 ZOK, které stanoví, že pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace. Pravidlo podnikatelského úsudku tak přináší dle komentářové literatury jakýsi „bezpečný přístav“ pro situace, kdy bylo pro společnost rozhodnutí jednatele v konečném důsledku například i značně nevýhodné, nicméně jednatel i přesto dodržel podmínky stanovené péče.⁴² Přezkoumávané tak bude pouze samotné rozhodování, tj. jak a proč k rozhodnutí jednatel dospěl, nikoliv věcná správnost rozhodnutí z pohledu podnikatele. Také Nejvyšší soud stanovil, že jednatel neodpovídá za výsledek své činnosti, tj. nenese riziko podnikatelského neúspěchu, tím je zatížena společnost.⁴³ Uvedené potvrdil rovněž Nejvyšší soud, když stanovil, že pro posouzení péče řádného hospodáře vlastně není významné, zda rozhodnutí jednatele bylo pro společnost výhodné či zda jí způsobilo újmu a dále v této souvislosti uvedl, že výhodnost ostatně také nejde hodnotit zpětně.⁴⁴ V návaznosti na pravidlo podnikatelského úsudku dále judikatura upřesňuje, že informovaně jedná ten, kdo při konkrétním rozhodování využije rozumně dostupné (skutkové i právní) informační zdroje a na jejich základě pečlivě zváží možné výhody i nevýhody (rozpoznatelná rizika) existujících variant podnikatelského rozhodnutí.⁴⁵ Ust. § 53 odst. 2 ZOK dále uvádí, že se nepřihlíží k jakýmkoliv jednáním, která by omezila odpovědnost člena voleného orgánu. Pokud proto jednatel poruší povinnost péče řádného hospodáře, odpovědnosti se nevyhne, i kdyby se společností sjednal cokoliv.

Pro věřitele bude i s ohledem na výše uvedené nicméně zásadní nejen posouzení, zda jednatel povinnost péče řádného hospodáře porušil ale zároveň, zda takové porušení přispělo k úpadku. Při porušení některých konkrétních zákonem uložených povinností, které by mohly být rovněž podřazeny pod porušení péče řádného hospodáře, si lze jen těžko představit, že by mohly

⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006.

⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019.

⁴² ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil. § 51. In: ŠTENGLOVÁ (2020). *Zákon o obchodních korporacích*. s. 166.

⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2015, sp. zn. 29 Cdo 3860/2015.

⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3770/2016.

⁴⁵ Tamtéž.

způsobit nebo přispět k úpadku společnosti za jakýchkoliv okolností. Příkladem půjde o porušení povinnosti jednatele alespoň jednou za účetní období svolat valnou hromadu společnosti⁴⁶ nebo povinnosti jednatele zakládat účetní závěrku do sbírky listin rejstříkového soudu (v opačném případě může jednatelem hrozit i zákaz po určitou dobu vykonávat funkci⁴⁷). Tyto nedůslednosti práce jednatele dle mého názoru téměř nikdy nepřispějí k úpadku, nicméně mohou mít bezpochyby vliv na situaci věřitele ještě před úpadkem.

Konkrétní porušení péče řádného hospodáře, které naopak mají velký potenciál k úpadku přispět, vyjmenovává Šuk v komentářové literatuře k ust. § 66 odst. 1 ZOK s odkazy na judikaturu Nejvyššího soudu, jde o: „*porušení nezbytné loajality (viz například NS 27 ICdo 62/2017, 27 Cdo 2724/2017 či 27 Cdo 2695/2018), v nedodržení zákazu konkurence (viz například NS 27 ICdo 62/2017), v porušení náležité péče, tj. povinnosti jednat s potřebnými znalostmi a pečlivě [srov. za mnohá rozhodnutí například NS 29 Cdo 5036/2015 (Rc 131/2017), 29 Cdo 3325/2016 (Rc 88/2019) či 29 Cdo 3770/2016 a dále komentář k § 51], v nerespektování vnitřních omezení upravených v zakladatelském právním jednání (srov. například NS 29 Odo 1118/2006), v nedodržení způsobu zastupování určeného zakladatelským právním jednáním v souladu s § 164 odst. 2 ObčZ (srov. například NS 29 Cdo 3191/2010), v jednání bez předcházejícího rozhodnutí kolektivního orgánu (§ 156 ObčZ), respektive bez souhlasu většiny jednatelů společnosti s ručením omezeným podle § 195 odst. 1 (srov. například NS 27 Cdo 2724/2017), v neplnění povinností v souvislosti s tzv. vnější delegací (srov. například NS 31 Cdo 1993/2019, odst. 29, a 27 Cdo 90/2019), v úplné rezignaci na výkon funkce (vykonáváním funkce tzv. „na oko“, viz například NS 27 Cdo 844/2018 či 27 Cdo 5003/2017), v porušení povinností uložených insolvenčním zákonem (viz například NS 29 Cdo 1657/2009 či 27 Cdo 3553/2018) atd.*⁴⁸

Zda konkrétní povinnost bude mít za následek přispění k úpadku společnosti bude ale bez ohledu na dosavadní judikaturu směřovanou k péči řádného hospodáře v každém konkrétním případě posuzováno individuálně a dle mého názoru bude zapotřebí nové a rovněž poměrně kazuistické judikatury k tomu, aby si věřitelé, respektive insolvenční správce, v jejich zastoupení byli při podání návrhu dle ust. § 66 odst. 1 ZOK jisti, zda návrh skutečně povede k vyvození patřičné odpovědnosti jednatele, pokud jeho porušení a zároveň přispění k úpadku nebude zcela zjevné. A pokud úspěšné bude, tak jaké navýšení majetkové podstaty upadnuvší společnosti vlastně přinese. Nicméně si nemyslím, že by úprava ustanovení byla sama o sobě nastavena špatně,

⁴⁶ Srovnání ust. § 181 odst. 1 ZOK.

⁴⁷ ČECH, Petr. Z aktuální judikatury k účetním závěrkám a rozdělování vlastních zdrojů obchodních korporací. *Bulletin Komory daňových poradců ČR*. 2022, č. 3, str. 57 a 58.

⁴⁸ ŠUK, Petr. § 66 In: ŠTENGLOVÁ (2020). *Zákon o obchodních korporacích*. s. 227.

ačkoliv formulace „*Přispěl-li člen statutárního orgánu porušením svých povinností k úpadku obchodní korporace*“ je prozatím poměrně neurčitá pro závěry, zda podat či nepodat návrh, bližší konkretizace této formulace by ovšem dle mého názoru více omezila věřitele, potažmo insolvenčního správce v úspěšnosti tohoto řízení.

2.1.3 Proporcionalita

Za podmínky, kdy jednatel skutečně porušením péče řádného hospodáře přispěje k úpadku, může být uložena sankce, respektive její výše, ovlivněno ještě posledním předpokladem. Tou je proporcionalita, respektive přiměřenost uložení zvláštních povinností při úpadku vzhledem k míře přispění jednatele společnosti k úpadku porušením svých povinností. Soud proto musí brát zvláštní ohled i na to, jak významně porušení povinností jednatele společnosti přispělo k nedostatečné výši majetkové podstaty a způsobilo úpadek. Z perspektivy proporcionality může být proto například také důležité, zda jednatel porušil své povinnosti opakovaně.

V zákoně je požadavek proporcionality výslovně uveden pouze v souvislosti s žalobou na doplnění pasiv, komentářová literatura (Šuk⁴⁹ i Rada⁵⁰) ho ovšem shodně uvádí jako jeden z předpokladů pro rozhodnutí soudu dle ust. § 66 odst. 1 ZOK obecně, a to z toho důvodu, že se jedná o základní zásadu českého právního řádu. Relevanci této zásady Rada⁵¹ dovozuje také z rozhodnutí Ústavního soudu vedených pod spisovou značkou Pl. ÚS 33/97, III. ÚS 350/03, a také z rozhodnutí Nejvyššího soudu vedených pod spisovou značkou 29 Cdo 3899/2015 a 27 Cdo 1319/2018). Šuk⁵² v tomto směru nadto odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soud vedené pod spisovou značkou 27 ICdo 62/2017 a ust. § 3 odst. 3 OZ, které pojednává o spravedlnosti na poli soukromého práva.

Přiměřenost nebo proporcionalita je ovšem velice neurčitý pojem a ve vztahu k posouzení sankce je třeba jeho promítnutí do konkrétních kritérií. Tím bude v první řadě význam konkrétní povinnosti, kterou jednatel společnosti porušil, tj. jak závažně toto porušení k úpadku přispělo, a jak závažný následek to pro společnost představovalo. Rada v tomto ohledu odkazuje na rozhodnutí francouzských soudů, dle nichž má být soud oprávněn rovněž neuložit povinnost vůbec, i přestože k nějakému porušení povinnosti s přispěním k úpadku došlo. Šíře odpovědnosti jednatele, tj. v jaké míře bude například u žaloby na doplnění pasiv povinen plnit do majetkové

⁴⁹ ŠUK, Petr. § 66 In: ŠTENGLOVÁ (2020). *Zákon o obchodních korporacích*. s. 228.

⁵⁰ RADA, Tomáš. § 66 In: LASÁK (2021), *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. s. 486.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² ŠUK, Petr. § 66 In: ŠTENGLOVÁ (2020). *Zákon o obchodních korporacích*. s. 228.

podstaty upadnuvší společnosti, by tak zkrátka měla korespondovat takovému snížení majetku společnosti, který jednatel svým jednáním způsobil.⁵³

Soud nicméně bude při hodnocení přiměřenosti sankce přihlížet také k tomu, zda se jednalo o opakované porušení povinnosti, zda jednatel vykonával funkci v ostatních ohledech řádně a v úvahu může připadat například i posouzení jeho působení v jiných funkcích, pokud se i zde dopustil nějakého pochybení v rozporu s ukládanými povinnostmi. K posouzení může být například i to, zda porušení povinností bylo ze strany jednatele úmyslné nebo pouze z nedbalosti a dále zda v konkrétním případě představovalo jednání či opomenutí jednatele trestuhodnější variantu, případně zda na jednatele nebyl při rozhodování vyvíjen tlak od jiné osoby. Pokud je odpovědnost rozložena mezi více jednatelů společnosti, sankce uložená každému z nich musí být také proporcionálně rozložena s ohledem na příspěví jednotlivých jednatelů.

Rada s ohledem na doslovné znění ust. § 66 odst. 1 písm. b) ZOK uvádí, že soud není po posouzení proporcionality povinen za splnění ostatních předpokladů uložit jednatele sankci doplnit pasiva společnosti⁵⁴, nicméně s ohledem na výše uvedené lze toho dle mého názoru aplikovat i na uložení sankce vydání prospěchu jednatele dle ust. § 66 odst. 1 písm. a) ZOK, a to i navzdory doslovnému znění „rozhodne o povinnosti“.

2.1.4 Osobní působnost – funkce jednatele

Ust. § 66 ZOK pracuje s odpovědností členů statutárního orgánu obecně. Statutárním orgánem společnosti s ručením omezeným je dle ust. § 44 odst. 4 ZOK každý jednatel, ledaže společenská smlouva určí, že více jednatelů tvoří kolektivní orgán.

Jisté nejasnosti pro vyvození odpovědnosti dle ust. § 66 odst. 1 ZOK proto může představovat faktor mnohosti jednatelů společnosti, a to konkrétně zda odpovídají všichni stejným způsobem či zda se odpovědnost mezi více jednatelů nějakým způsobem rozloží.

V obecné rovině lze při řešení této otázky odkázat na úpravu občanského zákoníku při mnohosti škůdců, tj. ust. § 2915 a následující, ze kterých lze dovodit, že soud uloží zvláštní povinnosti dle ust. § 66 odst. 1 ZOK všem jednatelům, kteří měli podíl na úpadku společnosti. Tito poté budou povinni, např. ve vazbě na žalobu o doplnění pasiv, společně a nerozdílně poskytnout do majetkové podstaty společnosti plnění.⁵⁵ Dle ust. § 2915 odst. 2 OZ se ovšem také musí přihlídnout k míře účasti na škodlivém následku, tj. v tomto případě jakým způsobem každý

⁵³ RADA, Tomáš. § 66 In: LASÁK (2021), *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. s. 489.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ ŠUK, Petr. § 66 In: ŠTENGLOVÁ (2020). *Zákon o obchodních korporacích*. s. 230.

z jednatelů k úpadku přispěl, pokud vůbec. Toto ostatně reflektuje i zmiňovaná zásada proporcionality jakožto jeden ze znaků uložení těchto zvláštních povinností.

Na tom, jakým způsobem bude každý z jednatelů odpovídat, může mít nicméně vliv také skutečnost, zda jednatelé tvoří zmiňovaný kolektivní orgán anebo přijímají rozhodnutí každý zvlášť. Ačkoliv je každý z jednatelů vázán péčí řádného hospodáře a má povinnost dohlížet na fungování společnosti včetně dohledu nad rozhodnutími ostatních jednatelů, pokud je při rozhodnutí přehlasován ostatními jednatelemi, kteří tímto rozhodnutím péči řádného hospodáře poruší, lze dle mého názoru říci, že bude jeho míra odpovědnosti menší, než u těchto ostatních jednatelů. Ovšem podmínkou bude muset být také to, že jednatel učiní vše potřebné k tomu, aby takovému rozhodnutí, respektive jeho důsledkům zamezil mimo hlasování, tj. například upozorní dozorčí radu společnosti (pokud je zřízena) nebo společníky společnosti, aby na takové rozhodnutí v zájmu společnosti reagovali.⁵⁶

K tomuto třeba dále doplnit úpravu rozhodnutí o obchodním vedení společnosti dle ust. § 195 odst. 1 ZOK, kde se uvádí: „*Má-li společnost více jednatelů, kteří netvoří kolektivní orgán, vyžaduje se k rozhodnutí o obchodním vedení společnosti souhlas většiny z nich, ledaže společenská smlouva určí jinak.*“ Právě rozhodnutí o obchodním vedení společnosti (které Nejvyšší soud v prostředí akciové společnosti, nicméně využitelné i pro s.r.o. označil za organizování a řízení běžné podnikatelské činnosti, zejména rozhodování o provozu podniku (závodu) společnosti a s tím souvisejících vnitřních záležitostech společnosti⁵⁷), můžou mít zásadní vliv na to, zda společnost směřuje k finanční prosperitě nebo naopak k úpadku. I v tomto případě dle zákonné úpravy ovšem může být jednatel snadno přehlasován ostatními jednatelemi bez možnosti zasáhnout, nicméně platí stejné závěry o jeho odpovědnosti jako v minulém příkladě.

Ust. § 66 ZOK blíže nerozvádí, zda má jít o jednatele současného nebo minulého. Upřesnění nalezneme v ust. § 69 ZOK, ze kterého je patrné, že půjde jak o současné, tak o bývalé jednatele společnosti, podstatné je pouze, zda přispěli k úpadku společnosti porušením svých povinností. Tento závěr lze ovšem dovodit i bez této výslovné úpravy, protože jiné nastavení by nedávalo velký smysl, jednatel by se v takovém případě jednoduše zprostil své odpovědnosti zánikem své funkce a odpovědnost by při jmenování nového jednatele přecházela na něj, aniž by s dosavadními rozhodnutími v rámci obchodního vedení společnosti měl cokoliv společného. Sankce je zkrátka

⁵⁶ Například odvoláním jednatelů z funkce, vymáháním prospěchu, který v souvislosti s jednáním jednatelé získali atd.

⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019.

navázána na porušení povinnosti související s výkonem funkce stejně jako i v případě jiných institutů (např. dle ust. § 159 odst. 3 OZ).⁵⁸

Pokud funkci jednatele vykonává právnická osoba, ust. § 66 ZOK se použije i na fyzickou osobu, která tuto právnickou osobu při výkonu funkce zastupuje⁵⁹, tj. na fyzickou osobu v tomto postavení, protože je to v konečném důsledku ona, kdo vykonává povinnosti, které se s funkcí pojí. Ostatně i ust. § 46a odst. 3 ZOK uvádí, že na tohoto zástupce právnické osoby, se použijí ustanovení tohoto zákona o střetu zájmů, nepřípustnosti konkurenčního jednání a ustanovení občanského zákoníku a zákona obchodních korporací o povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře a následcích porušení této povinnosti. Ačkoliv ust. § 69 odst. 1 ZOK výslovně neuvádí i minulé zástupce právnické osoby, logicky se i zde bude ust. § 66 odst. 1 ZOK vztahovat také na ně a pojit se opět čistě na skutečnost porušení povinností vedoucí k úpadku.

Dle Šuka nicméně toto nastavení vyvození odpovědnost pro zástupce právnické osoby neznamená, že samotná právnická osoba – jednatel společnosti nebude čelit sankcím dle ust. § 66 ZOK.⁶⁰ Rovněž dle komentáře Wolters Kluwer⁶¹ může být řízení o uložení sankcí dle ust. § 66 ZOK vedeno současně s právnickou osobou ve funkci jednatele i s jejím zástupcem.

Ve vztahu k žalobě na doplnění pasiv a sankcí stanovenou v ust. § 66 odst. 1 písm. b) ZOK, tak nejspíše lze jako žalovaného označit současně právnickou osobu jakožto jednatele společnosti i jejího zástupce. Při uložení sankce budou vzhledem k jejich speciálnímu vzájemnému postavení, defacto v roli stejného subjektu, proti němuž je žaloba směřována, následně odpovídat společně a nerozdílně ve stejné výši.

Ve vztahu k vydání prospěchu dle ust. § 66 odst. 1 písm. a) ZOK ovšem Rada namítá, že smlouva o výkonu funkce jednatele je striktně vzato uzavřena pouze mezi společností a právnickou osobou, zástupce právnické osoby totiž s upadnuvší společností smlouvu o výkonu funkce neuzavřel. Proto mu nelze uložit tuto sankci. Zástupce by tak byl z rozhodnutí soudu povinen vydat pouze případný jiný prospěch, který od upadnuvší společnosti obdržel.⁶² Následně by tak nejspíše mohlo docházet i k tomu, že by právnická osoba v roli jednatele upadnuvší společnosti byla v rámci jednoho řízení povinna vydat prospěch ze smlouvy o výkonu funkce jednatele a její zástupce v rámci druhého řízení vydat případný jiný prospěch, který od upadnuvší společnosti obdržel.

⁵⁸ ŠUK, Petr. § 69 In: ŠTENGLOVÁ (2020). *Zákon o obchodních korporacích.*, s. 234.

⁵⁹ Srov. ust. § 69 odst. 1 ZOK.

⁶⁰ ŠUK, Petr. § 69 In: ŠTENGLOVÁ (2020). *Zákon o obchodních korporacích.*, s. 233.

⁶¹ DĚDIČ, Jan, LASÁK, Jan. § 69 In: LASÁK (2021), *Zákon o obchodních korporacích. Komentář.* s. 497.

⁶² DĚDIČ, Jan, LASÁK, Jan. § 69 In: LASÁK (2021), *Zákon o obchodních korporacích. Komentář.* s. 498.

Šuk v tomto duchu uvádí, že rozumné je po zástupci právnické osoby ve smyslu rozšíření okruhu osob odpovědných dle ust. § 66 ZOK požadovat prospěch, který skutečně obdržel za činnost zástupce právnické osoby v pozici jednatele upadnuvší společnosti, tj. neřídit se doslovným zněním zákona – chtít pouze „případný jiný prospěch“, jak navrhuje Rada, ale také nepožadovat po zástupci právnické osoby veškerý prospěch, který právnická osoba v roli jednatele mohla obdržet. Šuk k tomuto ovšem také doplňuje, že prospěch právnické osoby a jejího zástupce bude typicky tentýž a skrze právnickou osobu tak pouze projde dále.⁶³

Dle mého názoru se na zástupce právnické osoby ve funkci jednatele upadnuvší společnosti má hledět defacto jako by smlouvu o výkonu funkce sám s upadnuvší společností uzavřel, a to s ohledem na znění samotného ust. § 69 odst. 1 ZOK, které uvádí, že se ust. § 66 ZOK užije stejně i na zástupce právnické osoby, a dále také s ohledem na smysl a podstatu ust. § 69 odst. 1 ZOK, která má za cíl chránit věřitele a při pochybení zástupce právnické osoby v roli jednatele vyvodit jeho patřičnou odpovědnost. Rozhodnutí soudu by tak dle mého názoru mělo vždy směřovat k tomu, aby právnická osoba jakožto jednatel i její zástupce byli společně a nerozdílně povinni k vydání prospěchu ve stejné výši.

Ačkoliv Šuk uvádí, že v takovémto případě by zástupce právnické osoby neměl být povinen vydat více, než kolik za svou činnost skutečně obdržel (tj. pokud by byl prospěch právnické osoby větší, než kolik následně právnická osoba vyplatila za tuto činnosti svému zástupci).⁶⁴ Dle mého názoru je ale spravedlivé, aby tomu bylo právě takto. Jak již bylo uvedeno, jednatel společnosti, tj. právnická osoba, a také její zástupce mají povinnost postupovat při výkonu své funkce jednatele upadnuvší společnosti s péčí řádného hospodáře. Přijetím funkce jednatele a přijetím postavení zástupce právnické osoby ve funkci jednatele se k tomuto oba subjekty zavázaly. Nadto pokud zástupce právnické osoby svou povinnost poruší a přispěje tím k úpadku, automaticky tím defacto svou povinnost poruší i právnická osoba, které tak za zástupcem vznikne nárok na náhradu škody, a to ve výši prospěchu, který má právnická osoba vydat z rozhodnutí soudu. Plnění, které tak bude zástupce právnické osoby povinen ve výsledku vydat, bude v konečném pohledu ve výši rovnající se skutečnému prospěchu, který od společnosti získal anebo rovnající se skutečnému prospěchu, který získal, doplněnému o možný nárok právnické osoby na náhradu škody. Z rozhodnutí soudu budou přitom právnická osoba i její zástupce odpovídat za vydání prospěchu ve stejné výši společně a nerozdílně. Další kroky, které mezi sebou v tomto směru právnická osoba a její zástupce poté podniknou, již ovšem nebudou z pohledu věřitelů podstatné. Ve prospěch věřitelů bude

⁶³ ŠUK, Petr. § 69 In: ŠTENGLLOVÁ (2020). *Zákon o obchodních korporacích*. s. 234.

⁶⁴ Tamtéž.

zkrátka vydáno soudní rozhodnutí, které naplní smysl a účel ust. § 66 ZOK, tj. návrh dle ust. § 66 ZOK se vyplatí směřovat proti právnické osobě i jejímu zástupci současně.

2.2 Vydání prospěchu dle ust. § 66 odst. 1 písm. a) ZOK

Aby mohl soud uložit jednateli povinnost k vydání prospěchu (institutu nazývaného též jako „*clawback*“) musí kromě obecných podmínek stanovených v návěti ust. § 66 odst. 1 ZOK rovněž dojít k tomu, aby insolvenční návrh společnosti/dlužníka podala osoba jiná než dlužník. Touto navazující podmínkou zákonodárce motivoval jednatele k podání včasného insolvenčního návrhu. Soud za těchto okolností musí dle Rady rozhodnutí o vydání prospěchu vydat⁶⁵, nicméně s ohledem na uváděnou zásadu proporcionality to dle mého názoru není jednoznačné. Pokud osoba odlišná od jednatele insolvenční návrh nepodá, jednateli nelze uložit vydání prospěchu, i kdyby skutečně úpadek porušením svých povinností způsobil.

Za problematickou bývá označována situace, kdy nejprve podá insolvenční návrh jiná osoba než dlužník a následně podá insolvenční návrh i společnost, respektive její jednatel předtím, než insolvenční soud rozhodne o úpadku společnosti. V takovém případě se dle insolvenčního zákona hledí i na společnost jako na navrhovatele.⁶⁶ V takovémto případě proto může být sporné, zda lze jednateli společnosti uložit povinnost vydat prospěch. Dle Šuka⁶⁷ nebude jednatel odpovědný, pokud bude možné jeho návrh posoudit tak, že je v souladu s ust. § 98 InsZ, tj. bude podán bez zbytečného odkladu poté, co se dlužník (jednatel) dozvěděl nebo při náležité pečlivosti měl dozvědět o svém úpadku, a zároveň bude splňovat všechny náležitosti stanovené v ust. § 104 InsZ. Lze si tak představit situaci, kdy jednatel společnosti v úmyslu vyhnout se sankci vydání prospěchu podá insolvenční návrh, a to pouze z toho důvodu, že ví o již podaném insolvenčním návrhu jiné osoby. V takovém případě ovšem nebude splňovat podmínky ust. § 98 InsZ, neboť tu prokazatelně musel být časový úsek, kdy se o svém úpadku měl dozvědět dříve, tj. nejpozději k okamžiku podání insolvenčního návrhu jinou osobou, protože ona již o úpadku věděla.

Formálně vzato tak sice tento jednatel splňuje podmínky stanovené v ust. § 107 odst. 1 InsZ, nicméně účelem a smyslem sankce vydání prospěchu je potrestat právě tyto případy, a proto by tento výklad měl mít přednost. Proto by se tento závěr měl uplatnit i za situace, kdy je tomu naopak, tj. kdy je návrh jednatele dlužníka podán chronologicky jako první, nicméně nesplňuje podmínky stanovené v ust. § 98 InsZ a následně se s návrhem připojí osoba odlišná od jednatele.⁶⁸

⁶⁵ RADA, Tomáš. § 66 In: LASÁK (2021), *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. s. 487.

⁶⁶ Srovnání ust. § 107 odst. 1 InsZ.

⁶⁷ ŠUK, Petr. § 66 In: ŠTENGLOVÁ (2020). *Zákon o obchodních korporacích*. s. 229.

⁶⁸ Tamtéž.

2.2.1 Sankce

Jednateli může být uloženo vydání prospěchu ze smlouvy o výkonu funkce, jakož i případného jiného prospěchu, který od obchodní korporace obdržel. I tento jiný prospěch musí samozřejmě souviset s výkonem funkce, proto například nájemné za situace, kdy je jednatel pronajímatelem a společnost nájemce, nemůže být pod tento prospěch řazeno.⁶⁹

Pokud není vydání prospěchu možné, jednatel bude povinen nahradit jej v penězích. Matzner jako příklad uvádí užívání bytu ve vlastnictví společnosti jednatelům nebo také užívání vozidla nebo notebooku poskytnutého společností. V případě bytu by peněžní náhrada byla stanovena jako částka, kterou by jinak jednatel vynaložil za obdobné užívání, tj. obdoba tržního nájemného za nájem obdobného bytu.⁷⁰ Pokud má prospěch podobu užitelné věci, výše prospěchu se stanoví jako hodnota, za kterou tuto věc jednatel obdržel.⁷¹

Vydání prospěchu je ovšem limitováno na prospěch, který jednatel obdržel za období 2 let před zahájením insolvenčního řízení. Z doslovného znění ustanovení § 66 odst. 1 písm. a) ZOK je potom patrné, že v období dvou let před zahájením insolvenčního řízení ovšem nemusí dojít k samotné výplatě tohoto prospěchu, tj. lhůta 2 let vyznačuje období, pro které byl prospěch společností vydáván, nikoliv ve kterém ho vydala. Stejně tak může v těchto dvou letech dojít k výplatě prospěchu, který je ovšem vydáván za období před touto lhůtou. Na tento prospěch se zvláštní povinnost vydání vztahovat nebude.⁷²

Dvě léta představují maximální možnou dobu, pro kterou může soud vydání prospěchu nařídit. O jakou dobu skutečně v tomto rozmezí půjde, je ovšem pouze na zvážení soudu s ohledem na respektování zásady proporcionality.⁷³

2.3 Žaloba na doplnění pasiv dle ust. § 66 odst. 1 písm. b) ZOK

V důsledku rozhodnutí soudu o žalobě na doplnění pasiv dle ust. § 66 odst. 1 písm. b) ZOK může být jednateli uloženo poskytnout do majetkové podstaty upadnuvší společnosti plnění až do výše rozdílu mezi souhrnem dluhů a hodnotou společnosti, tj. defacto uhradit škodu, kterou svým přičiněním způsobil. Také pro uložení této sankce je zapotřebí kromě obecných předpokladů vypočtených pro oba úpadkové delikty v ust. § 66 odst. 1 ZOK splnění jednoho zvláštního.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ MATZNER, Jiří. Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností. *Obchodněprávní revue*, 2023, č. 1, s. 24.

⁷¹ ŠUK, Petr. § 66 In: ŠTENGLOVÁ (2020). *Zákon o obchodních korporacích*. s. 229.

⁷² ŠUK, Petr. § 66 In: ŠTENGLOVÁ (2020). *Zákon o obchodních korporacích*. s. 228.

⁷³ Tamtéž.

Tím je způsob řešení úpadku společnosti konkurzem. Tato podmínka tak bezpochyby motivuje jednatele k tomu, aby se aktivně zasazoval o to, aby insolvenční soud zvolil za řešení úpadku upadnuvší společnosti reorganizaci, tj. jednatel se bude spíše aktivně podílet a spolupracovat například na přípravě reorganizačního plánu.⁷⁴

Plnění, které jednatel poskytne, se dále připojí k majetkové podstatě upadnuvší společnosti a věřitelé jsou z něj uspokojováni dle ustanovení insolvenčního zákona. Sigmund proto v tomto duchu uvádí vhodnější název institutu i co do přesnějšího překladu z francouzského pojmu „*L'action en responsabilité pour insuffisance d'actif*“, a to žaloba na odpovědnost za nedostatek aktiv.⁷⁵ Jednatel totiž v případě uložení této zvláštní povinnosti vlastně naplňuje aktiva společnosti, za jejichž nedostatek je odpovědný. V podstatě lze také říct, že zvyšuje úroveň vlastních zdrojů společnosti, tj. právě pasiv, nicméně jelikož mezi pasiva společnosti patří i cizí zdroje, označení „žaloba na doplnění pasiv“ je minimálně nepřesný.

2.3.1 Sankce

Jednateli může insolvenční soud dle ust. § 66 odst. 1 písm. b) ZOK uložit povinnost plnění až do výše rozdílu mezi souhrnem dluhů a hodnotou majetku upadnuvší společnosti. Šuk vykládá souhrn dluhů upadnuvší společnosti jako výsledek součtu pohledávek, které věřitelé za upadnuvší společností přihlásili do insolvenčního řízení, přičemž tyto pohledávky byly zjištěny, a to včetně pohledávek zajištěných věřitelů, pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek jim postavených na roveň.⁷⁶

Dle názoru Poleny⁷⁷ je ovšem zapotřebí ze souhrnu dluhů pro účely výpočtu náhrady této škody vyloučit pohledávky zajištěných věřitelů. Důvodem je skutečnost, že zajištění věřitelé uspokojují své pohledávky pouze z věci, práva pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž byla jejich pohledávka zajištěna.⁷⁸ Teprve v rozsahu zajištěné pohledávky, který přesahuje reálné uspokojení ze zdroje zajištěné pohledávky, se dále tito věřitelé uspokojují jako ostatní nezajištění věřitelé⁷⁹, a proto právě pouze tento rozsah by měl být zohledněn při výpočtu souhrnu dluhů dle ust. § 66 odst. 1 písm. b) ZOK.

⁷⁴ SIGMUND, Adam. *Reorganizace firem v České republice – probouzení Šípkové Růženky*. Advokátní deník [online]. 2020 [cit. 20. 10. 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/11/23/reorganizace-firem-v-ceske-republice-probouzeni-sipkove-ruzenky/>.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ ŠUK, Petr. § 66 In: ŠTENGLOVÁ (2020). *Zákon o obchodních korporacích*. s. 229.

⁷⁷ POLENA, Ladislav. *Odpovědnost statutárních orgánů za opožděně podaný insolvenční návrh* [online]. [cit. 10. 10. 2023]. Dostupné z <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/125866/150052887.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc.

⁷⁸ Srovnání ustanovení § 167 odst. 1 InsZ..

⁷⁹ Takto uspokojení zajištěného věřitele komentuje rovněž SPRINZ, Petr. § 167, marg. č. 1, In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

S tímto názorem Poleny se ztotožňuji. Pokud se do tohoto souhrnu dluhů započítají rovněž zajištěné pohledávky, tak pouze v rozsahu, v jakém je po zpeněžení nebude krýt jejich zajištění, tj. kdy se na ně bude hledět defacto jako na pohledávky nezajištěných věřitelů. Takový postup je spravedlivý k věřitelům zajištěných i nezajištěných pohledávek. Uvažujme například nad předpokladem, kdy porušením povinnosti jednatele, kterou přispěl k úpadku, došlo ke zmenšení hodnoty zdroje zajištěné pohledávky. Může jít o situaci, kdy jednatel nedodržením péče řádného hospodáře nechá zchátrat nemovitost zatíženou zástavním právem zajištěného věřitele ve vlastnictví upadnuvší společnosti. Z výtěžku prodeje této nemovitosti se následně uspokojí zajištěný věřitel, případně věřitelé⁸⁰, nicméně kvůli zmenšení její hodnoty bude větší část jeho pohledávky dále uspokojována stejně jako pohledávky jiných nezajištěných věřitelů. Tímto bezpochyby vznikne škoda zajištěnému věřiteli v takovém rozsahu, v jakém by se ze zajištěné nemovitosti přednostně uspokojil a následně k uspokojení nedojde při vyplácení pohledávek nezajištěných věřitelů. Tento zajištěný věřitel tak bude mít šanci být uspokojen právě z doplnění pasiv společnosti, které bude na tomto základě uloženo jednatelem upadnuvší společnosti.

Podstatné je v tomto směru určení, k jakému okamžiku se určuje souhrn dluhů a hodnota majetku upadnuvší společnosti. Rada pro zodpovězení nejprve odkazuje na judikaturu francouzských soudů⁸¹, které stanovují okamžik zahájení insolvenčního řízení. Dluhy s datací vzniku po tomto okamžiku, například výdaji na ukončení pracovního poměru zaměstnanců upadnuvší společnosti, se do tohoto souhrnu dluhů nepočítají. Závěrem se ovšem přiklání ke stanovení tohoto okamžiku k právní moci rozhodnutí o úpadku vydaného insolvenčním soudem, a to s ohledem na dluhy vzniklé po zahájení insolvenčního řízení v rámci moratoria a ochranu věřitelů, kterým takto pohledávky vznikly. Příkladem uvádí úvěrové financování dle ust. § 42 InsZ.⁸²

I s určením, k jakému okamžiku se má souhrn dluhů a hodnota majetku upadnuvší společnosti posuzovat, musí ovšem insolvenční soudu pro rozhodnutí dle ust. § 66 odst. 1 písm. b) ZOK o výši souhrnu dluhů a hodnoty majetku upadnuvší společnosti vůbec vědět. Z důvodové zprávy vyplývá, že uvedené bude patrné teprve z konečné zprávy vydané insolvenčním správcem dle ust. § 302 InsZ, tj. teprve při konci insolvenčního řízení.⁸³ Dále v tomto

⁸⁰ Dle ust. § 167 odst. 1. InsZ je pro pořadí jejich uspokojení rozhodující doba vzniku zástavního práva nebo doba vzniku zajištění, nedohodnou-li se zajištění věřitelé písemně jinak.

⁸¹ Rozhodnutí Cour de cassation (Cass com) ze dne 13. 11. 2012, sp. zn. n ° 11-13340, a rozhodnutí Cour de cassation (Cass com) ze dne 17. 8. 2013, sp. zn. n ° 12-21686

⁸² RADA, Tomáš. § 66 In: LASAK (2021), *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. s. 489.

⁸³ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, č. 33/2020 Dz. K bodům 64 až 66 (§ 63 až 68).

duchu ale uvádí, že francouzské soudy vydávají již v průběhu insolvenčního řízení mezitímní rozhodnutí kvůli větší míře jistoty pro věřitele, aby jednatel ke konci insolvenčního řízení nebyl nesolventní. V mezitímním rozhodnutí proto insolvenční soud neuvede konkrétní částku, kterou bude jednatel povinen doplatit, ale jen to, že o konkrétní částce teprve bude rozhodnuto.

Matzner dále uvádí, že konečné rozhodnutí tak bude moci být vydáno nejdříve v momentě, kdy bude soud znát horní hranici rozdílu mezi souhrnem dluhů a hodnotou majetku upadnuvší společnosti, aby nehrozilo, že bude jednateli i při přispění k úpadku porušením povinností v nejvyšší možné míře uloženo více, než na kolik zní hodnota přiznaných pohledávek věřitelů.⁸⁴

Šuk k tomuto doplňuje, že v některých případech takto insolvenční soud může konečně rozhodnout již v průběhu insolvenčního řízení, ovšem pouze pokud bude znát minimální výši rozdílu mezi souhrnem dluhů a hodnotou majetku upadnuvší společnosti a zároveň pokud částka, kterou zamýšlí jednateli uložit k zaplacení, toto minimum nepřekročí.⁸⁵ Rada v tomto duchu uvádí příklad, kdy se pouze čeká na výsledek zbývajících drobnějších incidenčních sporů, které nebudou mít vliv na částku, kterou by soud jednateli uložil k plnění.⁸⁶

Rada názory na okamžik, kdy je možné rozhodnout, shrnuje a uvádí, že není spravedlivé, a to zejména pro jednatel, aby insolvenční soud rozhodl dříve, než bude zpeněžen majetek upadnuvší společnosti spolu se zjištěním všech pohledávek věřitelů, ale zároveň tento okamžik časuje ještě před vydání konečné zprávy. Před zjištěním všech pohledávek totiž nelze stanovit konečnou výši dluhů upadnuvší společnosti, neboť téměř vždy dojde k tomu, že některá z přihlášených pohledávek nebude zjištěna. A dále před zpeněžením majetku upadnuvší společnosti nemůže být soudu známa skutečná hodnota majetku společnosti, neboť musí být vycházeno z toho, co bude skutečně k vyplacení věřitelům – pokud by soud v tomto kroku spoléhal na ocenění znaleckým posudkem, může následně při zpeněžení dojít k prodeji za nižší ale i vyšší částky. Konečná zpráva vydávaná insolvenčním správcem by poté již měla obsahovat i plnění, které jednateli uložil do majetkové podstaty společnosti vynaložit soud, nikoliv vydání konečné zprávy předcházet. Opaku by zřejmě naopak bránilo ust. § 302 odst. 1 písm. a) InsZ, protože výsledek řízení o podané žalobě na doplnění pasiv bezpochyby má vliv na závěry konečné zprávy.⁸⁷ Názor Rady proto považuji kvůli uvedenému za nejvíce komplexní a z mého pohledu také za správný. Rozhodnutí insolvenčního soudu by mělo padnout v okamžiku, kdy je skutečně finálně stanovena výše souhrnu dluhů a zároveň skutečně známa hodnota majetku upadnuvší společnosti (s ohledem

⁸⁴ MATZNER, Jiří. Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností. *Obchodněprávní revue*, 2023, č. 1, s. 25.

⁸⁵ ŠUK, Petr. § 66 In: ŠTENGLOVÁ (2020). *Zákon o obchodních korporacích*. s. 230.

⁸⁶ RADA, Tomáš. § 66 In: LASÁK (2021), *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. s. 490.

⁸⁷ Tamtéž.

na konečně zjištění výše pohledávek a zpeněžení majetku společnosti). Konečná zpráva tak bude zohledňovat právě i výsledek řízení o odpovědnosti jednatele a i z procesního hlediska právě toto řešení dává smysl, protože nebude muset být vydávána jakási další konečná zpráva, která by právě i tohle zohlednila.

Sankční plnění, které insolvenční soud uloží jednatelem k poskytnutí do majetkové podstaty upadnuvší společnosti může být svým charakterem plnění peněžité ale i nepeněžité, ust. § 66 odst. 1 písm. b) ZOK plnění blíže nespecifikuje. Pokud půjde o plnění nepeněžité, jako možný postup lze zvolit sepsání soupisu majetku insolvenčním správcem, na jehož základě poté insolvenční soud rozhodne o vydání konkrétního majetku.⁸⁸ Uložení peněžitého plnění bude dle mého názoru ovšem výrazně převažující, uložení nepeněžitého plnění by ve většině možných situací nedávalo logický smysl.

2.4 Řízení

Řízení o uložení zvláštních povinností jednatelem společnosti dle ust. § 66 odst. 1 ZOK je v souladu s odst. 3 tohoto ustanovení považováno za incidenční spor dle insolvenčního zákona.⁸⁹ Ačkoliv insolvenční zákon tento konkrétní případ ve výčtu incidenčních sporů v ust. § 159 odst. 1 neuvádí, lze ho podřadit pod písm. h), které za incidenční spory označuje všechny takové, které za incidenční označí zákon, tj. nejen zákon insolvenční. Zahájení řízení podáním návrhu lze s ohledem na znění návětí ust. § 66 odst. 1 ZOK logicky časovat nejdříve po rozhodnutí o způsobu řešení úpadku. Jelikož se jedná o incidenční spor, nelze ve vedení tohoto sporu pokračovat po skončení insolvenčního řízení.⁹⁰

K projednání a rozhodnutí o tomto sporu jsou proto věcně a místně příslušný krajský soud, u kterého je vedeno insolvenční řízení dlužníka, společnosti.⁹¹ Návrh na zahájení tohoto sporu je svým charakterem obdobou žaloby na plnění.⁹² Dle důvodové zprávy k novele zákona o obchodních korporacích má insolvenční soud zkoumat, zda jednatel přispěl k úpadku porušením svých povinností jako předběžnou otázku.⁹³

⁸⁸ MIFEK, Jan. Povinnosti člena statutárního orgánu při úpadku korporace. *Obchodní právo*, 2023, roč. 32, č. 3, s. 35.

⁸⁹ Dle § 2 písm. d) InsZ se incidenční spor považuje za spor vyvolaný insolvenčním řízením, o kterých tak stanoví tento zákon, projednáváné v rámci insolvenčního řízení.

⁹⁰ Srovnání ust. § 159 odst. 3. a odst. 4 InsZ.

⁹¹ Srovnání ust. § 7a písm. b) a § 7b odst. 4 InsZ.

⁹² RADA, Tomáš. § 66 In: LASÁK (2021), *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. s. 491.

⁹³ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, č. 33/2020 Dz, K bodům 64 až 66 (§ 63 až 68).

2.4.1 Aktivní legitimace

Aktivně legitimován k podání návrhu dle ust. § 66 odst. 1 ZOK je pouze insolvenční správce. Důvodová zpráva k novele zákona o obchodních korporacích toto oprávnění insolvenčního správce vysvětluje následovně: „Právě jeho osoba je v insolvenčním řízení nejlépe obeznámena se stavem obchodní korporace a bude mít možnost snadno opatřit podklady pro návrh. Zároveň je tato osoba v úzkém kontaktu s věřiteli, jejichž zájmy je povinna chránit, podněty tedy může získávat i od nich.“⁹⁴

Pokud tomu budou nasvědčovat okolnosti, tj. insolvenční správce posoudí jednání jednatele společnosti jako jednání naplňující znaky pro vyvození odpovědnosti dle ust. § 66 odst. 1 ZOK, bude insolvenční správce povinen tento návrh podat. V souladu s ust. § 36 odst. 1 InsZ totiž mezi jeho základní povinnosti patří vyvinout veškeré úsilí, které po něm lze spravedlivě požadovat, aby věřitelé byli uspokojeni v co nejvyšší míře. Motivací k podání tohoto návrhu bude pro insolvenčního správce jistě i samotná vidina zvětšení majetkové podstaty.⁹⁵ Při způsobu řešení úpadku konkurzem se totiž právě od výše majetkové podstaty, respektive od jejího zpeněžení odvíjí výše jeho odměny.⁹⁶

Insolvenční správce musí nicméně zvážit, zda má podání návrhu vzhledem ke všem okolnostem reálnou šanci na úspěch a v neposlední řadě také to, zda při úspěchu tohoto návrhu skutečně dojde k tomu, že budou věřitelé ve výsledku uspokojeni ve větší míře, než kdyby k podání návrhu nedošlo. Jednatel společnosti totiž nemusí disponovat dostatečnými finančními prostředky anebo dojde k tomu, že insolvenční soud návrhu vyhoví a jednatele společnosti zvláštní povinnost dle ust. § 66 odst. 1 ZOK uloží, nicméně půjde pouze o drobnou částku, která bude pro věřitele bezvýznamná. Ostatně také dle ust. § 294 odst. 2 InsZ by insolvenční správce defacto měl upustit od vymáhání zvláštních povinností jednatele doplnit majetkovou podstatu, pokud by byly náklady na vymáhání neúměrné přínosu.

Insolvenční správce je dle ust. § 36 odst. 1 InsZ povinen postupovat svědomitě a s odbornou péčí, což Řeháček a Vrba v podstatě přirovnávají k péči řádného hospodáře pouze s tím rozdílem, že od insolvenčního správce se navíc očekává právě ještě uváděná odbornost, tj. jde o povinnost o

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ OŽANA, Jan, FOREJT, Jan. *Nová pravidla odpovědnosti členů statutárního orgánu podle velké novely ZOK aneb bude výkon funkce člena statutárního orgánu jen pro odvážné?* [online]. 2020 [cit. 18. 10. 2023]. Dostupné z https://www.epravo.cz/top/clanky/nova-pravidla-odpovednosti-clenu-statutarniho-organu-podle-velke-novely-zok-aneb-bude-vykon-funkce-clena-statutarniho-organu-jen-pro-odvazne-112140.html?mail#_ftn21

⁹⁶ Ust. § 1 vyhlášky č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů.

něco náročnější povahy.⁹⁷ Dovození tak z judikatury Nejvyššího soudu.⁹⁸ Podstatné je doplnit, že insolvenční správce tak za řádný výkon své funkce, tj. v tomto případě podání či nepodání návrhu dle ust. § 66 odst. 1 ZOK a dalším postupu v tomto řízení, může odpovídat, a to pokud v tomto duchu dojde k porušení řádného a odborného výkonu funkce. Zda takto postupoval se ovšem nehodnotí dle výsledku tohoto incidenčního sporu, ale právě dle toho, zda požadavek odborné péče prosadil v rámci svých rozhodnutí.⁹⁹ Řeháček a Vrba příznačně opět s odkazem na judikaturu Nejvyššího soudu¹⁰⁰ uvádí následující: „*Insolvenční správce nepovede incidenční nebo jiné soudní spory, jestliže může rozumně předpokládat, že v nich nebude úspěšný. Insolvenční správce není při správě majetkové podstaty povinen k činnostem, o nichž může rozumně předpokládat, že nebudou ekonomicky smysluplné.*“

Věřitelé se tak při neuspokojivém výkonu funkce insolvenčního správce, který neodpovídá standardům péče řádného hospodáře a odborné péči, mohou dožadovat náhrady způsobené škody. Základem bude ust. § 159 odst. 1 písm. e) InsZ, půjde proto o jeden z incidenčních sporů, který musí být logicky zahájen ještě za trvání insolvenčního řízení. Pokračovat v něm dle komentářové literatury lze i po skončení insolvenčního řízení při následujících v úvahu připadajících způsobech skončení: „(i) zrušením konkursu po splnění rozvrhového usnesení [§ 308 odst. 1 písm. c)], (ii) rozhodnutím, jímž insolvenční soud vezme na vědomí splnění reorganizačního plánu (§ 364)“.¹⁰¹ Způsobené škody se ovšem věřitelé mohou dožadovat rovněž dle ustanovení § 37 odst. 1 InsZ, pokud insolvenční řízení již skončilo. Tato možnost, pokud k ní vůbec dojde, bude dle mého názoru zpravidla častější.

Odpovědnost insolvenčního správce se poté považuje za odpovědnost objektivní, které s může zprostit jen pokud prokáže, že škodě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které po něm bylo možné spravedlivě požadovat, přičemž důkazní břemeno leží na insolvenčním správci.¹⁰²

V tomto případě by tak způsobená škoda při nepodání návrhu představovala částku, kterou by insolvenční soud mohl uložit k uhrazení jednateli do majetkové podstaty upadnuvší společnosti (ať už prostřednictvím žaloby na doplnění pasiv nebo vydání prospěchu). Insolvenční soud by

⁹⁷ ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan. § 36, marg. č. 4. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023), op. cit.

⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. 29 Cdo 3146/2010 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5194/2009.

⁹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2017, sp. zn. 29 Cdo 2737/2014 (publikováno pod Rc 79/2018).

¹⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2869/2011 a Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.02.2017, sp. zn. 29 Cdo 1068/2015.

¹⁰¹ JIRMÁSEK, Tomáš. § 159, marg. č. 13. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

¹⁰² Dle ust. § 37 odst.1 InsZ a dále dle Rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2016, sp. zn. 29 ICdo 49/2014.

ovšem při posouzení této škody dle mého názoru musel vyvodit odpovědnost jednatele upadnuvší společnosti dle ust. § 66 odst. 1 ZOK jako předběžnou otázku. V případě podání návrhu a vedení řízení v rozporu s tímto standardem výkonu funkce insolvenčního správce by škodu představovaly náklady řízení, jejich tíha dopadla na majetkovou podstatu společnosti, ze které by jinak byli věřitelé uspokojeni.

Dle mého názoru nastane situace, kdy by se věřitel za insolvenčním správcem domáhal takové náhrady škody, jen velice ojediněle a za okolností, které budou již na první pohled svědčit o pochybení insolvenčního správce nebo zjevném úmyslu takto věřitele zkrátit, například z důvodů osobní vazby mezi jednatelem upadnuvší společnost a insolvenčním správcem anebo naprosté laxnosti insolvenčního správce jakkoliv vůči jednatelem společnosti postupovat, pokud bylo zřejmé, že naplňuje znaky pro vyvození odpovědnosti dle ust. § 66 ZOK. V jiných případech bude pro věřitele značně složité vyhodnotit, zda insolvenční správce jednal v rozporu se svými povinnostmi.

Insolvenční správce návrh dle ust. § 66 odst. 1 ZOK podá také, pokud o tom rozhodne věřitelský výbor.¹⁰³ V takové situaci je povinen rozhodnutí věřitelského výboru respektovat, ostatně již dle ust. § 36 odst. 2 InsZ je povinen poskytovat věřitelským orgánům součinnost. Primárním úkolem věřitelského výboru je v souladu s ust. § 58 odst. 1 InsZ chránit společný zájem věřitelů a přispívat k naplnění účelu insolvenčního řízení, zákonodárce nejspíš právě s vědomím tohoto nastavení svěřil tuto možnost právě do rukou věřitelského výboru. Dle ust. § 58 odst. 2 písm. g) InsZ je věřitelský výbor navíc oprávněn nahlížet do dlužníkovy účetnictví, což je pro zhodnocení odpovědnosti jednatele upadnuvší společnosti více než žádané.

Věřitelský výbor je obligatorně ustavován, pokud je v insolvenčním řízení přihlášeno více než 50 věřitelů. Jeho členy, jejichž počet se pohybuje mezi 3 až 7, poté volí schůze věřitelů.¹⁰⁴ Věřitelský výbor se přitom má skládat jak ze zajištěných tak z nezajištěných věřitelů, přičemž počet nezajištěných věřitelů musí být alespoň tak vysoký, jaký je počet těch věřitelů zajištěných.¹⁰⁵ V obou případech musí jít o věřitele, který uplatnil svou pohledávku přihláškou, věřitel s pohledávkou za majetkovou podstatou či pohledávkou postavenou na roveň pohledávce za majetkovou podstatou se členem věřitelského výboru stát nemůže.¹⁰⁶ Členové věřitelského výboru, kteří jsou zajištěnými věřiteli, nemusí mít ovšem přirozeně takovou motivaci k vyvození

¹⁰³ Dle ust. § 66 odst. 2 ZOK.

¹⁰⁴ Dle ust. § 56 InsZ.

¹⁰⁵ Dle ust. § 57 InsZ; dále platí, že členu, který je nezajištěným věřitelem, volí pouze skupiny nezajištěných věřitelů, a naopak členu, kterým je zajištěným věřitelem, volí pouze zajištění věřitelé. Výjimku z tohoto poměru členů ve věřitelském výboru představuje situace, kdy nezajištění věřitelé své kandidáty nenavrhnou, jsou neaktivní.

¹⁰⁶ GRAY, Mirjana, JANDA, Ivo, PLCH, David. § 59, marg. č. 1. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

odpovědnosti jednatele upadnuvší společnosti dle ust. § 66 ZOK, a to z důvodu jejich jistějšího a zpravidla také mnohem vyšší uspokojení, než se dostane nezajištěným věřitelům. Pokud by ovšem skutečně situace dospěla do takového bodu, kdy insolvenční správce návrh dle ust. § 66 ZOK nepodá z vlastní iniciativy a bude proto defacto pouze na výboru věřitelů, zda se k tomuto kroku přistoupí, nezajištění věřitelé jsou tak jako tak chráněni standardem odborné péče, který jsou všichni členové výboru věřitelé bez rozdílu dle ust. § 60 odst. 1 InsZ povinni dodržovat. V opačném případě by byli odpovědní za škodu defacto stejně jako insolvenční správce v obdobné situaci.

Zajímavá situace může nastat, pokud bude věřitelský výbor trvat na podání návrhu a tento pokyn také zadá insolvenčnímu správci, nicméně bude již na první pohled zjevné, že takový návrh nebude úspěšný. Insolvenční správce bude zároveň povinen uposlechnout pokynu věřitelského výboru, ale také bude povinen dodržovat standard odborné péče, tj. do tohoto řízení vůbec nejít. Jako pragmatické se jeví řešení, kdy insolvenční správce návrh podá, aby dodržel povinnost uposlechnout věřitelský výbor, ale následně ho vezme zpět kvůli dodržení odborné péče. Již na první pohled se tato situace nicméně jeví jako naprosto nesmyslná, dle mého názoru tak zkrátka převáží standard odborné péče na straně insolvenčního správce, který bude povinen v incidenčním sporu nepokračovat i za cenu neuposlechnutí věřitelského výboru.

S ohledem na ust. § 68 InsZ může v tomto rozhodnutí věřitelský výbor nahradit také zástupce věřitelů.¹⁰⁷ V jistých situacích se rovněž může stát, že roli věřitelského výboru převezme schůze věřitelů. Jmenovitě půjde o atrakci, tedy když si schůze věřitelů pro sebe vyhradí působnost věřitelského výboru iniciovat řízení dle ust. § 66 ZOK.¹⁰⁸ Ač ust. § 66 ZOK uvádí výslovně výbor věřitelů, dle ust. § 46 odst. 2 InsZ si může schůze věřitelů vyhradit rozhodování o čemkoliv, co by mohlo patřit do působnosti jiných orgánů, ustanovení insolvenčního zákona proto bude mít nejspíše přednost. Dalším případem je situace, kdy věřitelský výbor ani zástupce věřitelů není vůbec ustaven dle ust. § 46 odst. 2 InsZ. U obou těchto případů ovšem dle mého názoru může nastat kolize s ust. § 53 odst. 2 InsZ, které ukládá věřiteli zákaz hlasovat o věcech, kterých se účastní a týkají se nabývání plnění z majetkové podstaty nebo právního jednání ohledně práva, které je anebo může být součástí majetkové podstaty. Ačkoliv je stranou incidenčního sporu dle ust. § 66 ZOK insolvenční správce, přece jenom jsou to přihlášení věřitelé, kteří právě z plnění, o které se majetková podstata může rozšířit, z tohoto profitují. Insolvenční správce je v tomto

¹⁰⁷ Schůze věřitelů může zvolit zástupce věřitelů namísto věřitelského výboru, pokud volba věřitelského výboru není povinná, tj. pokud je v souladu s ustanovením § 56 odst. 1 InsZ v insolvenčním řízení přihlášeno méně než 50 věřitelů.

¹⁰⁸ Rozhodnutí o atrakci musí být schváleno kvalifikovanou většinou věřitelů dle ustanovení § 46 odst. 2 InsZ z důvodu ochrany před zneužitím věřiteli, kteří disponují velkými pohledávkami.

incidenčním sporu defacto zastupuje. Zda proto schůze věřitelů je či není oprávněna vyhradit si tuto pravomoc věřitelského výboru může být nejasné.

Pokud v majetkové podstatě dlužníka není dostatek peněžních prostředků na to, aby pokryl náklady na podání návrhu a vedení řízení, insolvenční správce může stanovit, že návrh podá pouze pokud mu bude věřiteli poskytnuta přiměřená záloha na pokrytí těchto nákladů. To samé platí i o průběhu řízení, pokud by prostředky došly až po podání návrhu. Výběr zálohy je zřejmě navázaný pouze na návrh insolvenčního správce z rozhodnutí věřitelského výboru, v opačném případě by zákonodárce v rámci ust. § 66 ZOK zvolil jiný odstavec k jeho umístění. Z tohoto lze dovodit, že insolvenční správce nejspíše není oprávněn požadovat po věřitelích zálohu, pokud podá návrh z vlastní iniciativy. Zálohu mohou věřitelé požadovat zpět, pokud insolvenční správce s návrhem uspěje a insolvenční soud mu vyhová. Záloha poté bude představovat pohledávku za majetkovou podstatou těch věřitelů, kteří ji poskytli.¹⁰⁹ Zákonodárce se při nastavení této úpravy inspiroval v úpravě odpůrcí žaloby dle ust. § 239 odst. 2 InsZ.

Ze znění zákona je tak zřejmé, že postačí, když zálohu požadovanou insolvenčním správcem v plné výši poskytne i jen malá část věřitelů nebo pouze jediný věřitel. Požadovat přiměřenou část zálohy po všech věřitelích by bylo ostatně v rámci insolvenčního řízení, kde figuruje například několik set věřitelů, zbytečně procesně komplikované. Věřitelé, kteří zálohu poskytnou, se nicméně vystavují riziku neúspěšnosti podaného návrhu, záloha v takovém případě připadne na náhradu nákladů řízení jednatele společnosti, který v řízení uspěl. Logicky tak bude k uhrazení zálohy ochotný pouze věřitel, který bude nadán dostatečnou motivací, tj. bude si jistý, že v konečném důsledku se mu záloha opravdu vrátí a navíc, že tento incidenční spor opravdu rozšíří majetkovou podstatu natolik, že bude uspokojen v takové míře, při které se mu vyplatí zálohu „riskovat“.

Spravedlivé by v takovém případě nejspíše bylo, aby věřitelům, kteří zálohu uhradí, vzniklo právo požadovat po ostatních věřitelích proplacení jejich poměrné části zálohy, pokud by insolvenční správce nebyl se svým návrhem úspěšný (ať už při nastavení všichni věřitelé platí stejnou část zálohy nebo každý věřitel platí část zálohy dle poměrné výše své přihlášené pohledávky). Pro vymožení tohoto proplacení po ostatních věřitelích s ohledem na to, že v tuto situaci nebude v majetkové podstatě dostatek prostředků, by tak musel věřitel, který zálohu uhradil, zřejmě postupovat mimo insolvenční řízení a vymáhat své pohledávky klasickou civilní cestou. Dle mého názoru by se tato cesta věřiteli rozhodně nevyplatila.

¹⁰⁹ Ust. § 66 odst. 3 ZOK.

Z platné zákonné úpravy ničeho dalšího nevyplývá, dle mého názoru je proto tato zákonná úprava značně nedokonalá a měla by konkrétněji upravovat, jací věřitelé by v tomto případě měli zálohu hradit. Otázkou ovšem je, jaká úprava by byla s ohledem na hlasování věřitelského výboru a podání návrhu spravedlivá. Věřitelský výbor je orgán volený schůzí věřitelů, v insolvenčním řízení proto zastupuje všechny věřitele, kteří přihlašují své pohledávky přihláškou. Nemyslím si proto, že by bylo spravedlivé, aby se na úhradě zálohy měli podílet jenom členové výboru. Rozhodnutí o podání návrhu totiž defacto učinili za všechny věřitele. Navíc jsou při výkonu své funkce povinni postupovat s odbornou péčí a odpovídají za škodu, kterou by v rozporu s tímto způsobili, proto by při lehkovážném rozhodnutí nesli odpovědnost. Zákonná úprava se navíc zasadila o to, aby ve věřitelském výboru byli zastoupeni věřitelé zajištění i nezajištění v obdobném počtu, v tomto ohledu totiž dle mého názoru budou mít větší motivaci kladně rozhodnout o podání návrhu spíše věřitelé nezajištění, protože zajištění věřitelé mají jistotu uspokojení právě ze svého zajištění. V každém případě není spravedlivé požadovat úhradu zálohy pouze po členech výboru věřitelů, a to ani po všech ani po těch, kteří hlasovali pro podání návrhu.

Odlišným řešením může být požadovat úhradu zálohy zkrátka po všech věřitelích, a to buď ve stejné výši nebo v poměru dle výši jejich přihlášených pohledávek, nicméně již bylo uvedeno, že při vysokém počtu věřitelé je tato cesta značně neefektivní a může vést k tomu, že návrh nebude defacto skoro nikdy podán. Spravedlivé a zároveň efektivní řešení, které by počítalo se všemi možnými scénáři, tak dle mého názoru neexistuje, ačkoliv jako alespoň částečně funkční řešení přichází dle mého názoru v úvahu to, aby si vrácení zálohy jakožto pohledávku za majetkovou podstatou společností mohli přihlásit věřitelé, kteří ji poskytli, i za předpokladu neúspěchu insolvenčního správce v incidenčním sporu. Tíže proplacení zálohy v tuto chvíli ovšem zřejmě bude navázána na konkrétní motivace jednotlivých věřitelů. Konkrétně zvolený způsob poskytování zálohy by ovšem v první řadě nemělo představovat překážku pro samotné vyvozování odpovědnosti jednatele upadnuvší společnosti.

Soud není oprávněn zahájit řízení o uložení zvláštních povinností dle ust. § 66 odst. 1 ZOK z úřední povinnosti¹¹⁰, nicméně v některých případech je to právě soud, který o podání návrhu rozhodne, a to v situaci, kdy věřitelský výbor není usnášeníschopný a zároveň neproběhla nová nebo doplňující volba členů. S ohledem na uváděnou věcnou a místní příslušnost tak defacto stejný soud podá návrh a sám o něm rozhodne. Pokud tak soud v zastoupení věřitelského výboru v souladu s ust. § 58 odst. 1 InsZ má zákonnou povinnost chránit zájem věřitelů a přispívat

¹¹⁰ ŠUK, Petr. § 66 In: ŠTENGLOVÁ (2020). *Zákon o obchodních korporacích*. s. 229.

k naplnění insolvenčního řízení, mám za to, že v některých případech je tomu naopak a soud z úřední povinnosti musí zahájit řízení.

2.4.2 Náklady řízení

Dle ust. § 11 odst. 2 písm. n) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, se od soudního poplatku osvobozuje insolvenční správce v řízení o nárocích, které se týkají majetku patřícího do majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku. Uvedené bezesporu návrh dle § 66 odst. 1 zákona o obchodních korporacích splňuje, řízení je proto osvobozeno od soudního poplatku.

Ač v řadě jiných incidenčních sporů nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení (dle ust. § 202 InsZ jde o spory o pravost, výši nebo pořadí), pokud insolvenční správce není s návrhem úspěšný, v tomto případě soud jednateli společnosti úspěšnému v řízení náhradu nákladů řízení přiznává a v souladu s ust. § 163 InsZ o nich rozhodne v rámci rozhodnutí o incidenčním sporu samotném. Toto ustanovení rovněž odkazuje na pravidla občanského soudního řádu. Povinen nahradit náklady by měl poté být insolvenční správce jakožto žalobce, nicméně fakticky budou hrazeny z majetkové podstaty dlužníka a půjdou k tíži všech přihlášených věřitelů do insolvenčního řízení. Jirmásek v komentáři k ust. § 163 InsZ dle svého názoru potvrzuje tuto myšlenku, když uvádí, že u přiznání nákladů účastníkovi řízení, tj. v tomto případě jednateli společnosti, proti insolvenčnímu správci, půjde o pohledávku za majetkovou podstatou dle ust. § 168 odst. 2 písm. k) InsZ.¹¹¹ Náklady řízení, které by v takovém případě v podstatě hradili věřitelé se také nemusí skládat pouze z úhrady právního zastoupení jednatele, očekávat se dají rovněž i náklady za zpracování znaleckých posudků.

Otázkou zůstává, zda je takovéto nastavení vůči věřitelům spravedlivé. V situaci, kdy se insolvenční správce rozhodne podat návrh dle ust. § 66 odst. 1 ZOK, nemají věřitelé dle zákonné úpravy žádnou možnost, jak podání návrhu zabránit (za předpokladu, že je v majetkové podstatě dostatek zdrojů a insolvenční správce nepožaduje po věřitelích uhradit zálohu). V případě neúspěchu v tomto incidenčním sporu ovšem fakticky ponесou náklady a sníží se tak jejich uspokojení v insolvenčním řízení. Insolvenční správce je nicméně, jak již bylo uvedeno, povinen jednat svědomitě a s odbornou péčí dle ustanovení § 36 odst. 1 InsZ a v případě, kdy tak nekoná, může odpovídat za náhradu škody, kterou způsobil. Vzhledem k tomuto je tak dle mého názoru současné nastavení náhrady nákladů řízení spravedlivé, neboť nepovede k tomu, aby insolvenčního správce odradilo od podávání návrhu dle ust. § 66 odst. 1 ZOK a věřitelé jsou

¹¹¹ JIRMÁSEK, Tomáš. § 163, marg. č. 3. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

zároveň chránění standardem odborné péče a odpovědností insolvenčního správce při jejím nedodržení. Tím spíše hodnotím toto nastavení jako spravedlivé za situace, kdy insolvenční správce podává návrh z vůle věřitelského výboru.

Vzhledem k tomu, že o žalobě na doplnění pasiv bude téměř vždy rozhodnuto až skoro na konci insolvenčního řízení a náhrada nákladů řízení by v případě neúspěchu insolvenčního správce měla být hrazena z majetkové podstaty upadnuvší společnosti, logicky musí takové prostředky v majetkové podstatě zůstat. Ožana a Forejt ve svém článku nastiňují myšlenku, že k úhradě těchto nákladů řízení dojde až ke konci insolvenčního řízení, konkrétněji po vydání konečné zprávy a v momentě, kdy již bude výtěžek z majetkové podstaty přidělen věřitelům, a proto musí insolvenční správce udržovat v majetkové podstatě po celou dobu příslušnou rezervu, kterou by poté následně na tyto výdaje použil.¹¹² S tímto závěrem nesouhlasím a opět se přikláním k tomu, že by k vydání konečné zprávy mělo dojít až v momentě, kdy bude o návrhu dle ust. § 66 odst. 1 ZOK rozhodnuto a bude tudíž i známo, zda a v jaké výši se musí majetková podstata ztenčit kvůli náhradě nákladů řízení. V opačném případě k úhradě nákladů řízení z majetkové podstaty jednateli úspěšnému v takovém řízení vlastně vůbec nemusí dojít.

V neposlední řadě je třeba uvést ještě další náklady, které sice nejsou přímo navázány na řízení dle ust. § 66 ZOK, nicméně v praktické rovině mohou být pro věřitele velice podstatné. Jsou jimi náklady nutné k vynaložení pro zahájení samotného insolvenčního řízení, bez něhož by nemohl být zahájen ani incidenční spor dle ust. § 66 ZOK. Například za situace, kdy je jednatel společnosti naprosto nečinný a ani žádná jiná osoba jednající za společnost se k podání insolvenčního návrhu nemá, tento krok připadne na věřitele. Ten je ovšem při podání insolvenčního návrhu proti společnosti povinen v souladu s ust. § 108 InsZ současně s návrhem složit obligatorní zálohu na náklady insolvenčního řízení ve výši 50 000 Kč, případně i další fakultativní zálohu v důsledku rozhodnutí insolvenčního soudu, je-li to nutné ke krytí nákladů řízení. Pokud nedojde ke složení obligatorní zálohy, návrh bude odmítnut jako zjevně bezdůvodný¹¹³, pokud nedojde ke složení fakultativní zálohy, insolvenční soud řízení zastaví nebo dokonce přikročí k jejímu vymáhání po věřiteli.¹¹⁴ Z povinnosti platit tyto zálohy hradit existují výjimky stanové přímo v zákoně¹¹⁵,

¹¹² OŽANA, Jan, FOREJT, Jan. *Nová pravidla odpovědnosti členů statutárního orgánu podle velké novely ZOK aneb bude výkon funkce člena statutárního orgánu jen pro odvážné?* [online]. 2020 [cit. 18. 10. 2023]. Dostupné z https://www.epravo.cz/top/clanky/nova-pravidla-odpovednosti-clenu-statutarniho-organu-podle-velke-novely-zok-aneb-bude-vykon-funkce-clena-statutarniho-organu-jen-pro-odvazne-112140.html?mail#_ftn21.

¹¹³ Dle ust. § 128a odst. 2 písm. d) InsZ.

¹¹⁴ JIRMÁSEK, Tomáš. § 108, marg. č. 46. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

¹¹⁵ U obligatorní zálohy jde v souladu s ust. § 108 odst. 1 InsZ o věřitele zaměstnance (i bývalého) s pohledávkou pracovněprávního nároku, spotřebitele s pohledávkou nárokem vyplývajícím ze spotřebitelské smlouvy, a v případech podle § 107 odst. 1 InsZ. U fakultativní zálohy dle ust. § 108 odst. 2 InsZ opět o věřitele zaměstnance (i bývalého) s pohledávkou pracovněprávního nároku.

nicméně jde pouze právě o výjimky z této povinnosti, velké množství věřitelů do těchto skupin samozřejmě nespadá. Věřitel, který tyto zálohy poskytl má následně pohledávku za majetkovou podstatou. K jejímu uspokojení (v tomto případě z výtěžku zpeněžení) ovšem dojde pouze, pokud je již plně uspokojena jiná skupina specifických nákladů určená zákonem.¹¹⁶ O výši uspokojení těchto specifických nákladů se výše uspokojení věřitelovy pohledávky (za majetkovou podstatou z titulu úhrady těchto záloh) sníží, případně mu není vyplaceno vůbec nic.¹¹⁷ Zejména při naprosté nemajetnosti společnosti je tu proto reálná možnost, že věřitelova záloha defacto propadne. Na základě uvedeného v intencích odpovědnosti jednatele dle ust. § 66 ZOK z pohledu věřitele lze proto dospět k tomuto závěru. Věřitel, jehož uspokojení pohledávky může záviset převážně na navýšení majetkové podstaty v závislosti na vyvození důsledků odpovědnosti jednatele dle ust. § 66 ZOK (tj. například při modelové situaci nezajištěného věřitele za naprosté nemajetnosti společnosti, kdy je jednatel neaktivní) musí velice dobře zvážit, zda se mu při zvážení rizik vyplatí podávat insolvenční návrh a hradit dané zálohy. K tomu by musel mít ale alespoň základní přehled o jednatelově řízení společnosti a představu, zda je toto pro něj skutečně schůdná cesta. Sám ovšem nadto následně není k podání návrhu dle ust. § 66 ZOK aktivně legitimován. Zejména v případech, kdy výše věřitelovy pohledávky nebude dosahovat ani výše záloh, nebude dle mého názoru věřitel motivován k tomuto kroku přistoupit. Efektivita ust. § 66 ZOK proto dle mého názoru za těchto situací klesá.

2.4.3 Důkazní břemeno

Na základě ust. § 120 OSŘ jsou účastníci soudního sporu povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení. Obecné nastavení, koho důkazní břemeno tíží, ovšem v českém právním řádu není vyjádřeno. Rovněž insolvenční zákon k tomuto konkrétnímu incidenčnímu sporu, kterým po novele zákona o obchodních korporacích řízení beze sporu je, nic konkrétního neuvádí. Ve většině civilních řízení jde poté o žalobce, kterého v řízení tíží břemeno důkazní, a to z důvodu uváděného například Lavickým: *„Základní pravidlo, které se na našem území aplikuje, vychází z uherské právní úpravy, jejíž znění bylo převzato i do vládního návrhu civilního řádu soudního z roku 1937 a které stanovuje, že důkazní břemeno stíhá tu stranu, v jejímž zájmu je, aby konkrétní skutečnost byla soudem uznána za pravdivou.“*¹¹⁸

¹¹⁶ V souladu s ust. § 297 odst. 1 InsZ se jedná o odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce, pohledávky věřitelů vzniklých za trvání moratoria ze smluv podle ust. § 122 odst. 2 InsZ, pohledávky věřitelů z úvěrového financování a nákladů spojených s udržováním a správou majetkové podstaty.

¹¹⁷ JIRMÁSEK, Tomáš. § 108, marg. č. 61 In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

¹¹⁸ LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 139.

V některých případech bylo ovšem přistoupeno k tomu, aby bylo důkazní břemeno rozloženo jinak, a to z důvodu nespravedlivého zatížení dané strany. Zejména se tak děje v případech, kdy zatížená strana nemá z principu takový přístup k informacím relevantním pro dané řízení.¹¹⁹

Dochází proto k obrácení důkazního břemene a takto je tomu také v situaci, kdy se před soudem projednává nárok vyplývající z porušení povinnosti jednatele společnosti jednat s péčí řádného hospodáře. Tento stav vychází z ust. § 52 odst. 2 ZOK, kde je stanoveno: „*Je-li v řízení před soudem posuzováno, zda člen voleného orgánu obchodní korporace jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno tento člen, ledaže soud rozhodne, že to po něm nelze spravedlivě požadovat.*“

Jde proto o jednatele, žalovaného, na kterého důkazní břemeno dopadá. Musí v takovémto případě prokázat, že v této povinnosti neselhal. I v tomto případě je důvodem vyrovnání informačního deficitu. Je tomu tak proto, že jednatel jakožto osoba, která v minulosti přímo za společnost jednala, je kvalifikovanější k vyjasnění skutečností relevantních pro posouzení nároku v tomto řízení. Zkrátka je osobou nejpovolanější k prokázání, že jednala s péčí řádného hospodáře, protože nejlíp ví, jaká je skutečnost.¹²⁰

Tento závěr je nicméně nutné více upřesnit. Nejvyšší soud stanovil, že ač k tomuto přenosu důkazního břemene u prokázání jednání v souladu s péčí řádného hospodáře dochází, vztahuje se pouze na složku protiprávního jednání a zavinění. Vznik samotné škody a dále příčinou souvislost mezi škodou a protiprávním jednáním je stále povinen prokázat ten, kdo se se náhrady škody domáhá.¹²¹ Josková k tomu dále doplňuje, že žalobce, v tomto případě insolvenční správce, bude nicméně muset protiprávní jednání alespoň označit.¹²² Uvedené vyplývá rovněž z judikatury Nejvyššího soudu.¹²³

Kotápišová k tomuto také upozorňuje na dovětek ust. § 52 odst. 2 ZOK, kde se uvádí: „*ledaže soud rozhodne, že to po ní nelze spravedlivě požadovat.*“ S odkazem na zásadu spravedlnosti, rovnosti a předvídatelnosti uvádí, že v některých typových situacích by naopak důkazní břemeno mělo být navraceno zpět na stranu žalobce, v tomto případě insolvenčního správce. Za příklad považuje situaci, kdy má jednání v souladu s péčí řádného hospodáře

¹¹⁹ ČERNÁ, Stanislava. Dělení důkazního břemena v právu obchodních korporací. In: DVOŘÁK, J., MACKOVÁ, A., (eds.) *Pocta Aleně Winterové k 80. narozeninám*. Praha: Všehrd, 2018, s. 18.

¹²⁰ JOSKOVÁ, Lucie. Povinnost postupovat s péčí řádného hospodáře a obrácení důkazního břemena. In: DVOŘÁK, Jan., MACKOVÁ, Alena. (2018). *Pocta Aleně Winterové k 80. narozeninám*. s. 156.

¹²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 29 Cdo 440/2013.

¹²² JOSKOVÁ, Lucie. Povinnost postupovat s péčí řádného hospodáře a obrácení důkazního břemena. In: DVOŘÁK, Jan., MACKOVÁ, Alena. (2018). *Pocta Aleně Winterové k 80. narozeninám*. s. 156.

¹²³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2017, sp. zn. 29 Cdo 4590/2016.

prokazovat již bývalý jednatel společnosti, a to z toho důvodu, že v okamžiku vedení řízení nemá k dispozici potřebné podklady pro prokázání neporušení své povinnosti jako by měl současný jednatel.¹²⁴ Tento argument opírá o to, že bývalý jednatel společnosti má povinnost vydat společnosti veškerou dokumentaci při zániku své funkce a odkazuje přitom na závěry Joskové¹²⁵ a povinnost loajality, ačkoliv výslovně to z žádné zákonné úpravy vyvodit nelze. Bývalý jednatel tak sice stále je osobou, která dokáže nejlépe popsat skutkový stav, nicméně nejspíše ho nebude moci prokázat. V tomto případě by proto následně měla společnost na základě ediční povinnosti dle ust. § 129 odst. 2 OSŘ umožnit bývalému jednateři nahlédnout do relevantní dokumentace. Otázkou ovšem bude, zda společnost vůbec takovou dokumentací sama disponuje.

Posouzení dodržení péče řádného hospodáře je pro řízení dle ust. § 66 odst. 1 ZOK klíčové, a proto i v tomto případě bude na jednateři, proti němuž návrh směřuje, aby své jednání v souladu s péčí řádného hospodáře prokázal. Komentář k tomuto ustanovení rovněž uvádí, že právě pro prokázání jednání s péčí řádného hospodáře se důkazní břemeno na jednatele přeneso, nicméně ostatní tvrzení již musí prokázat insolvenční správce.¹²⁶

S ohledem na výše uvedené tak bude dle mého názoru na insolvenčním správci, aby prokázal vznik škody a dále příčinou souvislost mezi škodou a protiprávním jednáním a dále aby alespoň označil protiprávní jednání. Na jednateři upadnuvší společnosti bude prokázání, že jednal s péčí řádného hospodáře, tj. prokázání neporušení svých povinností. Důkazní břemeno tak bude s ohledem na význam péče řádného hospodáře v této věci tížit spíše jednatele upadnuvší společnosti. Takové nastavení považuji za spravedlivé, neboť jednatel v mnohých situacích neposkytuje insolvenčnímu správci dostatek informací, nekomunikuje s insolvenčním správcem a insolvenční správce tak nemusí být schopný komplexně posoudit skutkový stav. V některých případech, zejména u bývalých jednatelů, ovšem může nastat situace, kdy nebudou mít přístup k relevantní dokumentaci a bude jí disponovat upadnuvší společnost. V takovém případě bude na bývalém jednateři, aby například skrze ediční povinnost dle ust. § 129 odst. 2 OSŘ prostřednictvím insolvenčního soudu požadoval dokumentaci po společnosti k předložení. Ač nesplnění ediční povinnosti může vést při hodnocení důkazů v neprospěch strany, která ji nesplnila¹²⁷, v tomto případě by dle mého názoru ani tato situace neměla vést k navrácení důkazního břemene na stranu

¹²⁴ KOTÁPIŠOVÁ, Petra. Obrácené důkazní břemeno při porušení péče řádného hospodáře. In: SEDLÁČEK, Miroslav a STŘELEČEK, Tomáš. *Povinnost a odpovědnost v civilním právu hmotném a procesním: speciální problémy*. Praha: Wolters Kluwer, 2021., s. 159.

¹²⁵ JOSKOVÁ, Lucie. Povinnost postupovat s péčí řádného hospodáře a obrácení důkazního břemena. In: DVOŘÁK, Jan., MACKOVÁ, Alena. (2018). *Pocita Aleně Winterové k 80. narozeninám*. s. 163.

¹²⁶ HAVEL, Bohumil, ŠTENGLOVÁ, Ivana. § 52. In: ŠTENGLOVÁ (2020). *Zákon o obchodních korporacích*. s. 178.

¹²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 29 Cdo 440/2013.

insolvenčního správce nebo k jiným negativním důsledkům pro insolvenčního správce jakožto žalobce, protože ten v tomto řízení reprezentuje spíše věřitele než upadnuvší společnost.

2.5 Promlčení

Jak již bylo uvedeno, porušení povinnosti stanovené v návěti ust. § 66 odst. 1 ZOK není konkretizováno k žádnému časovému momentu nebo na nějaké časové období. Ve vztahu k vydání prospěchu dle ust. § 66 odst. 1 písm. a) ZOK je stanovena pouze dvouletá lhůta, která ale spíše specifikuje, o jaký konkrétní prospěch může jít. Jiný časový údaj toto ustanovení neudává. Promlčecí lhůta, která je vázána na uložení sankcí dle § 66 odst. 1 ZOK, tak bude vycházet obecně z pravidel uvedených v občanském zákoníku.

Subjektivní promlčecí lhůta proto bude vycházet z ust. § 629 odst. 1 OZ a bude činit tři roky. Její počátek pak bude s ohledem na ust. § 619 odst. 1 OZ, které uvádí, že lhůta počne běžet ode dne, kdy mohlo být právo uplatněno poprvé, stanoven k okamžiku vydání rozhodnutí o způsobu řešení úpadku.¹²⁸ U žaloby na doplnění pasiv půjde konkrétně o okamžik vydání rozhodnutí o prohlášení konkurzu.

Vydání prospěchu i sankce spojená s žalobou na doplnění pasiv je navázána na škodu, kterou způsobil jednatel společnosti (přeneseně věřitelům), ač výslovně se za zvláštní náhradu škodu označuje pouze žaloba na doplnění pasiv.¹²⁹ Pro určení objektivní promlčecí lhůty je proto zapotřebí vycházet z ust. § 636 OZ, které pro tento případ stanoví, že právo na náhradu škody nebo jiné újmy se promlčí nejpozději za deset let ode dne, kdy škoda nebo újma vznikla. Pokud jde o škodu způsobenou úmyslně ustanovení uvádí, že se právo na náhradu škody promlčí nejpozději za patnáct let ode dne, kdy škoda vznikla. Bodečková dále uvádí, že pro počátek této doby je podstatné, kdy vznikla samotná škoda, nikoliv událost, které ke vzniku škody vedla, tj. v tomto případě jednání jednatele v rozporu s péčí řádného hospodáře.¹³⁰ Škoda proto nemusí být zjevná hned při jednání jednatele, v mnoha případech půjde o rozdílné okamžiky.

Insolvenční správce tak pro účely podání návrhu dle ust. § 66 odst. 1 ZOK, respektive za účelem podání návrhu, na základě kterého dojde k vydání rozhodnutí insolvenčního soudu ukládající jednatele příslušnou sankci, bude přezkoumávat jednatelevo jednání až za deset let, případně patnáct let zpětně.

¹²⁸ RADA, Tomáš, § 66 In: LASÁK (2021), *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. s. 490.

¹²⁹ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, č. 33/2020 Dz. K bodům 64 až 66 (§ 63 až 68).

¹³⁰ BODEČKOVÁ, Jana. § 636, marg. č. 5. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. (2023).

2.6 Shrnutí ust. § 66 ZOK z pohledu věřitele

V návaznosti na zkoumané aspekty vyvození odpovědnosti jednatele upadnuvší společnosti dle ust. § 66 ZOK v minulých kapitolách uvádím nejprve shrnutí této zákonné úpravy se zhodnocením z pohledu věřitele a dále posouzení, za jakých okolností se vyplatí tuto jednateľovu odpovědnost vyvozovat. Zhodnocení právní úpravy je zaměřeno zejména na aktivní legitimaci podání návrhu spolu se souvisejícím posouzením vyváženosti a ochrany jednotlivých skupin věřitelů, tj. spíše na situaci týkající se samotného podání návrhu, protože právě tuto otázku považuji z pohledu věřitele v tomto ohledu a zhodnocení právní úpravy za tu nejpodstatnější, pokud to není právě věřitel, který je legitimován k podání návrhu. Druhá podkapitola se dále věnuje shrnutí, kdy se domáhat této jednateľovy odpovědnosti se zohledněním a posouzením jednateľova jednání včetně otázky promlčení, nákladů řízení, důkazního břemene a dalších aspektů.

2.6.1 Zhodnocení právní úpravy

Pokud insolvenční soud rozhodne tak, že uloží jednатели upadnuvší společnosti zvláštní povinnosti dle ust. § 66 ZOK, rozšíří se majetková podstata společnosti, ze které se následně uspokojí všichni věřitelé dle pravidel insolvenčního zákona. Největší význam ovšem má toto nastavení bezpochyby pro věřitele nezajištěné, kteří uplatňují svou pohledávku přihláškou, protože se na rozdíl od ostatních skupin věřitelů v insolvenčním řízení (věřitelé zajištění, věřitelé s pohledávkami za majetkovou podstatou, věřitelé s pohledávkami postavenými naroveň pohledávkám za majetkovou podstatou) neuspokojují z majetkové podstaty nikterak přednostně. Právě nezajištění věřitelé budou mít proto logicky také největší motivaci odpovědnost jednatele upadnuvší společnosti v tomto směru vyvozovat. Samozřejmě to ale neplatí ve všech případech, a to za okolností, kdy bude majetková podstata upadnuvší společnosti natolik malá, že nebudou ani taková hodnota majetku k uspokojení těchto přednostních skupin věřitelů. Nezajištění věřitelé ovšem v tomto směru nejsou nikterak nechráněni před rozhodnutími ostatních skupin věřitelů, a to hlavně z důvodu nastavení aktivní legitimace k podání návrhu dle ust. § 66 ZOK.

Aktivní legitimací k podání návrhu dle ust. § 66 ZOK má pouze insolvenční správce. Toto nastavení je logické, protože je to právě insolvenční správce, který bude mít kromě samotného jednatele upadnuvší společnosti největší přehled o tom, zda jsou skutkové podstaty ust. § 66 ZOK naplněny. Věřitelé jsou proto v první řadě odkázáni na insolvenčního správce, který je ovšem povinen dodržet standard odborné péče, kterou musí zohlednit i při tomto jednání. V opačném případě jsou chráněni i tím, že mohou po insolvenčním správci požadovat náhradu škody, a to ať jak za podání anebo také za nepodání tohoto návrhu. Vymáhání náhrady škody za insolvenčním

správci v takovém případě bude dle mého názoru značně komplikované, protože věřitel by takto například musel prokázat jako předběžnou otázku právě naplnění jedné ze skutkových podstat dle ust. § 66 ZOK v případě jednatele upadnuvší společnosti, pokud by insolvenční správce návrh nepodal, a dále samozřejmě porušení standardu odborné péči při jednání insolvenčního správce. Nepředpokládám proto, že by se věřitel uchýlil k takovému vymáhání škody po insolvenčním správci, pokud by nešlo o naprosto zjevné případy. Významnou roli ovšem hraje také věřitelský výbor, který může insolvenčnímu správci udělit pokyn k podání tohoto návrhu. Insolvenční správce bude následně povinen návrh podat. Věřitelský výbor má být dle zákonné úpravy složen jak z nezajištěných tak ze zajištěných věřitelů v rovnoměrném poměru. I kdyby to tak nebylo, také věřitelský výbor je vázán odbornou péčí při výkonu funkce. Pokud by se jevil pokyn věřitelského výboru k podání návrhu jako naprosto nesmyslný, insolvenční správce je dle mého názoru právě kvůli standardu odborné péče zabránit pokračování tohoto incidenčního sporu i přes to, že neuposlechne vůli věřitelského výboru. Dodržení standardu odborné péče bude mít v takovém případě jednoznačně přednost.

Podání návrhu dle ust. § 66 ZOK může insolvenční správce podmínit také úhradou zálohy po věřitelích. Zákonná úprava ovšem neudává, jací věřitelé by ji poté měli uhradit, zda například všichni věřitelé uplatňující pohledávku přihláškou, všichni členové výboru věřitelů, pouze nezajištění věřitelé apod. Uhradit zálohu může zřejmě také pouze jediný věřitel. Při úspěchu ve věci se uhrazená záloha transformuje na pohledávku za majetkovou podstatou toho věřitele, který ji uhradil. V případě neúspěchu ve věci je ovšem možné, že se záloha věřiteli nikdy nevrátí. Spravedlivé by proto dle mého názoru mělo být takové nastavení, kdy se na úhradě zálohy podílí každý z věřitelů, který uplatňuje svou pohledávku přihláškou (s ohledem na to, že věřitel s pohledávkou za majetkovou podstatou nemusí být ještě v momentě podání návrhu znám nebo jeho pohledávka ani nemusí existovat), a to v poměru dle výše své přihlášené zjištěné pohledávky. V případě například několika set věřitelů je ovšem podmínění podání návrhu úhradou části zálohy každým z těchto věřitelů velice neefektivní a pouze jediný takový věřitel potom může podání návrhu ohrozit. Skutečně spravedlivé a zároveň efektivní řešení proto dle mého názoru neexistuje, ačkoliv jako alespoň částečně funkční řešení přichází dle mého názoru v úvahu to, aby si vrácení zálohy jakožto pohledávku za majetkovou podstatou společností mohli přihlásit věřitelé, kteří ji poskytli, i za předpokladu neúspěchu insolvenčního správce v incidenčním sporu, tj. aby se v tomto duchu zákonná úprava změnila. Aktuální úprava úhrada zálohy bude nyní v každém konkrétním případě záviset na motivacích každého z věřitelů, komu se spíše vyplatí či nevyplatí jí poskytnout vzhledem k přínosu, který mu může uložení zvláštní povinnosti jednatele ve výsledku přinést ovšem zároveň za současného zvážení všech rizik.

Současné nastavení podání návrhu dle ust. § 66 ZOK považuji vzhledem k postavení jednotlivých druhů věřitelů a přínosu do majetkové podstaty upadnuvší společnosti za spravedlivé, a to s ohledem na standardy odborné péče zúčastněných subjektů a související nárok požadovat náhradu škody. Aktivnější věřitelé uplatňující své pohledávky přihláškou mohou mít v rámci insolvenčního řízení v tomto směru stále o něco větší vliv, neboť účastí ve výboru věřitelů a hlasováním na schůzi věřitelů mohou mít slovo jak při volbě způsobu úpadku (konkurzu či reorganizace) tak na samotné podání návrhu dle ust. § 66 ZOK, tj. zásada „vigilantibus iura scripta sunt“ se v určité míře uplatní i zde. Věřitelé, kteří projevují o řízení menší zájem, ovšem nebudou s ohledem na výše uvedené možnosti ochrany, zkracování. Dá se proto říci, že již samotným uplatněním své pohledávky v insolvenčním řízení se dostatečně zasadili o to, aby jim byla zaručena ochrana v tomto směru. Za jediný problematický bod v tomto ohledu považuji nastavení uhrazení zálohy při nedostatku prostředků v majetkové podstatě, které dle mého názoru má potenciál více polarizovat jednotlivé motivace věřitelů a více také promítat jejich individuální zájmy do tohoto defacto společného incidenčního sporu vedeného za věřitele souhrnně insolvenčním správcem. Spravedlivé a zároveň efektivní řešení úpravy této zálohy ovšem dle mého názoru neexistuje, k posílení motivace věřitelů tuto zálohu poskytnout a jako alespoň částečné řešení ovšem vidím ve změně zákonné úpravy tak, aby věřitelé, kteří zálohu poskytnou, mohli požadovat její náhradu i při neúspěchu insolvenčního správce v tomto incidenčním sporu.

V neposlední řadě je ovšem také třeba z pohledu věřitele zmínit další okolnost, a tou je samotné zahájení insolvenčního řízení nutné k tomu, aby mohl být incidenční spor dle ust. § 66 ZOK vůbec zahájen, pokud k podání insolvenčního návrhu nedošlo ze strany jednatele. Například pro nezajištěného věřitele za naprosté nemajetnosti společnosti, kdy jeho uspokojení pohledávky může záviset převážně na navýšení majetkové podstaty při úspěchu v incidenčním sporu dle ust. § 66 ZOK bude úhrada poměrně vysokých záloh za podání insolvenčního návrhu představovat velice silný demotivační prvek (ve výsledku může dojít k propadnutí zálohy). Zejména v případech, kdy výše věřitelovy pohledávky nebude dosahovat ani výše těchto záloh, nebude dle mého názoru věřitel motivován k tomuto kroku přistoupit. Efektivita ust. § 66 ZOK z pohledu věřitele proto za těchto situací velice klesá.

2.6.2 Kdy se domáhat odpovědnosti jednatele dle ust. § 66 ZOK

Insolvenční správce, potažmo věřitelský výbor (případně zástupce věřitelů) musí před podáním návrhu dle ust. § 66 ZOK v první řadě zvážit, jakou šanci na úspěch může tento incidenční spor mít a dále rovněž, zda případné rozšíření majetkové podstaty upadnuvší společnosti skutečně stojí za podání tohoto návrhu.

Úroveň nejvyšších možných uložených sankcí jednatelem může být při splnění podmínek vyvození odpovědnosti ve výši více než dostatečné a na majetkovou sféru jednatele může mít značný dopad, nicméně skutečná výše, kterou soud v incidenčním řízení stanoví, záleží čistě na jeho posouzení. V případě žaloby na doplnění pasiv a ostatně i u vydání prospěchu bude k posouzení rovněž, o jakou nejvyšší výši (pokud půjde o peněžité plnění) může být majetková podstata doplněna, tj. defacto kolik v majetkové podstatě schází k plnému uspokojení věřitelů.

Hlavním předmětem zkoumání bude, zda jednatel porušením péče řádného hospodáře přispěl k úpadku. Ač důkazní břemeno bude v tomto případě v rámci řízení tížit spíše jednatele upadnuvší společnosti, insolvenční správce bude muset před podáním návrhu v rámci hospodárnosti tohoto kroku samozřejmě jednatelemo jednání jako protiprávní posoudit a zároveň určit, že potenciální příspěvek do majetkové podstaty představuje dostatečnou částku, pro kterou se vyplatí návrh podat. Bude muset být zkrátka dostatečně přesvědčen o tom, že podání návrhu je v souladu se standardem odborné péče, kterou jako insolvenční správce musí dodržovat. Při posouzení porušení péče řádného hospodáře se insolvenční správce může řídit letitou judikaturou, které tuto oblast upřesnila a konkretizovala. Nicméně při posouzení zda toto porušení přispělo k úpadku a hlavně v jaké intenzitě (navíc s ohledem na zásadu proporcionality při ukládání sankce) se v tuto chvíli bude insolvenční správce pohybovat spíše v neurčitých vodách, přičemž pro vyjasnění bude zapotřebí vytvoření kazuistické judikatury v dalších letech. Při zjevných porušeních jednatele (příkladmo zpronevěra majetku společnosti, zkrselení účetnictví) bude pro insolvenčního správce takovéto posouzení samozřejmě snazší. Nicméně si nemyslím, že by úprava ustanovení byla sama o sobě nastavena špatně, ačkoliv formulace „*Přispěl-li člen statutárního orgánu porušením svých povinností k úpadku obchodní korporace*“ je prozatím poměrně neurčitá pro závěry, zda podat či nepodat návrh, bližší konkretizace této formulace by ovšem dle mého názoru více omezila věřitele, potažmo insolvenčního správce v úspěšnosti tohoto řízení. Insolvenční správce musí nadto hledět i na další aspekty jako jsou například současná výše majetkové podstaty upadnuvší společnosti (kolik je možno např. u žaloby na doplnění pasiv vlastně doplnit). Otázka promlčení jednatelem způsobené škody nebude dle mého názoru řešena v mnoha případech, a to s ohledem na poměrně přijatelně dlouhé promlčecí lhůty, kdy pro příspěvek k úpadku budou relevantní spíše časově bližší porušení jednatelemo povinností.

V potaz bude brána rovněž otázka nákladů řízení. Ačkoliv soudní poplatek není vyžadován, ostatní náklady řízení povedou v případě neúspěchu řízení ke zmenšení majetkové podstaty a tudíž dojde k menšímu uspokojení zejména nezajištěných věřitelů, případně se projeví také jako propadnutí zálohy konkrétních věřitelů, kteří ji poskytli. V případě právnické osoby jakožto jednatele se jeví z pohledu věřitelů potažmo insolvenčního správce jako strategicky výhodnější

podat návrh jak proti zástupci právnické osoby tak proti samotné právnické osobě. Stejně jako v případě obecné mnohosti odpovídajících jednatelů (fyzických osob) totiž i v jejich případě dojde v případě úspěchu v řízení k tomu, že budou odpovídat společně a nerozdílně.

Pro zodpovědní otázky, kdy se domáhat odpovědnosti jednatele dle ust. § 66 ZOK, je proto zapotřebí zvážit poměrně široké množství faktorů. Jednoduchá ovšem zároveň velice složitá odpověď, která bude bezesporu v každém konkrétním případě záviset na individuální posouzení proto zní tak, že domáhat se této odpovědnosti by se insolvenční správce měl tehdy, pokud posoudí jednatelovo porušení povinností s přispěním k úpadku (tj. i včetně příčinné souvislosti) jako natolik závažné, že se jednatelem nepodaří unést důkazní břemeno (prokázání neporušení), a to s přihlédnutím ke kalkulaci možného navýšení majetkové podstaty (s ohledem na maximální výši a zásadu proporcionality) a rizika ztráty nákladů řízení při neúspěchu, o které se poníží majetková podstata.

3. Náhrada škody dle ust. § 99 InsZ

V souladu s ust. § 99 odst. 1 InsZ platí, že: „*Osoba, která v rozporu s ustanovením § 98 nepodala insolvenční návrh, odpovídá věřiteli za škodu nebo jinou újmu, kterou způsobí porušením této povinnosti.*“ Uvedené ustanovení insolvenčního zákona představuje další nástroj věřitele, který může v tomto směru využít k větší míře uspokojení své pohledávky. Současně je dalším motivačním prvkem pro jednatele společnosti, která se již nachází v úpadku, aby včas podal insolvenční návrh, tj. jde o jednu z metod prevence možného snížení uspokojení pohledávek věřitelů v důsledku opožděného podání insolvenčního návrhu.

Odpovědnost dle tohoto ustanovení nese osoba jednatele opět právě proto, že je to jednatel, kdo disponuje informacemi o stavu hospodářské situace společnosti, má přehled a taky možnost ekonomický neúspěch řešit.¹³¹

Oproti úpadkovým deliktům v ust. § 66 ZOK se nicméně nejedná o společný postup věřitelů vedený insolvenčním správcem v rámci incidenčního sporu, ze kterého se při úspěchu ve věci uspokojují všichni věřitelé, protože se rozroste majetková podstata upadnuvší společnosti. V tomto případě jde o čistě individuální postup jednotlivého věřitele, kterým se snaží zvýšit uspokojení pouze své pohledávky, a to mimo incidenční spor.

Tato kapitola se proto detailně zabývá problematikou odpovědnosti jednatele společnosti při naplnění podmínek stanovených v ust. § 99 InsZ, a zkoumá podmínky pro její uplatnění z pohledu

¹³¹ JIRMÁSEK, Tomáš. § 98, marg. č. 23. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

věřitele. Rozbor této problematiky proto zahrnuje nejen komplexní pohled na předpoklady, které musí být splněny pro uplatnění této odpovědnosti, ale také pohled na samotnou škodu ukládanou jednateli včetně procesní stránky vyvození odpovědnosti.

Závěrem této kapitoly se zabývám hodnocením, jakým způsobem je současná zákonná úprava pro věřitele nastavena, tj. zda je nastavena správně a spravedlivě a v jakých konkrétních bodech dle mého názoru má být upravena. Současně zkoumám, za jakých okolností je pro věřitele výhodné podat příslušnou žalobu, tj. kdy se domáhat této jednatelovi odpovědnosti, a to včetně otázky promlčení, nákladů řízení, důkazního břemene a dalších aspektů.

3.1 Předpoklady pro uplatnění odpovědnosti dle ust. § 99 InsZ

Ust. § 99 InsZ obsahuje v odst. 1 a rovněž v odst. 2 výčet předpokladů pro vyvození jednatelovy odpovědnosti. Základním předpokladem je opět rozhodnutí insolvenčního soudu o úpadku společnosti, přičemž v intencích společnosti s ručením omezeným půjde opět buď o způsob řešení konkurzem nebo reorganizací, jak již bylo uváděno v předešlých kapitolách. Druhým předpokladem je v návaznosti na ust. § 98 InsZ porušení povinnosti podat v zastoupení společnosti včas insolvenční návrh. Třetím předpokladem je způsobení věřitelovy škody, která se projeví tak, že se věřitel v insolvenčním řízení společnosti, kde přihlásil svou pohledávku jež byla zjištěna, neuspokojí v plné výši a důvodem je právě včasné nepodání insolvenčního návrhu jednatel, tj. příčinná souvislost mezi tímto porušením povinnosti a škodou, která představuje čtvrtý předpoklad.¹³² Tento výčet předpokladů (krom samozřejmého rozhodnutí o úpadku společnosti) uvádí rovněž Nejvyšší soud¹³³ a další části této práce proto tyto jednotlivé předpoklady dále detailně rozebírají.

3.1.1 Porušení povinnosti podat insolvenční návrh dle ust. § 98 InsZ

Jednatel je v souladu s ust. § 98 odst. 1 a odst. 2 InsZ povinen podat jménem společnosti insolvenční návrh, a to bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděl nebo při náležité pečlivosti měl dozvědět o úpadku společnosti. Ustanovení nadto uvádí, že tato povinnost platí rovněž za situace, byl-li pravomocně zastaven výkon rozhodnutí prodejem jeho podniku nebo exekuce podle zvláštního právního předpisu¹³⁴ proto, že cena majetku náležejícího k podniku nepřevyšuje výši závazků náležejících k podniku (to neplatí, pokud má společnost ještě jiný podnik). Tento výsledek exekuce nebo výkonu rozhodnutí povinnost blíže upřesňuje, nicméně mnohem častěji

¹³² JIRMÁSEK, Tomáš. § 99, marg. č. 12. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

¹³³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2022, sp. zn. 29 Cdo 820/2021.

¹³⁴ Dle občanského soudního řádu.

nastane situace, kdy k tomuto nedojde a bude na jednateli návrh podat v závislosti na okamžiku, kdy se dozvěděl nebo při náležité pečlivosti měl dozvědět o úpadku společnosti, a to bez zbytečného odkladu.

Právě část ustanovení „bez zbytečného odkladu“ a „při náležité pečlivosti měl dozvědět o úpadku“ tak bude právě ta nejvíce problematická a pro věřitele zásadní při posouzení, zda žalobu dle ust. § 99 InsZ podá.

Pojem „Bez zbytečného odkladu“ již byl upřesněn judikaturou Nejvyššího soudu, kde je uvedeno, že má jít o: „velmi krátkou lhůtu, již je míněno bezodkladné, neprodlené, bezprostřední či okamžité jednání směřující ke splnění povinnosti či k učinění právního úkonu či jiného projevu vůle, přičemž doba trvání lhůty bude záviset na okolnostech konkrétního případu.“¹³⁵ Nicméně dále je zde třeba odkázat rovněž i na Ústavní soud, který označuje tento pojem obecně za pojem vágní, přičemž má být v každém jednotlivém případě posuzován individuálně¹³⁶, tj. v tomto případě s ohledem na to, zda jednatel využil a vůbec mohl využít svou možnost splnit tuto povinnost, eventuálně jak významné mohou být překážky, které mu v tomto zabraňovaly. Jirmásek se domnívá, že v každém případě půjde spíše o lhůtu v rámci dnů, nikoliv v rádech týdnů.¹³⁷ Glatzová k tomuto dodává, že po zjištění úpadku společnosti se může jednatel ještě pokusit společnost z krizové situace dostat, například za pomoci příchodu investora, nicméně i toto musí být provedeno právě bez zbytečného odkladu.¹³⁸ Tato lhůta daná jednateli tak dle mého názoru musí do jisté míry počítat právě i s takovýmto posledním a zároveň rychlým pokusem o mimoinsolvenční řešení situace.

S ohledem na výše uvedené je tak dle mého názoru tento časový okamžik určen stále velice neurčitě. Pro věřitele může být v každém jednotlivém případě obtížné ještě před podáním žaloby určit, zda jednatel svou povinnost porušil právě kvůli časovému hledisku, pokud porušení nebude zcela očividné, tj. například v rámci několika týdnů nebo již v řádu měsíců. Současně ale právě i ohledem na individualitu každého z případů považuji takovéto nastavení i přes věřitelovu nejistotu za dostatečné, protože konkrétnější časové vymezení není možné obecně nastavit.

Nejasná může být dále i „náležitá pečlivost“ při níž se jednatel měl o úpadku společnosti dozvědět. Dle Horové se v takovémto případě bude jednatel snažit obhajovat s tím argumentem, že zkrátka neměl informace od účetní, která tuto oblast spravuje a o úpadku proto nevěděl ani se

¹³⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 32 Cdo 2484/2012.

¹³⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 15. 8. 2005, sp. zn. IV. ÚS 314/05.

¹³⁷ JIRMÁSEK, Tomáš. § 98, marg č. 8. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

¹³⁸ GLATZOVÁ, Vladimíra. Náhrada škody pro pozdní podání insolvenčního návrhu. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 57.

o něm dovědět nemohl.¹³⁹ Časem, kdy lze tento stav poznat, je bezesporu při sestavování účetní závěrky, nicméně právě kvůli náležité pečlivosti lze předpokládat, že má jednatel jednat již dříve. Dle Moravce se povinnost podat insolvenční návrh a tento stav vyzorovat spojuje s péčí řádného hospodáře¹⁴⁰ a právě kvůli péči řádného hospodáře, se kterou musí jednatel svou funkci vykonávat, s výše uvedeným argumentem uspět nemůže. Institut péče řádného hospodáře je popsán již v předchozí kapitole této práce, ovšem nalezne své využití i zde. Povinnost podat insolvenční návrh za společnost se totiž bezpochyby mezi povinností spadající pod péči řádného hospodáře řadí. Jednatel je tak právě v souladu s uvedeným povinen kontrolovat a mít povědomí o tom, že výše závazků společnosti přesahuje hodnotu majetku společnosti. Horová poukazuje na to, že jednatel se o tom, že majetkový stav společnosti není ideální, může jednoduše dozvědět díky tomu, že věřitelům společnosti je hrazeno s většími a většími prodlevami, respektive při tom stavu je jednoznačné, že by se jednatel měl pozastavit nad tím, v jaké krizi se společnost nachází a úpadek vyzorovat.¹⁴¹ Stejně signály lze vytušit také například z toho, že společnost nemá prostředky k proplacení mezd svých zaměstnanců a nejde pouze o krátkodobý problém, tj. situace se pravidelně opakuje po delší časové období. Jednatel by měl jednoduše sledovat, jaké prostředky společnost má, a to jak na bankovním účtu, v pokladně nebo kdekoli jinde a porovnávat jejich výsledek s výší závazků, ke kterým se společnost zavázala.

Nutno poznamenat, že jednatel má opět v souladu s péčí řádného hospodáře povinnost již ve fázi předúpadkové, tj. ve fázi hrozícího úpadku, kdy lze krizi společnosti odvrátit.¹⁴² I hrozící úpadek musí včas zpozorovat a učinit příslušná opatření k jeho odvrácení a zároveň svolat valnou hromadu společnosti dle ust. § 182 ZOK, kdy zároveň i navrhne přijetí vhodných opatření. Při úpadku společnosti, kdy je povinen insolvenční návrh v zastoupení společnosti podat, proto musí být právě s možností, že tento stav nastane, respektive že už nastal, obeznámen již po nějakou dobu dopředu. Tuto povinnost má ovšem samozřejmě až tehdy, kdy společnost skutečně v úpadku

¹³⁹ BLAHUŠ, Petr. *Hovoříme s advokátkou a daňovou poradkyní JUDr. Ing. Helenou Horovou LL.M z H.H. Legal a Společné kanceláře insolvenčních správců na téma odpovědnosti člena statutárního orgánu za nesplnění povinnosti podat insolvenční návrh bez odkladu.* [online]. 2022 [cit. 01. 12. 2023]. Dostupné z <https://www.kn.cz/odpovednosti-clena-statutarniho-organu-za-nesplneni-povinnosti-podat-insolvencni-navrh-bez-odkladu/>.

¹⁴⁰ MORAVEC, Tomáš. Povinnost dlužníka podat insolvenční návrh v české a německé právní úpravě. *Právo: časopis pro právní teorii a praxi*. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2011, roč. 2010, č. 4, s. 6.

¹⁴¹ BLAHUŠ, Petr. *Hovoříme s advokátkou a daňovou poradkyní JUDr. Ing. Helenou Horovou LL.M z H.H. Legal a Společné kanceláře insolvenčních správců na téma odpovědnosti člena statutárního orgánu za nesplnění povinnosti podat insolvenční návrh bez odkladu.* [online]. 2022 [cit. 01. 12. 2023]. Dostupné z <https://www.kn.cz/odpovednosti-clena-statutarniho-organu-za-nesplneni-povinnosti-podat-insolvencni-navrh-bez-odkladu/>.

¹⁴² Dle ust. § 3 odst. 5 InsZ jde o hrozící úpadek tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků.

je, nikoliv pouze za stavu hrozícího úpadku.¹⁴³ S ohledem na uvedené proto nepovažuji obrat „*při náležitě pečlivosti*“ za problematický k posouzení.

V souladu s ust. § 98 odst. 3 InsZ se poté na tuto povinnost jednatele hledí jako na nesplněnou, pokud bylo řízení o insolvenčním návrhu právě chybou jednatele zastaveno nebo pokud byl insolvenční návrh odmítnut. K zastavení řízení může dojít při zpětvzetí návrhu dle ust. § 130 odst. 1 InsZ nebo pokud dojde k nehrazení zálohy na náklady insolvenčního řízení dle ust. § 108 odst. 4 InsZ. Odmítnutí návrhu nastane, pokud insolvenční návrh nebo jeho přílohy obsahují vady dle ust. § 128 odst. 1 a odst. 2 InsZ. Jirmásek k tomuto s ohledem na znění ust. § 97 odst. 2 a odst. 4 InsZ přidává ještě podání insolvenčního návrhu bez úředně ověřeného podpisu jednatele, případně podání v jiné než listinné formě, kdy se k němu nepřihlíží.¹⁴⁴ Jednatel je proto zároveň nucen podat insolvenční návrh bez vad a také s tím, že si musí být vědom případné povinnosti uhrazení zálohy v možné výši až 50 000 Kč, a to i přes možnost vymáhání této zálohy za společností v insolvenčním řízení dle ust. § 108 odst. 4 InsZ. Při uložení povinnosti hradit tuto zálohu se přitom nehledí na majetkovou situaci společnosti, tj. záloha je tím spíše vyžadována, pokud je společnost nemajetná. Dle rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci není v tomto ohledu důvod, aby se povinnost hradit tento náklad přenesla na stát.¹⁴⁵

Pro splnění povinnosti v souladu s ust. § 98 InsZ je proto po jednatelech defacto vyžadováno, aby podal insolvenční návrh ještě v době, kdy společnost má dostatečné prostředky pro úhradu zálohy, jinak zkrátka svou povinnost kvůli následnému zastavení řízení nesplní.¹⁴⁶

Povinnost podat jménem společnosti insolvenční návrh rovněž váže každého z jednatelů, pokud jich statutární orgán společnosti tvoří více, tj. v důsledku by odpovídali společně a nerozdílně při vyvození odpovědnosti dle ust. § 99 InsZ.¹⁴⁷ Za předpokladu, že je každý z nich oprávněn jednat sám, na jejich odpovědnosti za nepodání návrhu se nic nemění. Pokud budou jednatele tvořit kolektivní orgán, bude mít dle mého názoru tu povinnost tak jako tak, respektive hlasovat pro podání insolvenčního návrhu v rámci rozhodování statutárního orgánu. Tuto myšlenku potvrdil rovněž Nejvyšší soud, který se v tomto duchu vyjádřil o členech představenstva akciové společnosti, a to ještě za působnosti zákona č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání,

¹⁴³ OLIVOVÁ, Táša. *Hrozící úpadek obchodní korporace – standardy péče a povinnosti členů statutárního orgánu* [online]. 2020 [cit. 02. 12. 2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/hrozici-upadek-obchodni-korporace-standardy-pece-a-povinnosti-clenustatutarniho-organu-112235.html>

¹⁴⁴ JIRMÁSEK, Tomáš. § 98, marg č. 35. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

¹⁴⁵ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12. 9. 2017, č.j. 1 VSOL 922/2017-A-1.

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ Dle ust. § 98 odst. 2 InsZ.

tento názor lze ovšem použít i pro prostředí společnosti s ručením omezeným v intencích insolvenčního zákona.¹⁴⁸

Pokud je jednatel upadnuvší společnosti právnická osoba, povinnost podat insolvenční návrh váže i fyzickou osobu, která tuto právnickou osobu ve funkci jednatele zastupuje.¹⁴⁹ Stejně jako v předchozí části této práce o uložení zvláštních povinností dle ust. § 66 ZOK, mám za to, že věřitel by v takovém případě byl oprávněn podat žalobu jak vůči právnické osobě – jednatele, tak vůči jejímu zástupci – fyzické osobě, a požadovat náhradu škody společně a nerozdílně. Povinnost podat insolvenční návrh za upadnuvší společnost totiž mají oba tyto subjekty a rovněž jsou oba povinni dodržovat péči řádného hospodáře.

V této souvislosti je nutné také doplnit, jak věřitel v první řadě dojde k tomu, že jednatel svou povinnost porušil a věřiteli se tak naskýtá možnost podat příslušnou žalobu. Dle Glatzové je taková skutečnost zjištělná z informací a podkladů zveřejňovaných v insolvenčním rejstříku.¹⁵⁰ S tím lze dle mého názoru samozřejmě souhlasit, ale je nutné tuto informaci ještě upřesnit. Domnívám se, že pro upřesnění lze použít komentář Moravce k předběžnému opatření dle ust. § 100 InsZ (předběžnému opatření se věnuje jiná kapitola této práce), kde uvádí: „*Prvotní informaci o této skutečnosti bude možno získat ze seznamů majetku a dluhů podle § 104, ale zpravidla spíše až po prohlášení úpadku, kdy bude k dispozici seznam přihlášených pohledávek a soupis majetkové podstaty.*“¹⁵¹ Nutno ovšem doplnit, že ani z těchto podkladů a informací nebude v některých případech možné hned usuzovat, že jednatele vzniká odpovědnost. Jak totiž uvedl i Nejvyšší soud v intencích otázky promlčení, ovšem plně použitelné i pro tuto tematiku: „*Ani případné zjištění nedostatečnosti majetku dlužníka v poměru k přihlášeným pohledávkám samo o sobě neříká (pro účely zjištění počátku běhu subjektivní promlčecí doby dle § 106 odst. 1 obč. zák.) nic o tom, zda nějaká osoba konala před zahájením insolvenčního řízení protiprávně (v rozporu s ustanovením § 98 insolvenčního zákona) a zda takové protiprávní jednání mělo za následek vznik škody na majetku věřitele (věřitelů) co do snížení míry uspokojení pohledávek z majetku dlužníka.*“¹⁵²

¹⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2683/2008.

¹⁴⁹ JIRMÁSEK, Tomáš. § 98, marg. č. 27. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

¹⁵⁰ GLATZOVÁ, Vladimíra. Náhrada škody pro pozdní podání insolvenčního návrhu. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 59.

¹⁵¹ MORAVEC, Tomáš. § 100. In: MORAVEC, Tomáš, KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 321.

¹⁵² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne: 30. 12. 2019, sp. zn. 29 Cdo 339/2018.

3.1.2 Škoda a otázka promlčení

Zákonodárce v ust. § 99 odst. 2 InsZ škodu výslovně definoval jako škodu nebo jinou újmu, která spočívá v rozdílu mezi v insolvenčním řízení zjištěnou výší pohledávky přihlášené věřitelem k uspokojení a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení na uspokojení této pohledávky obdržel.

Dle Jirmáska takto určená výše škody nemusí představovat skutečnou výši škody, pouze stanovuje, čeho se vlastně věřitel může domáhat, a to právě tohoto rozdílu. Věřitel tak má v rámci náhrady škody uložené jednateli obdržet i více, než kolik by obdržel při včasné podání insolvenčního návrhu.¹⁵³

Výše škody, která může být po jednateli požadována, tak není obdobou výše samotné pohledávky věřitele za společností, v první řadě je krácena o to, čím je věřitel uspokojen v rámci insolvenčního řízení a dále do ní nemůže být zahrnuto například ani příslušenství pohledávky, které vzniklo po rozhodnutí o úpadku, kterými mohou být úroky nebo úroky z prodlení.¹⁵⁴ Tato škoda nezahrnuje také ušlý zisk a v rámci tohoto řízení se věřitel nemůže domáhat ani nemajetkové újmy, která mu mohla být způsobena. Ač se v příslušném ustanovení uvádí „*škoda nebo jiná újma*“, půjde tak dle mého názoru defacto pouze o škodu (nikoliv újmu nemajetkového charakteru).

Glatzová tvrdí, že výše škody bude rozdílná u dvou odlišných typů věřitelů. Věřitele takto dělí na tzn. staré a nové věřitele, a to s ohledem na vzniku škody.¹⁵⁵ Starými věřiteli jsou ti, jež získali svou pohledávku za společností ještě před jejím faktickým úpadkem, tj. předtím než byl jednatel povinen podat jménem společnosti insolvenční návrh. Novými věřiteli jsou poté ti, kteří získali pohledávku za společností v době, kdy společnost v úpadku již byla a jednatel tak již povinnost podat jménem společnosti insolvenční návrh měl a prodléval s ní. Přesným okamžikem pro rozdělení věřitelů stanovuje právě okamžik prodlení jednatele s podáním insolvenčního návrhu. Staří věřitelé jsou tak povinností jednatele podat insolvenční návrh chráněni před nižším uspokojením svých pohledávek v insolvenčním řízení, protože společnost nebude pokračovat v činnosti přestože je v úpadku, tj. nebude ještě víc odčerpávat svůj majetek. Nové věřitele jednatelova povinnost chrání před samotným vstupem do vztahu se společností, pokud je společnost v úpadku, věřitel s ní například smlouvu neuzavře.

¹⁵³ JIRMÁSEK, Tomáš. § 98, marg. č. 27. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ GLATZOVÁ, Vladimíra. *Náhrada škody pro pozdní podání insolvenčního návrhu*. Bulletin advokacie, 2017, č. 6, s. 57.

A právě na těchto základech Glatzová vypočítává rozdílnou výši škody, kterou může starý a nový věřitel po jednateli požadovat, a s odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu stanovuje výši škody u starých věřitelů takto: „*Skutečnou škodou, jež věřitelům může vzniknout tím, že nebyl podán návrh na prohlášení konkursu, ač se tak mělo stát podle § 3 zákona č. 328/1991 Sb., v platném znění, se rozumí rozdíl mezi částkou, již by se věřitelům dostalo na úhradu jejich pohledávek v konkursu, kdyby návrh byl podán včas, a částkou, kterou nakonec na úhradu svých pohledávek v konkursu obdrželi; to platí i pro věřitele, jejichž existující pohledávky v době, kdy měl být podán návrh na prohlášení konkursu, ještě nebyly splatné.*“¹⁵⁶, a u nových věřitelů takto: „*ohledně věřitelů, jimž vznikly pohledávky v době prodlení osob uvedených v § 3 odst. 2 uvedeného zákona se splněním povinnosti podat návrh na prohlášení konkursu, se rozumí takovou škodou rozdíl mezi tím, co zbývá dlužníku splnit věřiteli v době, kdy návrh na prohlášení konkursu je podán, a částkou, již věřitel posléze obdržel v konkursu na úhradu této pohledávky.*“¹⁵⁷ Dle mého názoru je ovšem i bez dalšího zkoumání toho rozdělení v rozporu se samotným zněním ust. § 99 odst. 2 InsZ, aby tu jakékoliv takovéto dělení a rozdíl v možné výši škody vůbec byl. Glatzová při tomto stanovení totiž odkazuje na judikaturu vztahující se ještě k zákonu č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, kde příslušné ust. § 3 odst. 2 obecně stanovovalo: „*Jestliže osoby tuto povinnost nesplní, odpovídají věřitelům za škodu, která jim tím vznikne.*“ Insolvenční zákon nicméně tuto škodu definuje mnohem přesněji a pro takovéto rozdělení tak nedává prostor. Ostatně i důvodová zpráva k insolvenčnímu zákonu k tomuto ustanovení uvádí: „*Změny, které osnova přináší, spočívají za prvé v tom, že vznikající škoda nebo jiná újma je přesně definována (§ 99 odst. 2) ...*“¹⁵⁸

Právě kvůli přesné definici škody může být ovšem pro věřitele obtížné znát její přesnou výši, protože ta může být ve většině případů určena teprve až po skončení insolvenčního řízení, neboť až tehdy bude známo, v jaké míře byla věřitelova pohledávka uspokojena.¹⁵⁹ Ne vždy tomu tak ovšem je, Jirmásek uvádí, že míru uspokojení lze v některých případech zjistit i dříve, tento stav se ovšem odvíjí od konkrétního způsobu řešení úpadku společnosti, výše prostředků v majetkové podstatě a také počtu a rozsahu uspokojení přednostních pohledávek.¹⁶⁰ Příkladem může být dle mého názoru situace, kdy zkrátka v majetkové podstatě k uspokojení věřitelů

¹⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 29 Odo 1395/2005.

¹⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 7. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1481/2009.

¹⁵⁸ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), č. 182/2006 Dz). K § 98 až 100.

¹⁵⁹ KOZÁK, Jan. § 99. In: BROŽ, Jaroslav, BUDÍN, Petr, DADAM, Alexandr, KOZÁK, Jan, PACHL, Lukáš, STANISLAV, Antonín, STRNAD, Zdeněk, ZRŮST, Lukáš, ŽIŽLAVSKÝ, Michal. *Insolvenční zákon: Komentář*. [online – Systém ASPI] Wolters Kluwer [cit. 01. 12. 2023]. Dostupné z: www.aspi.cz

¹⁶⁰ JIRMÁSEK, Tomáš. § 99, marg. č. 4. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

nezbývá už vůbec nic a je proto jasné, že škoda bude představovat jejich plnou přihlášenou pohledávku. Určení přesné škody je pro věřitele podstatné i kvůli formulování samotné žaloby, tj. na jakou částku vlastně zní. Pokud by ovšem věřitel vyčkával s podáním žaloby až ke konci insolvenčního řízení, riskuje tím promlčení svého nároku. Jirmásek proto v tomto ohledu uvádí, že postačí alespoň kvalifikovaný předpoklad výše uspokojení pohledávky věřitele a od toho odvozená výše škody, tj. přesná výše zřejmě v žalobě být uvedena nemusí, nicméně věřitel musí alespoň přibližně dojít k orientační výši a tuto výši doložit.¹⁶¹ Nejvyšší soud nadto dospěl k tomu, že pro podání této žaloby postačí i pouze přibližná znalost výše škody, když je zároveň z dikce ust. § 99 odst. 2 InsZ jistá i její maximální výše.¹⁶² Na ochranu věřitele slouží v tomto směru poté také předběžné opatření dle ust. § 100 InsZ, kterému se více věnuje pozdější část této práce.

Věřitel je proto defacto časově limitován pouze nebezpečím promlčení svého nároku. Je proto zapotřebí stanovit, od jakého okamžiku běží promlčecí doba. Stejně jako v případě odpovědnosti jednatele dle ust. § 66 ZOK, je i zde relevantní zákonnou úpravou občanský zákoník, protože insolvenční zákona žádnou takovou úpravu neobsahuje. Nárok věřitele na náhradu škody se tak promlčí v tříleté subjektivní promlčecí lhůtě počínaje dnem, kdy se věřitel dozvěděl nebo měl a mohl dozvědět o škodě dle ust. § 629 a 619 OZ, přičemž v souladu s ust. § 620 odst. 1 OZ je rozhodné, aby věřitel věděl o škodě a osobě povinné, tj. jednatele. Současně běží i objektivní promlčecí lhůta, která v souladu s ust. § 636 odst. 1 a odst. 2 OZ činí 10 let ode dne, kdy škoda vznikla, případně 15 let, pokud byla způsobena úmyslně.

Objektivní promlčecí lhůta počíná běžet s ohledem na přesnou definici škody dle Nejvyššího soudu nejpozději ode dne, kdy byl podán insolvenční návrh. Od tohoto dne totiž nelze tvrdit, že by jednatelovo porušení podat insolvenční návrh mělo vliv na pokles míry uspokojení pohledávky věřitele.¹⁶³ Tento závěr Nejvyššího soudu považují za správný, nicméně argumentace Nejvyššího soudu, na základě které k tomuto závěru došel, není příliš rozvedená, uvádí k tomu pouze „*Od tohoto dne totiž již případný pokles míry uspokojení věřitelovy pohledávky z majetku dlužníka nelze odvozovat od porušení povinnosti podat insolvenční návrh.*“

Na první pohled se tak může zdát, že správným okamžikem vzniku škody je spíše okamžik, kdy dojde k zjištění rozdílu mezi v insolvenčním řízení zjištěnou výší pohledávky přihlášené věřitelem k uspokojení a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení na uspokojení této pohledávky obdržel. Protože právě v tento moment je nejdříve jasné, že škoda vznikla. Nicméně

¹⁶¹ Tamtéž.

¹⁶² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 8. 2020, sp. zn. 29 Cdo 3321/2018.

¹⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2356/2016 a také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2018, sp. zn. 29 Cdo 5595/2017.

nelze zaměňovat okamžik, kdy škoda vznikla a kdy je nejdříve možné se o vzniku škody dozvědět. Tato škoda vzniká právě proto, že jednatel řádně a včas nesplnil svou povinnost podat insolvenční návrh, její výše a ostatně i to, zda škoda vůbec vznikla, se ovšem v drtivé většině případů zjistí až mnohem později. Závěr Nejvyššího soudu je proto bezpochyby správný, nicméně jeho argumentaci vyhodnocuji tak, že může být až matoucí, protože cílí pouze na popsání jednání, které ke vzniku škody nevede, respektive na popsání nedostatku příčinné souvislosti, nikoliv na vznik škody samotný.

U počátku běhu subjektivní promlčecí lhůty by se mohlo zdát, že bude svou roli opět hrát zjištění přesné výše škody, nicméně i s ohledem na to, že je možné podat žalobu dle ust. § 99 InsZ bez vědomí přesné výše škody, vědomost přesné výše škody není ani zde rozhodující. Pro její počátek tak postačí opět pouze alespoň orientační výše.¹⁶⁴ Otázka proto je, kdy se věřitel alespoň orientační dozví anebo měl a mohl dozvědět o této škodě a zároveň o osobě škůdce – jednatele. Oba tyto momenty mohou nastat v odlišné chvíli, pro počátek je nicméně zapotřebí naplnit obou těchto podmínek.

Co se týče alespoň orientační výše škody, moment jejího zjištění bude dle mého názoru ve většině případů záviset opět (jako tomu bylo v případě posouzení, zda by věřitel vůbec měl či neměl podávat žalobu dle ust. § 99 InsZ) na podkladech a informacích, které se věřitel dozví zejména z insolvenčního rejstříku, tj. nejprve na seznamu majetku a závazků dle ust. § 104 InsZ, ale spíše až pro prohlášení úpadku díky seznamu přihlášených pohledávek a soupisu majetkové podstaty.¹⁶⁵ Jirmásek pro upřesnění uvádí, že posouzení této orientační výše bude samozřejmě záviset i na způsobu řešení insolvence (v tomto případě konkurzu či reorganizace) a okolností, zda jde o pohledávku zajištěnou či nezajištěnou kvůli možnému uspokojení.¹⁶⁶ Znalost věřitele, kdo mu škodu způsobil, tj. znalost o osobě jednatele, poté dle Jirmásek spolu i s momentem zjištění orientační výše škody určuje nejpozději k podání insolvenční přihlášky, protože v ten moment má být věřitel srozuměn s tím, kdo měl za společnost podat insolvenční návrh a že věřitelova pohledávka (s ohledem na obvyklý průběh) nedosáhne plného uspokojení.¹⁶⁷ S tímto názorem souhlasím, ovšem nebude uplatnitelný za všech případů a okolností, jelikož i po podání přihlášky může dojít ke změnám (v orientační výši škody, nikoliv osobě jednatele). Například pokud by došlo k výraznému nárůstu věřitelů s pohledávkami za majetkovou podstatou nebo pohledávkami

¹⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 8. 2020, sp. zn. 29 Cdo 3321/2018.

¹⁶⁵ MORAVEC, Tomáš. § 100. In: MORAVEC (2021). *Insolvenční zákon*. s. 321.

¹⁶⁶ JIRMÁSEK, Tomáš. § 99, marg. č. 48 až 51. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

¹⁶⁷ JIRMÁSEK, Tomáš. § 99, marg. č. 34, In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

postavenými jim naroveň vzniklými až po podání přihlášky věřitelem nebo například v důsledku úspěchu v řízení dle ust. § 66 ZOK výrazně zvýší majetková podstata společnosti, určitě dojde ke změně i alespoň orientační výše škody.

3.1.3 Příčinná souvislost a liberace

Dalším předpokladem je příčinná souvislost mezi porušením povinnosti jednatele podat řádně a včas insolvenční návrh a způsobenou škodou, tj. menší uspokojením věřitelovy přihlášené pohledávky v rámci insolvenčního řízení. Podstatné je, že tato příčinná souvislost se předpokládá (nedostatek příčinné souvislosti prokazuje jednatel, k tomu více v kapitole o důkazním břemeni), a to pokud právě nesplnění včasného podání insolvenčního návrhu jednatelem mělo vliv na uspokojení věřitele, zejména v situaci, kdy se majetek společnosti od okamžiku, kdy měl být podán insolvenční návrh, zmenšil kvůli snížení majetku nebo navýšení objemu závazků.¹⁶⁸ Nicméně pro posouzení příčinné souvislosti není samo o sobě rozhodné srovnání výše pohledávky věřitele a dalších věřitelů v okamžiku vzniku povinnosti podat insolvenční návrh a v době, kdy je opravdu podán, podstatná je zkrátka změna rozsahu uspokojení.¹⁶⁹

Právě nedostatek příčinné souvislosti je také v podstatě přímo uveden jako důvod ke zproštění se odpovědnosti jednatele dle ust. § 99 odst. 3 InsZ, a to za podmínky prokázání, že porušení povinnosti podat insolvenční návrh nemělo vliv na rozsah částky určené k uspokojení pohledávky přihlášené věřitelem do insolvenčního řízení – tento důvod bude dále pro přehlednost označovat jako důvod první. Druhým důvodem ke zproštění se je poté to, že jednatel povinnost nesplnil kvůli skutečnostem, které nastaly nezávisle na jeho vůli a které nemohl odvrátit ani při vynaložení veškerého úsilí, které po něm lze spravedlivě požadovat – tento důvod dále označován jako důvod druhý.

Příklademou situací prvního liberačního důvodu může být prokázání, že se zkrátka mezi vznikem povinnosti podat insolvenční návrh a podáním insolvenčního návrhu nezmenšil majetek společnosti, tj. společnost měla v obou časových bodech stejný majetek, případně závazky ve stejně vysoké míře. Jirmásek ovšem uvádí, že první důvod liberace nebude většinou úspěšně uplatněn, protože jednatel je jednoduše povinen podat insolvenční návrh tehdy, pokud souhrn dluhů převýší souhrn majetku společnosti a ke snížení majetku společnosti v předmětném období tak dojde téměř vždy.¹⁷⁰ Tím spíše dle mého názoru, pokud dle Glatzové bývá časté, že prodlení s

¹⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2019, sp. zn. 29 Cdo 1598/2017.

¹⁶⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2019, sp. zn. 29 Cdo 4961/2017.

¹⁷⁰ JIRMÁSEK, Tomáš. § 99, marg. č. 17. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

podáním insolvenčního návrhu se obvykle pohybuje v řádech měsíců.¹⁷¹ První liberační důvod umožňuje jednateli uspět i s alespoň s částečným zproštěním, pokud jednatel prokáže, že nesplnění povinnosti podat insolvenční návrh včas mělo na uspokojení věřitelovy pohledávky vliv pouze částečně. Toto ovšem není možné, pokud věřitelova pohledávka vznikla až po vzniku povinnosti podat insolvenční návrh.¹⁷² Dříve uváděné rozdělení Glatzové na staré a nové věřitele tak má dle mého názoru své opodstatnění pouze v oblasti liberaci kvůli těmto časovým rozdělením.

Pro úspěch druhého liberačního důvod nesmí překážka podstatná pro splnění jednatelovy povinnosti vzniknout až po vzniku povinnosti podat insolvenční návrh, stejně tak nesmí jít o překážku subjektivní nýbrž o překážku objektivní, tj. nikoliv pouze o jednatelovu představu takové překážky, například zklamání se v účetním.¹⁷³ Úspěšnost tohoto důvodu bude ovšem pokaždé stát nejen na objektivnosti nepředvídatelné a nepřekonatelné překážky, ale také na soudním zhodnocení, zda jednatel skutečně vyvinul veškeré úsilí, které po něm šlo spravedlivě požadovat. Každý případ bude dle mého názoru značně individuální, typickým příkladem mohou být třeba zdravotní omezení jednatel. Dále nutno poznamenat, že vyloučení odpovědnosti z tohoto důvodu platí pouze po dobu, kdy překážka trvala, tj. může se stát, že v rámci prodlení s podáním insolvenčního návrhu překážku odpadne a jednatel tak bude odpovídat za náhradu škody vzniklé od odpadnutí této překážky.¹⁷⁴ Ačkoliv to Jirmásek neuvádí, uváděné je podle mě argumentem pro to, že i z tohoto důvodu (nejen z důvodu prvního) se jednatel vlastně může částečně liberovat.

Odpovědnost jednatel dle ust. § 99 InsZ nicméně musí být také uvedena do širších souvislostí kvůli tomu, zda se jednatel může jen a pouze liberovat – objektivní odpovědnost, nebo se mu otvírá i možnost exkulpace – subjektivní odpovědnost. Na tuto otázku ovšem nepanuje, stejně jako při hodnocení odpovědnosti dle ust. § 66 ZOK, jednotný názor mezi odbornou veřejností ani v praxi soudů. Nejvyšší soud uvádí, že jde o obecnou občanskoprávní odpovědností za škodu založenou na presumpci zavinění, s možnostmi dotčených osob se této odpovědnosti zprostit¹⁷⁵, k čemuž se přidává i Moravec s odkazem na závěry Havla a uvádí, že: „*ač se nejedná o objektivní odpovědnost v běžném slova smyslu, je zde však předpoklad určitého konání a jeho porušení je spojeno s vyvratitelnou domněnkou nedbalosti, lze proto hovořit o objektivizovatelném konceptu odpovědnosti s presumpcí nedbalosti.*“¹⁷⁶ Oproti tomu Vrchní soud ji dříve označoval

¹⁷¹ GLATZOVÁ, Vladimíra. Náhrada škody pro pozdní podání insolvenčního návrhu. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 58.

¹⁷² JIRMÁSEK, Tomáš. § 99, marg. č. 19. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

¹⁷³ JIRMÁSEK, Tomáš. § 99, marg. č. 23. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

¹⁷⁴ Tamtéž.

¹⁷⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2356/2016.

¹⁷⁶ MORAVEC, Tomáš. § 99. In: MORAVEC (2021). *Insolvenční zákon*. s. 317.

jako odpovědnost objektivní¹⁷⁷ a s tímto souhlasí i komentář Wolters Kluwer¹⁷⁸ kvůli samotnému znění ust. § 99 InsZ a obecnou právní úpravu náhrady škody v ust. § 2909 až § 2914 OZ. Osobně je mi bližší a přikláním se spíše k tomu závěru, že jde o odpovědnost objektivní, protože v ust. § 99 odst. 3 InsZ jsou zkrátka stanoveny liberační důvody a jedná se tak o jeden ze zvláštních případů, skutkových podstat dle ust. § 2895 OZ, kde je škůdce povinen nahradit škodu bez ohledu na své zavinění. Jak totiž popisuje Moravec, ani v občanském zákoníku tyto skutkové podstaty nejsou za takové výslovně označeny, nicméně jsou poznatelné právě kvůli liberačním důvodům, které nesouvisí se zaviněním.¹⁷⁹

Jak již bylo uvedeno, povinnost podat insolvenční návrh má každý z jednatelů, pokud jich je ve společnosti více, povinnost váže všechny jednatele i v rámci kolektivního orgánu, respektive váže je k povinnosti hlasovat pro podání. Odpovídají rovněž společně a nerozdílně. Liberační důvody ovšem mohou dle mého názoru na každého z jednatelů dopadat individuálně, kdy jeden z jednatelů odpovídat bude a druhý ne, přičemž půjde zejména o druhý důvod, tj. že nesplnil kvůli skutečností, které nastaly nezávisle na jeho vůli a které nemohl odvrátit ani při vynaložení veškerého úsilí, které po něm lze spravedlivě požadovat. Představit si lze například opět situaci, kdy je jeden z jednatelů zdravotně indisponován natolik, že nemůže do řízení společnosti jakkoliv zasahovat. Za jistých okolností, naplní tento liberační důvod i pokud je přehlasován ostatními jednately a ve výsledku není insolvenční návrh podán. Otázkou ovšem je, co vše by musel vykonat, aby vynaložil veškeré možné úsilí k odvrácení tohoto kroku. Lze si představit opět například upozornění dozorčí rady společnosti (pokud je zřízena) nebo společníky společnosti, aby na takové rozhodnutí v zájmu společnosti reagovali, ovšem zda by poté liberační důvod naplnil nelze s jistotou říci.

3.2 Řízení

Narozdíl od úpadkových deliktů stanovených v ust. § 66 ZOK nejde v tomto případě o incidenční spor.¹⁸⁰ O náhradě škody nepodaným insolvenčním návrhem rozhoduje obecný soud, přičemž věcně příslušným je dle ust. §7a písm. c) InsZ krajský soud a místně příslušným soud, před kterým probíhá insolvenční řízení upadnuvší společnosti dle ust. § 7b odst. 4 InsZ. V praxi

¹⁷⁷ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 6. 2014, č.j. 1 VSOL 114/2014-B-28.

¹⁷⁸ KOZÁK, Jan. § 99. In: BROŽ, Jaroslav, BUDÍN, Petr, DADAM, Alexandr, KOZÁK, Jan, PACHL, Lukáš, STANISLAV, Antonín, STRNAD, Zdeněk, ZRŮST, Lukáš, ŽIŽLAVSKÝ, Michal. *Insolvenční zákon: Komentář*. [online – Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 01. 12. 2023]. Dostupné z: www.aspi.cz

¹⁷⁹ MORAVEC, Tomáš. § 99. In: MORAVEC (2021). *Insolvenční zákon*. s. 316.

¹⁸⁰ Náhradu škody dle ustanovení § 99 InsZ není mezi výčtem incidenčních sporů uvedeném v ust. § 159 InsZ.

bývá ovšem obvyklé, že o žalobě rozhoduje jiný soudce než ten, který rozhodoval v insolvenčním řízení upadnuvší osoby.¹⁸¹

Žalobu je možné podat v průběhu ale i po skončení insolvenčního řízení, věřitel je tak limitován spíše promlčením svého nároku. Řízení může být ukončeno, tj. meritorní rozhodnutí ve věci samé poté bude moct být vydáno zásadně nejdříve až současně s koncem insolvenčního řízení kvůli zjištění výše uspokojení věřitelovi pohledávky, v některých případech ovšem i časově předtím (k tomu viz kapitola o škodě a otázce promlčení).

S ohledem na to, že řízení není insolvenčním sporem a půjde o klasické civilní sporné řízení, bude věřitel při podání žaloby povinen uhradit soudní poplatek dle položky 1, případně podle položky 2 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, kdy se výše soudního poplatku bude odvíjet od výše nárokové věřitelovy škody. Soudní poplatek tak v mnohých případech nemusí představovat zrovna nízkou částku a může věřitele od podání žaloby odradit. Ohledně náhrady nákladů tohoto řízení má potom dle Jirmáska být v oblasti odměny advokáta rozhodováno v souladu s ust. § 142 odst. 3 OSŘ, tj. jako základ určení jeho odměny se má považovat spíše částka, kterou soud skutečně přisoudí, nikoliv částka, kterou věřitel uvádí jako výši škody v žalobě.¹⁸² S tímto názorem souhlasím a považuji takovéto nastavení za spravedlivé, protože věřitel při podání žaloby nejspíše nebude znát přesnou výši škody. Uvedené ale nebude platit, pokud bude mít plný úspěch ve věci jednatel, tj. dojde k zamítnutí žaloby v plném rozsahu.

3.2.1 Aktivní legitimace

K podání žaloby dle ust. § 99 InsZ je v souladu s doslovným zněním ustanovení aktivně legitimován pouze zajištěný či nezajištěný věřitel, který uplatňuje svou pohledávku přihláškou nebo jehož pohledávka se za přihlášenou považuje. Vyplývá to z odst. 2, ve kterém je popsána škoda, a to slovy: „*v insolvenčním řízení zjištěnou výši pohledávky přihlášené věřitelem*“ a dále z odst. 3, kde se uvádí: „*k uspokojení pohledávky přihlášené věřitelem v insolvenčním řízení*“. Judikatura Nejvyššího soudu v tomto duchu výslovně uvádí, že pokud věřitel svou přihlášku v řádné lhůtě do insolvenčního řízení nepřihlásil, na náhradu škody z titulu porušení povinností podat insolvenční návrh jednatelem nemá nárok.¹⁸³ Přihlášená pohledávka musí být zároveň samozřejmě také pohledávkou v insolvenčním řízení zjištěnou. Aktivní legitimaci poté neztrácí

¹⁸¹ JIRMÁSEK, Tomáš. § 99, marg. č. 40. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

¹⁸² JIRMÁSEK, Tomáš. § 99, marg. č. 40. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

¹⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4269/2014.

věřitelé upadnuvší společnosti, která po zrušení konkurzu zanikla výmazem z obchodního rejstříku.

Z důvodové zprávy nevyplývá, proč zákonodárce omezil aktivní legitimaci právě na tyto věřitele.¹⁸⁴ Rovněž Jirmásek dále v komentáři uvádí, že považuje za nepochopitelné, z jakého důvodu jsou zrovna právě věřitelé s pohledávkami postavenými na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, které vznikly před zahájením insolvenčního řízení, z tohoto okruhu vyloučeni.¹⁸⁵ V tomto ohledu souhlasím s názorem Jirmáska. Stanovený okruh aktivně legitimovaných věřitelů je logický, protože jejich pohledávky, které uplatňují přihláškou vznikají ještě před zahájením insolvenčního řízení, a proto lze související škodu (menší uspokojení) přičíst právě jednateli kvůli nepodání insolvenčního návrhu včas. Z toho důvodu jsou také logicky vyloučení věřitelé s pohledávkami za majetkovou podstatou a věřitelé s pohledávkami postavenými na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, které vznikly po zahájení insolvenčního řízení. Neuspokojení věřitelé s pohledávkou za majetkovou podstatou jsou nad to chráněni rovněž ust. § 37 odst. 3 InsZ, a to možnou odpovědností insolvenčního správce.¹⁸⁶ Nenacházím ovšem žádný logický důvod, proč by právě proto měli být vyloučeni věřitelé s pohledávkami postavenými na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, jež vznikly před podáním insolvenčního návrhu a kterým tak může kvůli menšímu uspokojení vznikat kvůli jednateli stejná škoda jako věřitelům s přihlášenými pohledávkami. Považuji vyloučení této skupiny věřitelů za pochybení zákonodárce. Tím spíše, když právě věřitelé s pohledávkami postavenými na roveň za majetkovou podstatou jsou vnímáni jako věřitelé privilegovaní, protože se uspokojují v plné výši kdykoliv po rozhodnutí o úpadku.¹⁸⁷

3.2.2 Předběžné opatření

Zákonodárce v tomto ohledu věřitele v souladu s ust. § 100 InsZ dále chrání možností vydat předběžné opatření, v jehož důsledku bude jednatel povinen složit přiměřenou peněžitou částku (vzhledem k předpokládané škodě, částka má krýt podstatnou část) do soudní úschovy. Předpokládanou škodu potom soud určuje dle: „(i) *výši zjištěné pohledávky navrhovatele (výše*

¹⁸⁴ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), č. 182/2006 Dz). K § 98 až 100.

¹⁸⁵ JIRMÁSEK, Tomáš. § 99, marg. č. 11. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

¹⁸⁶ Dle ust. § 37 odst. 3 InsZ odpovídá insolvenční správce za škodu nebo jinou újmu, která věřiteli s pohledávkou za majetkovou podstatou vznikla tím, že nemohla být uspokojena jeho pohledávka vzniklá na základě právního úkonu insolvenčního správce; této odpovědnosti se insolvenční správce zprostí, jen když prokáže, že v době, kdy tento právní úkon činil, nemohl poznat, že majetková podstata nebude stačit k úhradě jím vzniklé pohledávky za majetkovou podstatou.

¹⁸⁷ Dle ust. § 169 odst. 3 InsZ.

uložené částky nesmí z povahy věci převyšovat navrhovatelovu zjištěnou pohledávku) a (ii) předpokládanou částku, kterou navrhovatel s přihlédnutím ke všem okolnostem v insolvenčním řízení na uspokojení této pohledávky zřejmě obdrží.“¹⁸⁸ Soud ovšem nemůže uložit částku vyšší, než navrhuje sám věřitel.¹⁸⁹ Předběžné opatření tak celkově slouží k tomu, aby se jednatel cíleně nezbavil svého majetku, než bude meritorně rozhodnuto o odpovědnosti jednatele za opožděně podaný insolvenční návrh.¹⁹⁰

Předběžné opatření může být vydáno pouze na návrh věřitele, přičemž úspěšnému rozhodnutí o návrhu nebrání (jak je uvedeno výše) to, že celkovou škodu prozatím nelze vyčíslit. Dle Moravce ovšem k vydání předběžného opatření dochází pouze pokud je porušení povinnosti jednatele zjevné, nikoliv pokud je zde pouze podezření.¹⁹¹ Předběžné opatření tak je dle mého názoru využíváno opravdu v těch nejkrajnějších případech. S tím také souvisí i to, že věřitel spolu s podáním návrhu musí pro jeho úspěšnost uhradit jistotu ve výši 10 000 Kč dle ust. § 75b odst. 1 OSŘ¹⁹². Věřitel tak musí podání návrhu pečlivě zvažovat a přistoupit k němu pouze za jasného porušení jednatelových povinností, protože v případě neúspěchu ve věci samé (řízení o žalobě dle ust. § 99 InsZ) mu jistota nebude vrácena.¹⁹³

Pro vydání předběžného opatření tak musí již za insolvenčního řízení být jasné, že věřiteli škoda dle příslušného ustanovení kvůli jednatelem vznikla. Signálem budou opět informace a podklady dostupné z insolvenčního rejstříku.¹⁹⁴ Současně musí věřitel osvědčit potřebu zatímně upravit poměry nebo obavu z ohrožení výkonu soudního rozhodnutí, tj. dle mého názoru půjde skoro vždy pouze o to osvědčit, že je zde obava z účelového zbavení se majetku jednatelem, jiný důvod si neumím představit (na základě předběžného opatření by nedošlo k okamžité výplatě peněz věřiteli, pokud by je například kvůli hmotné nouzi potřeboval, protože peněžní prostředky budou uloženy v soudní úschově).

Předběžné opatření poté může být vydáno kdykoliv během insolvenčního, a to i po rozhodnutí o úpadku společnosti, ačkoliv po dlouho dobu nebylo jisté, zda se k tomuto názoru soudní aparát přikloní.¹⁹⁵ Při vydání předběžného opatření soud věřiteli uloží, aby ve lhůtě, kterou

¹⁸⁸ JIRMÁSEK, Tomáš. § 100, marg. č. 14. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

¹⁸⁹ Tamtéž.

¹⁹⁰ HUDKOVÁ, Barbora. Předběžné opatření dle § 100 odst. 1 InsZ v judikatuře vrchních soudů. *Soudní rozhledy*, 2018, č. 11-12, s. 356.

¹⁹¹ MORAVEC, Tomáš. § 100. In: MORAVEC (2021). *Insolvenční zákon*. s. 321.

¹⁹² JIRMÁSEK, Tomáš. § 100, marg. č. 10. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

¹⁹³ JIRMÁSEK, Tomáš. § 100, marg. č. 11. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

¹⁹⁴ MORAVEC, Tomáš. § 100. In: MORAVEC (2021). *Insolvenční zákon*. s. 321.

¹⁹⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 1. 2017, č. j. 4 VSPH 53/2017-59.

mu určí (lhůta nesmí skončit dříve, než skoční insolvenční řízení), podal u soudu žalobu o náhradu škody dle ust. § 99 InsZ. Dle rozhodnutí o této žalobě poté soud naloží s peněžní částkou v soudní úschově.

Předběžné opatření dle ust. § 100 InsZ je dle mého názoru nástroj účinný, ovšem pro věřitele použitelný pouze v krajních situacích, kdy je jednatelovo protiprávní jednání naprosto zjevné. S ohledem na to, že částka, která by věřiteli mohla být uložena k uhrazení do soudní úschovy, může dosahovat i závratných výší a může tak velice ovlivnit jednatelovu finanční situaci, i pokud by v konečném důsledku odpovědný za škodu dle ust. § 99 InsZ nebyl, považuji spíše přísnější podmínky k uložení předběžného opatření za spravedlivé.

3.2.3 Důkazní břemeno

Nejvyšší soud pro případ řízení dle ust. § 99 InsZ vymezil, že věřitele tíží povinnost tvrzení a důkazní v následujících směrech:

„1. Společnost byla v úpadku (v kterékoli z jeho forem) [§ 3 insolvenčního zákona].

2. Dovolatel porušil povinnost podat insolvenční návrh na majetek společnosti bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděl nebo při náležitě pečlivosti měl dozvědět o úpadku společnosti (§ 98 insolvenčního zákona).

3. Žalobkyni vznikla v souvislosti s tímto porušením právní povinnosti škoda.“¹⁹⁶

Jirmásek v komentáři k tomuto defacto doplňuje, že věřitel je povinen prokázat tvrzení o výši škody, dále o tom, kdo je škůdce a o dni vzniku věřitelovi pohledávky, přičemž vymezuje, že věřitel není povinen prokazovat skutečnosti o jeho pohledávce, stačí prokázat, že jeho pohledávka byla v insolvenčním řízení zjištěna. Ve zbytku dále upřesňuje body, které výše vymezil Nejvyšší soud.¹⁹⁷ Blíže přitom rozepisuje, že den, kdy se společnost ocitla v úpadku se věřitel dozví zejména z dokumentace zveřejněné v rámci insolvenčního řízení, tj. z přihlášek věřitelů (nejstarší pohledávky) soupisu majetku společnosti apod. Pro úplnost je také třeba doplnit, že Nejvyšší soud¹⁹⁸ a také Glatzová¹⁹⁹ v tomto ohledu rovněž zmiňují otázku zavinění. Bez ohledu na stanovení, že jde o odpovědnost objektivní či jakoukoliv jinou (dle předchozí části této práce), se ovšem shodují na tom, že při porušení povinnosti jednatele se s ohledem na ust. § 2911 OZ zavinění presumuje a na věřiteli tak v intencích tíhy důkazního břemene prokázání zavinění stejně není.

¹⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2018, sp. zn. 29 Cdo 4180/2016.

¹⁹⁷ JIRMÁSEK, Tomáš. § 99, marg. č. 41. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

¹⁹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2019, sp. zn. 29 Cdo 4462/2017.

¹⁹⁹ GLATZOVÁ, Vladimíra. Náhrada škody pro pozdní podání insolvenčního návrhu. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 59.

Označit a prokázat, kdo má být škůdcem je v tomto případě snadné – jednatel, kterého tížila povinnost podat insolvenční návrh. Stejně tak prokázání pohledávky jakožto zjištěné a dni vzniku pohledávky nebude pro věřitele představovat problém (pokud samozřejmě zjištěná je, v opačném případě ovšem nebude mít v první řadě nárok na náhradu škody a žalobu logicky ani nebude podávat). Ohledně výše škody již bylo v této práci uvedeno, že pro potřeby podání žaloby postačí alespoň kvalifikovaný odhad výše škody, finální výši škody se poté věřitel dozví zpravidla na konci insolvenčního řízení (např. z konečné zprávy) anebo v některých případech již v jeho průběhu, s tímto parametrem pro prokázání tak věřitel také spíše nebude mít problém.

O něco komplikovanější již ovšem může být prokázání, zda byla společnost v úpadku. Glatzová uvádí, že věřitel nemusí prokázat konkrétní den, kdy společnost již byla v úpadku, pouze, že v něm byla dříve, než byl podán insolvenční návrh.²⁰⁰ Takové nastavení se zdá více než spravedlivé, protože věřitel zpravidla nebude tak dobře informovaný o poměrech společnosti, jako bude naopak jednatel na druhé procesní straně. S tímto je poměrně provázané i prokázání, zda jednatel porušil svou povinnost. S ohledem na bližší popsání porušení jednatelovi povinnosti v předchozích kapitolách této práce mám za to, že ve většině případů se při prokázání toho, že společnost v úpadku byla, současně prokáže i porušení jednatelovi povinnosti. Glatzová k tomuto příhodně uvádí, že v praxi je velice časté, že pokud jednatel insolvenční návrh vůbec podá, zpravidla půjde o prodlení v délce několika měsíců.²⁰¹ Věřitel se tak pro úspěšnost své žaloby musí zorientovat zejména v dokumentaci patrné z insolvenčního rejstříku.

Za nejkomplikovanější část povinnosti věřitele unést důkazní břemeno poté považují prokázání příčinné souvislosti. Ačkoliv Nejvyšší soud uvedl (rozsudek ze dne 10.10.2018, sp. zn. 29 Cdo 4180/2016), že věřitele tíží důkazní břemeno ohledně toho, že škoda vznikla v souvislosti s jednatelovým porušením povinností, v jiném rozhodnutí následně Nejvyšší soud defacto otáčí s tím, že příčinná souvislost se v takovýchto případech presumuje a je naopak na jednateli, aby tuto složku vyvrátil.²⁰² Tento závěr opírá o samotné znění ust. § 99 odst. 3 InsZ, kde je stanovena liberace při prokázání nesouvislosti rozsahu částky určené k uspokojení a porušení povinnosti. Je to tedy jednatel, který ve výsledku prokazuje, že: „*povinnost podat insolvenční návrh vznikla až poté, co žalující věřitel získal za upadnuvší společnost svoji pohledávku, a současně (ii) že by žalující věřitel ve včas zahájeném insolvenčním řízení obdržel méně, než činí rozdíl mezi zjištěnou a skutečně uhrazenou pohledávkou v insolvenčním řízení.*“²⁰³ Presumování

²⁰⁰ Tamtéž.

²⁰¹ Tamtéž.

²⁰² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2019, sp. zn. 29 Cdo 4462/2017.

²⁰³ GLATZOVÁ, Vladimíra. Náhrada škody pro pozdní podání insolvenčního návrhu. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 59.

příčinné souvislosti, respektive přenesení této povinnosti na jednatele v podobě prokázání nedostatku příčinné souvislosti považuji v souladu s pozdější judikaturou Nejvyššího soudu za správné i s ohledem na doslovné znění relevantního ustanovení v insolvenčním zákoně. Dle mého názoru je na tomto místě ovšem vhodné doplnit, že ačkoliv věřitel příčinnou souvislost neprokazuje, stejně musí mít alespoň základní povědomí o tom, že jednatelovo porušení povinnosti je původem věřitelovi škody kvůli zvažování úspěšnosti žaloby před jejím podáním – tj. například, zda úroveň majetku a závazků společnosti v období mezi vznikem povinnosti jednatele podat insolvenční návrh a jeho skutečným podáním nebyla pořád stejná (jak již bylo uvedeno v přechozí části práci, tato situace bude spíše výjimečná).

S ohledem na výše uvedené se proto ztotožňuji s prohlášením Glatzové, že na věřiteli je v podstatě „pouze“ prokázání toho, že jednatel byl v prodlení s podáním insolvenčního návrhu (byl zde úpadek a jednatel porušil svou povinnost) a ve všem ostatním (stejně jako při prokázání liberačního důvodu) leží břemeno důkazní na jednatelem.²⁰⁴ Takové nastavení považuji s ohledem na možnou informační nevyváženost v neprospěch věřitele oproti jednatelem v oblasti majetkových poměrech společnosti za spravedlivé.

3.3 Shrnutí ust. § 99 InsZ z pohledu věřitele

V návaznosti na zkoumané aspekty vyvození odpovědnosti jednatele upadnuvší společnosti dle ust. § 99 InsZ v minulých kapitolách uvádím nejprve shrnutí této úpravy se zhodnocením z pohledu věřitele a dále posouzení, za jakých okolností se vyplatí tuto jednatelovu odpovědnost vyvozovat.

3.3.1 Zhodnocení právní úpravy

Věřitel se může domáhat škody, kterou jednatel způsobil porušením svých povinností, tj. pokud nepodal insolvenční návrh v souladu s ust. § 98 InsZ. Smyslem a účelem této úpravy je ve své podstatě zvýšit uspokojení věřitelovy pohledávky ovšem mimo rámec insolvenčního řízení. Řízení tak na rozdíl od uložení zvláštních povinností dle ust. § 66 ZOK není incidenčním sporem v rámci insolvenčního řízení a škody se za jednatelem domáhá věřitel individuálně, nikoliv společným postupem v rámci návrhu, který za věřitele podává insolvenční správce.

Ze současné zákonné úpravy vyplývá, že se takové škody může domáhat pouze věřitel s přihlášenou (zjištěnou) pohledávkou, čímž zákonodárce bez žádného logického důvodu vyloučil okruh věřitelů s pohledávkami postavenými na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, jež

²⁰⁴ Tamtéž.

vznikly před podáním insolvenčního návrhu. I těmto věřitelům totiž může dle mého názoru být způsobena stejná škoda jako věřitelům s přihlášenými pohledávkami. Zákonnou úpravu proto v tomto smyslu považuji za chybnou a jsem toho názoru, že právě o tuto skupinu věřitelů by se měla aktivní legitimace k podání žaloby dle ust. § 99 InsZ rozšířit.

Posouzení porušení jednatelovy povinnosti je pro věřitele zásadní už z toho důvodu, zda má či nemá žalobu podat, v tomto duchu považuji zákonnou úpravu samotné povinnosti jednatele včetně formulace „*při náležité pečlivosti měl dozvědět o úpadku*“ za správně a jasně nastavenou. Nejproblematictější je v tomto směru bezpochyby formulace „*bez zbytečného odkladu*“, kterou stále považuji za velice neurčitou vzhledem k věřitelově potřebě zhodnocení jednateleova jednání. Zároveň, vzhledem k jedinečnosti každé situace, se ovšem domnívám, že i přes nejistotu věřitele je toto nastavení dostačující, protože není možné stanovit konkrétní časový rámec všeobecně. Odlišnou věcí ovšem je, jakým způsobem se v první řadě o tomto porušení jednatelovy povinnosti věřitel vůbec dozví nebo má šanci se dozvědět. Věřitel má v drtivé většině případů takové informace pouze z dokumentace zveřejněné v insolvenčním rejstříku a dalších podkladech souvisejících s insolvenčním řízením, například ze seznamu majetku a dluhů společnosti, seznamu přihlášených pohledávek, soupisu majetkové podstaty a dalších. Tyto podklady mohou bezesporu (samozřejmě ne ve všech případech) dostatečně sloužit k tomu, aby si o situaci společnosti udělal představu, ovšem dle judikatury Nejvyššího soudu ani toto majetkové posouzení nemusí být samo o sobě důkazem o jednatelově porušení povinností. Každá situace bude proto samozřejmě značně individuální.

Samotná škoda je v zákoně přesně definovaná a právě proto může s ohledem na to, že se její výši věřitel zpravidla (ne bezvýjimečně) dozví až ke konci insolvenčního řízení, věřiteli hrozit promlčení nároku náhrady škody. Promlčecí lhůta totiž zpravidla počne běžet podáním insolvenční přihlášky, ovšem ani zde nepůjde dle mého názoru o sto procent případů. Věřitel je proto i v závislosti na potvrzení této myšlenky Nejvyšším soudem chráněn tím, že v rámci žaloby může uvést pouze orientační ovšem stále kvalifikovaný odhad škody, a to opět na základě dokumentace zpřístupněné věřiteli v rámci insolvenčního řízení s uvážením způsobu řešení insolvence (konkurzu či reorganizace). Takové nastavení dle mého názoru dostatečně chrání věřitele, ovšem jsem zároveň toho názoru, že i orientační výše škody se může v rámci insolvenčního řízení změnit (například pokud by byly jednatelovi uloženy zvláštní povinnosti dle ust. § 66 ZOK a majetková podstata tak byla třeba i značně doplněna). Věřiteli by proto v takovém případě, pokud by z tohoto důvodu žaloba neuspěla, neměla být uložena povinnost hradit náklady řízení.

S ohledem na definici škody, tj. určení, že jde o rozdíl mezi zjištěnou výší pohledávky a jejím uspokojením, může být jednateli při úspěchu žaloby uložena i poměrně vysoká částka (běžné

uspokojení nezajištěných věřitelů v insolvenčním řízení se pohybuje průměrně pouze v nižších procentech celkové pohledávky). Jednateli jsou z těchto důvodů k dispozici dva liberační důvody, z jiného důvodu se dle mého názoru, tj. kvůli přiklonění se k objektivnímu pojetí odpovědnosti, odpovědnosti nezproští. Věřitel by tak ovšem pro úspěch své žaloby měl být informován o skutkových okolnostech těchto liberačních možností, jinak mu hrozí neúspěch v řízení. Kvůli možné vysoké výši náhrady škody a okolností, že by se jednatel mohl úmyslně zbavovat majetku je poté věřitel chráněn tím, že může podat návrh na vydání předběžného opatření, které by jednatelům majetek zajistilo uložením povinnosti jednateli přesunout majetek do soudní úschovy. Podmínky jeho uložení považuji i přes poměrně přísné nároky na věřitele za spravedlivé, protože uložení tohoto předběžného opatření může mít i zásadní vliv na jednatelovu majetkovou situaci a to i v případě, kdy v konečném důsledku nebude za škodu odpovědný. Jelikož k jeho uložení dojde pouze, pokud je porušení povinnosti jednatele zjevné a navíc pokud zde je odůvodněná obava z účelového zbavení se majetku jednatelem, není tu dle mého názoru předpoklad, aby bylo využíváno v mnoha případech.

Současné nastavení žaloby na náhradu škody za porušení povinnosti podat insolvenční návrh dle ustanovení § 98 InsZ proto považuji za správné a z pohledu věřitele také za spravedlivé. Není tomu tak ovšem bezvýhradně, aktivní legitimace pro podání této žaloby je dle mého názoru upravena nesprávně, kdy jsou opomíjeni věřitelé s pohledávkami postavenými na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, jež vznikly před podáním insolvenčního návrhu.

3.3.2 Kdy se domáhat odpovědnosti jednatele dle ust. § 99 InsZ

Věřitel musí před podáním žaloby v první řadě zvážit, zda ze všech okolností a podkladů, které má k dispozici vyplývá, že jeho pohledávka nebyla nebo nebude uspokojena právě z důvodu jednatelova porušení povinnosti. Věřitel zároveň musí počítat s nebezpečím promlčení svého nároku, a proto by měl, pokud zváží, že jednatel za jeho škodu odpovídá, podat příslušnou žalobu alespoň s orientačním stanovením výše jeho škody. Přesnou výši škody v tento moment ve většině případů znát nebude, a to s ohledem na délku insolvenčního řízení a častější zjištění přesné výše škody až ke konci insolvenčního řízení. Současně může podat návrh na vydání předběžného opatření z důvodu větší šance na zamezení úmyslného zbavení se majetku jednatelem, tj. aby mu opravdu při úspěchu v řízení nějaká částka byla uhrazena. S ohledem na poměrně přísné podmínky vydání k tomuto ve většině případů ovšem spíše nedojde a ani věřitel proto samotný návrh podávat nebude.

V případě právnické osoby jakožto jednatele se jeví z pohledu věřitele rovněž strategicky výhodnější podat žalobu jak proti zástupci právnické osoby tak proti samotné právnické osobě.

Stejně jako v případě obecné mnohosti odpovídajících jednatelů (fyzických osob) totiž i v jejich případě dojde dle mého názoru v případě úspěchu v řízení k tomu, že budou odpovídat společně a nerozdílně. Pokud ve společnosti figurovalo více jednatelů fyzických osob, rozhodnutí, zda podávat žalobu proti všem, bude záviset na konkrétním případě (například pokud nebude zjevné, že by se některý z nich dokázal liberovat).

Svou roli sehraje rovněž otázka nákladů řízení, neboť soudní poplatek se určuje dle předmětu řízení – nárokové náhrady škody, a proto může představovat vysokou částku, věřitel proto musí posoudit, zda podání žaloby není i s tímto aspektem příliš riskantní. S tím souvisí také oblast tíhy důkazního břemene. Ačkoliv je nastaveno převážně ve prospěch věřitele, tj. věřitel musí prokázat „pouze“ to, že jednatel byl v prodlení s podáním insolvenčního návrhu (byl zde úpadek a jednatel porušil svou povinnost), z hlediska úspěchu ve věci stejně musí před podáním žaloby zvážit, že ho naopak jednatel neunesse a stejně tak, že neprokáže skutečnosti vedoucí k jeho liberaci.

Věřitel by se tak odpovědnosti jednatele dle ust. § 99 InsZ měl domáhat za samozřejmého posouzení nepodání jednateľovy povinnosti jakožto důvodu vzniku věřitelovy škody, a to v ideálním případě po dobu, kdy jeho nárok není promlčen, tj. ve většině případů do tří let od podání insolvenční přihlášky, přičemž využije „ústupku“ odhadnutí škody alespoň v orientační výši. Současně by měl podat i návrh na předběžné opatření, ovšem pouze pokud k tomu okolnosti spějí, což bude spíše jen v krajních případech. Zároveň musí počítat s rizikem ztráty možného poměrně vysokého soudního poplatku a obecně vzít v potaz možnou povinnost uhradit náhradu nákladů řízení jednately v případě neúspěchu, ovšem tíha důkazního břemene tíží spíše jednatele.

4. Souběh uložení zvláštních povinností dle ust. § 66 ZOK a náhrady škody dle ust. § 99 InsZ

Rada úvodem komentáře k ust. § 66 ZOK uvádí, že postihy dle tohoto ustanovení navazují na možnosti sankcionování jednatele dle insolvenčního zákona, tj. na ust. § 99. Vzápětí ovšem doplňuje, že není možné, aby došlo k současnému doplnění majetkové podstaty společnosti na základě rozhodnutí o žalobě na doplnění pasiv dle ust. § 66 odst. 1 písm. b) ZOK vedle sankce dle ust. § 99 InsZ, protože by tím došlo k porušení zásady *ne bis in idem*.²⁰⁵ Josková naopak doslova uvádí, že uložení zvláštních povinností dle ust. § 66 ZOK se uplatní vedle sankcí, které upravuje insolvenční zákon.²⁰⁶ Současně ovšem odkazuje i na názor Rady a dále se s ním nevypořádává.

²⁰⁵ RADA, Tomáš. § 66 In: LASÁK (2021), *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. s. 489.

²⁰⁶ JOSKOVÁ, Lucie. 8.2 Úpadkové delikty. In: ŠTENGLLOVÁ, Ivana, DĚDIČ, Jan, LASÁK, Jan, PIHERA, Vlastimil, LÁLA, Daniel, JOSKOVÁ, Lucie. *Akciové společnosti*. [online] 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023 [cit. 09. 12. 2023]. Dostupné z: www-beck-online-cz.

Dle mého názoru k porušení zásady *ne bis in idem* nedojde, a to ani při současném uložení sankce za žalobu na doplnění pasiv spolu se sankcí za nepodání včasného insolvenčního návrhu dle insolvenčního zákona, a dále ani při kombinaci vydání prospěchu a sankce dle ust. § 99 InsZ. Základním důvodem je to, že při uložení zvláštních povinností dle ust. § 66 ZOK je jednatel sankcionován za přispění k úpadku porušením svých povinností, zatímco v případě ust. § 99 InsZ jde *de facto* o sankci za nepodání insolvenčního návrhu dle podmínek uvedených v insolvenčním zákoně, tj. jde zkrátka o jiné skutkové podstaty. Proto nejde o porušení zásady *ne bis in idem*, nerozhoduje se o té samé věci dvakrát, a to ani přesto, že porušení těchto povinností spojených s oběma skutkovými podstaty znamená rovněž porušení péče řádného hospodáře. Skutkové podstaty, respektive předmětné povinnosti se navzájem neobsahují. Jednatel je v těchto případech „trestán“ za odlišné situace, které měl způsobit, jak je detailně rozvedeno v předchozích částech této práce. V mnoha případech jistě dojde k naplnění podmínek pro vydání prospěchu, sankci dle žaloby na doplnění pasiv a současně za pozdě podaný insolvenční návrh. Za takové situace ovšem jednatel musí naplnit všechny skutkové podstaty, které jsou různé. Ačkoliv cíl těchto institutů je společný, a to větší míra uspokojení věřitelovy pohledávky za společností, obě ustanovení se liší, a to i přesto, že vznikem těchto odpovědností je shodně skutečnost, že jednatel porušil nějakou svou povinnost. Může tak dojít jak k současnemu naplnění všech skutkových podstat dle uváděných ustanovení anebo pouze jedné z nich, i proto se nejedná o porušení zásady *ne bis in idem*. Odlišnost můžeme spatřovat i v tom, že zatímco v intencích ust. § 66 ZOK se jednatel snaží nepřispět k úpadku a cílem je tak hlavně udržet společnost ekonomicky stabilní, v intencích ust. § 99 InsZ již jde při plnění jednatelových povinností kromě zájmu společnosti také o zájmy věřitelů, tj. podáním včasného insolvenčního návrhu minimalizovat věřitelovy škody.

Ačkoliv Rada tento svůj uvedený názor více nerozvádí, nejspíše ho opírá o podobnost těchto ukládaných plnění jednateli – věřitel je na jejich základě při vyvození odpovědnosti jednatele zkrátka více uspokojen. Ani s tímto se ovšem nelze ztotožnit, protože jednatelem nebude nikdy uloženo vydávat „stejně plnění“, pokud bude doplňovat majetkovou podstatu společnosti dle ust. § 66 ZOK (ze které se uspokojují všichni věřitelé) a současně nahrazovat jednotlivému věřiteli škodu dle ust. § 99 InsZ. Důvod, proč tomu tak jak, spatřuji v časových souvislostech příslušných řízení a jejich charakteru. Ačkoliv Jirmásek uvádí, že řízení dle ust. § 99 InsZ nevytvoří spolu s incidenčním sporem dle ust. § 66 ZOK překážku věci zahájené ani věci rozhodnuté, a to protože se nejedná o věc s totožným skutkovým základem²⁰⁷ (čímž rovněž uvádí, že zde nepůjde o porušení zásady *ne bis in idem*), časovým důvodem, jež má v této věci zásadní vliv bude dle mého názoru okamžik meritorního rozhodnutí v těchto řízeních. Jak bylo v této práci popsáno, rozhodnutí o žalobě dle ust. § 99 InsZ může být soudem vydáno pouze za předpokladu, kdy je známa přesná výše škody (věřitel je oprávněn podat žalobu dříve s uvedením orientační

²⁰⁷ JIRMÁSEK, Tomáš. § 99, marg. č. 56-57. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

výše). Pokud dojde k uložení povinnosti jednatele dle ust. § 66 ZOK, zvětší se majetková podstata společnosti a věřitelova míra uspokojení se může změnit. Pokud proto poběží současně incidenční spor dle ust. § 66 ZOK a řízení o žalobě dle ust. § 99 InsZ, dle mého názoru soud nebude moci o žalobě dle ust. § 99 InsZ rozhodnout dříve, než bude znám výsledek incidenčního sporu dle ust. § 66 ZOK a míra uspokojení věřitele dle konečné zprávy insolvenčního řízení, protože doplnění majetkové podstaty z tohoto incidenčního může mít bezesporu vliv na přesnou výši věřitelovy škody za opožděně podaný insolvenční návrh jednatelem. Tento můj názor se přitom opírá o myšlenku uváděnou v předchozích částech této práce ohledně toho, že rozhodnutí insolvenčního soudu ohledně incidenčního sporu dle ust. § 66 ZOK by mělo padnout v okamžiku, kdy je skutečně finálně stanovena výše souhrnu dluhů a zároveň skutečně známa hodnota majetku upadnuvší společnosti (s ohledem na konečné zjištění výše pohledávek a zpeněžení majetku společnosti), přičemž konečná zpráva insolvenčního řízení bude zohledňovat právě i výsledek tohoto řízení, aby nemusela být vydávána jakási další konečná zpráva, což by procesně nedávalo valný smysl. Dle mého názoru lze proto spíše uvádět opak toho, co Rada uvádí počátkem v komentáři k ust. § 66 ZOK, tj. lze uvádět spíše, že náhrada škody za opožděně podaný insolvenční návrh navazuje na zvláštní povinnosti dle ust. § 66 ZOK, nikoliv naopak.

K opačné situaci by mohlo dojít pouze za výjimečných okolností, kdy dojde k rozhodnutí o žalobě dle ust. § 99 InsZ již v průběhu insolvenčního řízení (například pokud bude nebude v majetkové podstatě společnosti téměř nic a přesná výše škody tak bude známa dříve) a teprve následně bude vedeno a rozhodnuto o uložení zvláštních povinností dle ust. § 66 ZOK. Insolvenční soud totiž v takovém případě nemůže při vydání rozhodnutí o vydání prospěchu nebo o žalobě na doplnění pasiv zohlednit již vydané rozhodnutí o povinnosti jednatele uhradit škodu jedinému věřiteli mimo insolvenční řízení – při vykonání sankcí dle ust. § 66 ZOK totiž dochází ke zvětšení majetkové podstaty, ze které jsou uspokojeni všichni věřitelé. Tento případ bude ovšem dle mého názoru spíše krajní. I při tomto teoretickém porušení zásady *ne bis in idem*, tj. kdy je věřitel na základě individuální žaloby *defacto* uspokojen, nicméně jeho pohledávka se v probíhajícím insolvenčním řízení považuje za neuspokojenou a věřitel je tak poté uspokojen i v důsledku úspěchu v incidenčním sporu dle ust. § 66 ZOK, se ovšem i s ohledem na Jirmáskův výklad²⁰⁸ a na různé charaktery řízení a různé skutkové podstaty neuplatní překážka *litispendence* a překážka věci rozhodnuté.

S ohledem na výše uvedené je také nutno dále doplnit, jakým způsobem by měl postupovat věřitel, pokud dojde k zahájení incidenčního sporu dle ust. § 66 ZOK za situace, kdy bude jednatel současně odpovědný (věřitel situaci takto posoudí) za náhradu škody dle ust. § 99 InsZ. Jak bylo uvedeno, věřitel může v žalobě dle ust. § 99 InsZ uvést pouze orientační výši škody (k podání žaloby ho rovněž motivuje promlčecí lhůta), přičemž v návaznosti na výsledek incidenčního sporu

²⁰⁸ JIRMÁSEK, Tomáš. § 99, marg. č. 56-57. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. (2023).

dle ust. § 66 ZOK může být následně jeho pohledávka uspokojena v mnohem vyšší míře a tím pádem může dojít k tomu, že soud žalobě dle ust. § 99 InsZ částečně nebo i zcela nevyhoví anebo žalobu sám věřitel vezme pod tíhou okolností zpět. Při částečném úspěchu ve věci by tak dle mého názoru mělo být rozhodnuto o přiznání plné náhrady nákladů řízení věřiteli. Ust. § 142 odst. 2 OSŘ toto ovšem umožňuje pouze při neúspěchu v poměrně nepatrné části. Při zamítnutí žaloby v celém rozsahu nebo při vzetí žaloby zpět z uvedeného důvodu by dle mého názoru věřiteli nemělo být uloženo hradit jednateli náklady řízení, pokud bude žaloba zamítnuta v celém rozsahu nebo vzata zpět (na základě ust. § 150 nebo ust. § 145 odst. 2 OSŘ), současně nepovažují za spravedlivé, aby tyto náklady věřiteli hradil jednatel, který by takovou procesní situaci nezapříčinil. Věřitel ovšem za takovéto situace může být k podání žaloby s uvedením alespoň orientační výše škody defacto nucen kvůli běhu promlčecí lhůty, a proto zároveň nevnímám jako spravedlivé, aby věřitel nesl tíhu zaplacení soudního poplatku (který může být vyměřen i na poměrně vysokou částku – dle požadované náhrady škody), pokud bude z tohoto důvodu žaloba zcela zamítnuta nebo žalobu vezme zpět. Řízení dle ust. § 99 InsZ by proto dle mého názoru mělo být stejně jako incidenční spor dle ust. § 66 ZOK osvobozeno od soudního poplatku, aby se této situaci předešlo, tj. aby věřitel nebyl příliš demotivován od uplatňování svého nároku na náhrady škody u soudu.

Souběh uložení zvláštních povinností dle ust. § 66 ZOK a náhrady škody dle ust. § 99 InsZ nepovažují s ohledem na výše uvedené za porušení zásady *ne bis in idem*. Téměř vždy bude při vedení obou těchto řízení nejdříve rozhodnuto o uložení zvláštních sankcí dle ustanovení § 66 ZOK a až následně o náhradě škody dle ust. § 99 InsZ. Výjimku bude tvořit pouze krajní situace, kdy bude o žalobě dle ust. § 99 InsZ rozhodnuto již v průběhu insolvenčního řízení (například pokud bude nebude v majetkové podstatě společnosti téměř nic a přesná výše škody tak bude známa dříve) a teprve následně bude vedeno a rozhodnuto o uložení zvláštních povinností dle ust. § 66 ZOK. Ani tehdy ovšem procesně nedojde k vytvoření překážky litispendence nebo překážky věci rozhodnuté kvůli odlišným charakterům řízení (incidenční spor oproti klasickému civilnímu řízení, plnění do majetkové podstaty společnosti, ze které se uspokojují všichni věřitelé, oproti náhradě škody individuálnímu věřiteli) a různé skutkové podstaty. Uložení sankce dle ust. § 66 ZOK nevylučuje věřitelovo vymáhání náhrady škody dle ust. § 99 InsZ, dle mého názoru by ovšem současná zákonná úprava měla být doplněna v oblasti náhrady nákladů řízení o žalobě dle ust. § 99 InsZ. A to za situace, kdy v průběhu řízení dojde k doplnění majetkové podstaty na základě incidenčního sporu dle ust. § 66 ZOK, čímž dojde k ovlivnění úspěchu ve věci (částečnému zamítnutí žaloby, zamítnutí žaloby, zpětvzetí žaloby kvůli těmto okolnostem). Zákonná úprava by tak v tomto ohledu měla obsahovat možnost rozhodnout o přiznání plné náhrady nákladů řízení věřiteli, a to nejen pouze při poměrně nepatrném částečném neúspěchu ve věci, a řízení dle ust. § 99 InsZ by mělo být osvobozeno od soudního poplatku.

Závěr

Tato práce si stanovila za cíl zhodnotit, jak je z pohledu věřitele (potažmo různých skupin věřitelů) současná právní úprava odpovědnosti jednatele v rámci vydání prospěchu a žaloby na doplnění pasiv dle ust. § 66 ZOK a dále náhrady škody za opožděně podaný insolvenční návrh dle ust. § 99 InsZ nastavena. Dalším cílem bylo posouzení, za jakých okolností se má věřitel domáhat této odpovědnosti v souladu s uvedenými ustanoveními. Dále proto bude na tyto otázky odpovězeno nejprve v rámci vydání prospěchu a žaloby na doplnění dle ust. § 66 ZOK a následně v rámci náhrady škody za opožděně podaný insolvenční návrh dle ust. § 99 InsZ. Závěrem dojde ke zhodnocení vztahu odpovědnosti jednatele dle ust. § 66 ZOK a odpovědností jednatele dle ust. § 99 InsZ a stanovení, jaké důsledky případný souběh příslušných řízení přináší pro věřitele.

Dle ust. § 66 ZOK je to insolvenční správce (případně insolvenční správce z pokynu věřitelského výboru), kdo se domáhá vydání prospěchu a uložení doplnění majetkové podstaty na základě žaloby na doplnění pasiv. Z pohledu věřitele je proto zásadní komplexní posouzení aktivní legitimace, pokud to není právě on, kdo je oprávněn podat návrh. Současné nastavení považuji i s ohledem na odlišné motivace různých skupin věřitelů, kdy největší význam má vyvození této odpovědnosti pro věřitele nezajištěné, kteří uplatňují svou pohledávku přihláškou, za spravedlivé, a to s ohledem na standardy odborné péče insolvenčního správce a věřitelského výboru a související nárok věřitele vymáhat náhradu škody právě po nich. Za nedostatek právní úpravy ovšem považuji současné řešení úhrady zálohy pro podání návrhu při nedostatku prostředků v majetkové podstatě. Bezvýhradně spravedlivé a účinné řešení úhrady zálohy dle mého názoru neexistuje, ale tento nedostatek může zákonodárce alespoň částečně neutralizovat, pokud by věřitelé, kteří zálohu poskytl, měli možnost požadovat její náhradu i v případě, kdy insolvenční správce v tomto sporu neuspěje.

V neposlední řadě je při posouzení právní úpravy jako celku nutné zmínit také okolnost zahájení insolvenčního řízení na insolvenční návrh věřitele, pokud k podání insolvenčního návrhu nedošlo ze strany jednatele. V takové chvíli je nutné, aby věřitel uhradil zálohy ve výši i několika desítek tisíc korun, které se věřiteli také nemusí vůbec vrátit. Současně může například v případě naprosto nemajetné společnosti doplnění majetkové podstaty kvůli úspěchu v incidenčním sporu dle ust. § 66 ZOK představovat alespoň nějakou možnost, jak může věřitel zvýšit uspokojení své pohledávky. Nicméně uhrazení těchto záloh, zejména v případech, kdy výše věřitelovy pohledávky nebude dosahovat ani jejich výše, dle mého názoru představuje velice silný demotivační prvek právě k podání insolvenčního návrhu. Tato okolnost proto celkově snižuje také efektivitu ust. § 66 ZOK z pohledu věřitele.

Další posouzení úpravy tohoto ustanovení je úzce navázáno na druhý cíl, tj. kdy návrh dle ust. § 66 ZOK při zahájeném insolvenčním řízení podat, a to z pohledu insolvenčního správce kvůli popsané aktivní legitimaci. Výše možných uložených sankcí může být pro úroveň uspokojení věřitelů skutečně zásadní a pro podání návrhu představuje dostatečnou motivaci. Ačkoliv důkazní břemeno bude v řízení tížit hlavně jednatele upadnuvší společnosti, insolvenční správce musí před podáním návrhu v souladu s odbornou péčí posoudit, zda je hospodárné návrh podat či nepodat, tj. posoudit, zda tu jsou předpoklady pro vyvození odpovědnosti jednatele (příspěl porušením svých povinností k úpadku společnosti). V části „porušení povinností“ půjde o posouzení péče řádného hospodáře a insolvenční správce se může řídit letitou judikaturou, která tuto oblast upřesnila a konkretizovala. Nicméně ve spojení s „příspěl-li k úpadku“ jde stále o oblast bez bližšího vyjasnění, přičemž pokud nepůjde o naprosto zjevné případy (např. zpronevěra majetku společnosti, zkresení účetnictví), bude zapotřebí vytvoření kazuistické judikatury v dalších letech, a to i pro stanovení jakési hodnotové tabulky stanovující jak intenzivní porušení s přispěním k úpadku má s ohledem na zásadu proporcionality vést v důsledku k uložení sankce v odpovídající výši. Ačkoliv je uvedená úprava a tato formulace sama o sobě poměrně neurčitá pro závěry, zda podat či nepodat návrh, nejde ji dle mého názoru blíže upřesnit, protože by více omezila věřitele, potažmo insolvenčního správce v úspěšnosti tohoto řízení. Promlčení nároku nebude insolvenčního správce ve většině případů zatěžovat, ovšem musí počítat s tím, že případný neúspěch v řízení povede k ještě většímu snížení majetkové podstaty a uspokojení zejména nezajištěných věřitelů i přesto, že zde není povinnost hradit soudní poplatek. Pokud bude jednatelem právnická osoba, návrh by měl být směřován jak proti zástupci právnické osoby, tak proti samotné právnické osobě, v případě obecné mnohosti odpovědných jednatelů by měl být návrh směřován proti každému z nich. Obecně by měl insolvenční správce podat návrh tehdy, pokud posoudí jednateľovo porušení povinností s přispěním k úpadku (tj. i včetně příčinné souvislosti) jako natolik závažné, že se jednatelem nepodaří unést důkazní břemeno (prokázání neporušení), a to s přihlédnutím ke kalkulaci možného navýšení majetkové podstaty (s ohledem na maximální výši a zásadu proporcionality) a rizika ztráty nákladů řízení při neúspěchu, o které se poníží majetková podstata.

Úprava náhrady škody za opožděně podaný insolvenční návrh dle ust. § 99 InsZ je z pohledu věřitele nastavena správně, poskytuje věřiteli dostatečnou ochranu při příslušném porušení povinnosti jednatele a lze uvést, že je nastavena také spravedlivě po procesní stránce. Nelogickou chybu v úpravě ovšem představuje nastavení aktivní legitimace pro podání žaloby, kdy jsou opomíjeni věřitelé s pohledávkami postavenými na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou,

jež vznikly před podáním insolvenčního návrhu. Zákonná úprava by se měla v tomto ohledu upravit.

Věřitel by se měl této náhrady škody domáhat, pokud zejména dle informací získaných z insolvenčního rejstříku dojde k závěru, že nesplnění jednatelovy povinnosti v podobě nepodání insolvenčního návrhu dle zákonných pravidel je skutečným důvodem vzniku věřitelovy škody, a to v drtivé většině případů do tří let od podání insolvenční přihlášky, kdy nebude věřitelův nárok promlčen, přičemž současně využije toho „ústupku“, že výši své škody pouze orientačně odhadne. Současně lze věřiteli doporučit, aby rovněž podal i návrh na předběžné opatření pro zajištění jednatelova majetku, pokud k tomu budou okolnosti nakloněny, k čemuž ovšem nejspíše dojde jen ve výjimečných případech. Pokud bude jednatelem právnická osoba, věřitel by měl žalobu směřovat jak proti zástupci právnické osoby, tak proti samotné právnické osobě, v případě obecné mnohosti odpovědných jednatelů by měl žalobu směřovat proti každému z nich. Ačkoliv tíha důkazního břemene bude v řízení tížit převážně jednatele, věřitel musí řízení předběžně vyhodnotit tak, že ve věci uspěje (jedenatel mimo jiné neprokáže liberační důvody stanovené v ust. § 99 InsZ) a teprve v tento moment může žalobu podat, současně musí počítat s rizikem ztráty poměrně vysokého soudního poplatku a uložením povinnosti uhradit další náklady řízení.

Uložení zvláštních povinností dle ust. § 66 ZOK a náhrady škody dle ust. § 99 InsZ se dle mého názoru nevylučuje, protože jsou v první řadě ukládány na základě porušení odlišných jednatelových povinností. Jde o rozdílné skutkové podstaty, a to i přesto, že při porušení povinností spojených s oběma ustanoveními dochází k porušení péče řádného hospodáře. Uložení sankce dle ust. § 66 ZOK nevylučuje věřitelovo vymáhání náhrady škody dle ust. § 99 InsZ. Odlišnost můžeme spatřovat i v tom, že zatímco v intencích ust. § 66 ZOK se jedenatel snaží nepřispět k úpadku a cílem je tak hlavně udržet společnost ekonomicky stabilní, v intencích ust. § 99 InsZ již jde při plnění jednatelových povinností kromě zájmu společnosti také o zájmy věřitelů, tj. podáním včasného insolvenčního návrhu minimalizovat věřitelovy škody.

I při stanovení odlišného předchozího závěru ovšem nepůjde v intencích obou ustanovení o stejné plnění, které by mělo být jednatelem uloženo. Důvodem jsou časové okolnosti obou řízení. Jednateli nebude téměř nikdy uloženo vydávat „stejně plnění“, pokud bude doplňovat majetkovou podstatu společnosti dle ust. § 66 ZOK (ze které se uspokojují všichni věřitelé) a současně nahrazovat jednotlivému věřiteli škodu dle ust. § 99 InsZ, a to kvůli časovému rámci okamžiku vydání meritorního rozhodnutí v těchto řízeních. Rozhodnutí o žalobě dle ust. § 99 InsZ může být soudem vydáno, pouze pokud je známa přesná výše škody. K jejímu zjištění při současném vedeném incidenčním sporu dle ust. § 66 ZOK ovšem dojde právě až po vydání meritorního rozhodnutí v incidenčním sporu, protože případné doplnění majetkové podstaty může mít vliv na

přesnou výši věřitelovy škody za opožděně podaný insolvenční návrh jednatelem. Tento závěr přitom navazuje na dovozenou myšlenku, kdy konečná zpráva insolvenčního řízení musí zohledňovat i výsledek tohoto incidenčního sporu, aby nemusela být vydávána jakási další konečná zpráva, neboť opak procesně nedává smysl. Rozhodnutí o žalobě dle ust. § 99 InsZ tak fakticky při souběhu časově navazuje na rozhodnutí o incidenčním sporu dle ust. § 66 ZOK.

Na základě tohoto zjištění by proto měla být současná zákonná úprava doplněna v intencích řízení dle ust. § 99 InsZ o možnost rozhodnout o přiznání plné náhrady nákladů řízení věřiteli, a to nejen při poměrně nepatrném částečném neúspěchu ve věci (dle obecného nastavení v občanském soudním řádu). Možnost by směřovala k situaci, kdy dojde k ovlivnění úspěchu ve věci (částečnému zamítnutí žaloby, zamítnutí žaloby či pokud věřitel podá zpětvzetí žaloby) kvůli doplnění majetkové podstaty na základě incidenčního sporu dle ust. § 66 zok. Doplnění zákonné úpravy by mělo v tomto ohledu směřovat rovněž k osvobození řízení dle ust. § 99 InsZ od soudního poplatku kvůli spravedlivějšímu nastavení pro věřitele.

Seznam zkratk

právní předpisy jsou citované ve znění pozdějších předpisů, není-li v textu výslovně uvedeno jinak

Nejvyšší soud

novela zákona o obchodních korporacích

Nejvyšší soud České republiky
zákon č. 33/2020 Sb., kterým
se mění zákon č. 90/2012 Sb.,
o obchodních společnostech a
družstvech (zákon o
obchodních korporacích), ve
znění zákona č. 458/2016 Sb.,
a další související zákony

OZ

zákon č. 89/2012 Sb.,
občanský zákoník

OSŘ

zákon č. 99/1963 Sb.,

občanský soudní řád

ZOK

zákon č. 90/2012 Sb., o
obchodních společnostech a
družstvech (zákon o
obchodních korporacích)

InsZ

zákon č. 182/2006 Sb.,
zákon o úpadku a způsobech
jeho řešení (insolvenční zákon)

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

ČECH, Petr. Z aktuální judikatury k účetním závěrkám a rozdělování vlastních zdrojů obchodních korporací. *Bulletin Komory daňových poradců ČR*. 2022, č. 3, s. 57-58.

DOČKAL, T., Odpovědnost členů orgánů společnosti za porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře a povinnosti loajality. In: VRBA, Milan. *Odpovědnost a ručení v právu obchodních společností*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2013, ISBN 978-80-87146-78-1.

DVOŘÁK, Jan a MACKOVÁ, Alena. *Pocta Aleně Winterové k 80. narozeninám*. Praha: Všehrad, 2018. ISBN 978-80-85305-53-1.

GLATZOVÁ, Vladimíra. Náhrada škody pro pozdní podání insolvenčního návrhu. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 57-59.

HAVEL, Bohumil. Úpadková situace dlužníka a standardy péče jeho orgánů. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 25-27.

HUDKOVÁ, Barbora. Předběžné opatření dle § 100 odst. 1 InsZ v judikatuře vrchních soudů. *Soudní rozhledy*, 2018, č. 11-12, s. 356-357.

JOSKOVÁ, Lucie. Je rozdíl mezi povinnostmi loajality a povinností postupovat s péčí řádného hospodáře?. *Obchodněprávní revue*, 2019, č. 11-12, s. 281-285.

LASÁK, Jan; DĚDIČ, Jan; POKORNÁ, Jarmila a ČÁP, Zdeněk. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7598-881-2.

LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 139.

MATZNER, Jiří. Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností. *Obchodněprávní revue*, 2023, č. 1, s. 23-26.

MIFEK, Jan. *Povinnosti člena statutárního orgánu při úpadku korporace*. *Obchodní právo*, 2023, roč. 32, č. 3, s. 29-38.

MORAVEC, Tomáš. Povinnost dlužníka podat insolvenční návrh v české a německé právní úpravě. *Právo: časopis pro právní teorii a praxi*. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2011, roč. 2010, č. 4, s. 5-14. ISSN 1802-9116.

MORAVEC, Tomáš, KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 321.

RADA, Tomáš. Odpovědnost statutárních orgánů za schodek při konkurzu korporace po novele ZOK. *Jurisprudence*. 2020, č. 5., s. 43-47.

SEDLÁČEK, Miroslav a STŘELEČEK, Tomáš. *Povinnost a odpovědnost v civilním právu hmotném a procesním: speciální problémy*. Praha: Wolters Kluwer, 2021., ISBN 978-80-7676-244-2.

SPRINZ, Petr; JIRMÁSEK, Tomáš; ŘEHÁČEK, Oldřich; VRBA, Milan a ZOUBEK, Hynek. *Insolvenční zákon: komentář*. 1. vydání. (4. aktualizace). Praha: C.H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-753-8.

ŠTENGLOVÁ, Ivana; HAVEL, Bohumil; CILEČEK, Filip; KUHN, Petr a ŠUK, Petr. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 3. vydání. Praha: Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-799-6.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

BLAHUŠ, Petr. *Hovoříme s advokátkou a daňovou poradkyní JUDr. Ing. Helenou Horovou LL.M z H.H. Legal a Společné kanceláře insolvenčních správců na téma odpovědnosti člena statutárního orgánu za nesplnění povinnosti podat insolvenční návrh bez odkladu*. [online]. 2022 [cit. 01. 12. 2023]. Dostupné z <https://www.kn.cz/odpovednosti-clena-statutarniho-organu-za-nesplneni-povinnosti-podat-insolvencni-navrh-bez-odkladu/>.

BROŽ, Jaroslav, BUDÍN, Petr, DADAM, Alexandr, KOZÁK, Jan, PACHL, Lukáš, STANISLAV, Antonín, STRNAD, Zdeněk, ZRŮST, Lukáš, ŽIŽLAVSKÝ, Michal. *Insolvenční zákon: Komentář*. [online – Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 01. 12. 2023]. Dostupné z: www.aspi.cz.

PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. [online] 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. 3276 s. [cit. 16. 11. 2023]. Dostupné z: www-beck-online-cz

JOSKOVÁ, Lucie. 8.2 Úpadkové delikty. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, DĚDIČ, Jan, LASÁK, Jan, PIHERA, Vlastimil, LÁLA, Daniel, JOSKOVÁ, Lucie. *Akciové společnosti*. [online] 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023 [cit. 16.11.2023]. Dostupné z: www-beck-online-cz.

OLIVOVÁ, Táňa. *Hrozící úpadek obchodní korporace – standardy péče a povinnosti členů statutárního orgánu* [online]. 2020 [cit. 02. 12. 2023]. Dostupné z:

<https://www.epravo.cz/top/clanky/hrozici-upadek-obchodni-korporace-standardy-pece-a-povinnosti-clenustatutarniho-organu-112235.html>

OŽANA, Jan, FOREJT, Jan. *Nová pravidla odpovědnosti členů statutárního orgánu podle velké novely ZOK aneb bude výkon funkce člena statutárního orgánu jen pro odvážné?* [online]. 2020 [cit. 18. 10. 2023]. Dostupné z https://www.epravo.cz/top/clanky/nova-pravidla-odpovednosti-clenu-statutarniho-organu-podle-velke-novely-zok-aneb-bude-vykon-funkce-clena-statutarniho-organu-jen-pro-odvazne-112140.html?mail#_ftn21.

SIGMUND, Adam. *Reorganizace firem v České republice – probouzení Šípkové Růženky*. Advokátní deník [online]. 2020 [cit. 20. 10. 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/11/23/reorganizace-firem-v-ceske-republice-probouzeni-sipkove-ruzenky/>.

SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. *Insolvenční zákon*. [online] 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. 1248 s. [cit. 16. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz>.

3. Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích.

Zákon č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání

Vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů.

4. Seznam použité judikatury

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 27 ICdo 62/2017.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2015, sp. zn. 29 Cdo 5330/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2015, sp. zn. 29 Cdo 3860/2015.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3770/2016.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. 29 Cdo 3146/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5194/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2017, sp. zn. 29 Cdo 2737/2014 (publikováno pod sp. zn. Rc 79/2018).

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2869/2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 29 Cdo 1068/2015.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2016, sp. zn. 29 ICdo 49/2014.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 29 Cdo 440/2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2017, sp. zn. 29 Cdo 4590/2016.

Rozhodnutí Cour de cassation (Cass com) ze dne 13. 11. 2012, sp. zn, n ° 11-13340.

Rozhodnutí Cour de cassation (Cass com) ze dne 17. 8. 2013, sp, zn, n ° 12-21686.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 32 Cdo 2484/2012.

Nález Ústavního soudu ze dne 15. 8. 2005, sp. zn. IV. ÚS 314/05.

Usnesení Vrhenního soudu v Olomouci ze dne 12. 9. 2017, č.j. 1 VSOL 922/2017-A-1.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2683/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 29 Odo 1395/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 7. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1481/2009.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2356/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2018, sp. zn. 29 Cdo 5595/2017.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 8. 2020, sp. zn. 29 Cdo 3321/2018.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2022, sp. zn. 29 Cdo 820/2021.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4269/2014.
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne: 30. 12. 2019, sp. zn. 29 Cdo 339/2018.
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 01. 2017, č. j. 4 VSPH 53/2017-59.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 03. 2019, sp. zn. 29 Cdo 1598/2017.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2019, sp. zn. 29 Cdo 4961/2017.
Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 06. 2014, č.j. 1 VSOL 114/2014-B-28.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2018, sp. zn. 29 Cdo 4180/2016.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 08. 2019, sp. zn. 29 Cdo 4462/2017.

5. Seznam ostatních zdrojů

Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, č. 33/2020 Dz.

Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), č. 182/2006 Dz.

Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 80/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti daní a některé další zákony, č. 80/2019 Dz.

POLENA, Ladislav. *Odpovědnost statutárních orgánů za opožděně podaný insolvenční návrh* [online]. [cit. 10. 10. 2023]. Dostupné z <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/125866/150052887.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc.

Odpovědnost jednatele společnosti s ručením omezeným v úpadku z pohledu věřitele

Abstrakt

Tématem diplomové práce je možnost věřitele dosáhnout větší míry uspokojení své pohledávky za společností s ručením omezeným v úpadku s časovým určením po zahájení insolvenčního řízení, a to prostřednictvím vyvození odpovědnosti jednatele v rámci institutu vydání prospěchu a žaloby na doplnění pasiv dle ust. § 66 zákona o obchodních korporacích a dále náhrady škody za opožděně podaný insolvenční návrh dle ust. § 99 insolvenčního zákona. Téma je poměrně aktuální, v nedávné době byl novelizován zákon o obchodních korporacích, čímž došlo právě k zavedení žaloby na doplnění pasiv a dále ke změnám možnosti uložení povinnosti vydat prospěch, a to včetně nové procesní úpravy. Uváděná změna přitom současně ovlivnila také věřitelovu situaci, pokud zvažuje domáhat se náhrady škody dle ust. § 99 insolvenčního zákona při porušení jednatelovy povinnosti řádně podat insolvenční návrh, a to kvůli hmotněprávní ale i procesněprávní provázanosti všech uváděných institutů.

Diplomová práce se proto zabývá zhodnocením, jakým způsobem je pro věřitele (skupiny věřitelů) současná právní úprava odpovědnosti jednatele v intencích vydání prospěchu, žaloby na doplnění pasiv a náhrady škody za opožděně podaný insolvenční návrh nastavena a v čem spočívají její nedostatky, případně jak je vhodné nedostatky odstranit. Práce dále zkoumá, za jakých okolností je pro věřitele výhodné domáhat se této odpovědnosti jednatele, respektive kdy by se jí měl domáhat. V neposlední řadě práce na základě popisu a analýzy uváděných institutů zkoumá vztah mezi odpovědností jednatele dle ust. § 66 zákona o obchodních korporacích a odpovědností jednatele dle ust. § 99 insolvenčního zákona a stanovuje, co tyto závěry pro věřitele v konečném důsledku znamenají.

Práce je za uvedeným účelem členěna do čtyř částí, první část pojednává o základních východiscích – o společnosti s ručením omezeným, funkci jednatele a dále o věřiteli a skupinách věřitelů. Obsahem druhé části je rozbor odpovědnosti jednatele dle ust. § 66 zákona o obchodních korporacích a třetí části rozbor odpovědnosti jednatele dle ust. § 99 insolvenčního zákona, čtvrtá část obsahuje rozbor vztahu mezi těmito instituty, a to vše z pohledu věřitele.

Klíčová slova: věřitel, insolvence, odpovědnost jednatele společnosti s ručením omezeným v úpadku

Liability of an executive of a limited liability company in insolvency from the perspective of a creditor

Abstract

The topic of the thesis is the possibility for a creditor to achieve a greater degree of satisfaction of its claim against a limited liability company in insolvency with a temporal determination after the commencement of insolvency proceedings, through the liability of the executive within the institute of the issuance of the benefit and the action for supplementation of liabilities under the provisions of Section 66 of the Commercial Corporations Act and compensation for damages for a late filed insolvency petition under the provisions of Section 99 of the Insolvency Act. The topic is quite recent, as the Companies Act has recently been amended, which has just led to the introduction of the action to supplement liabilities and also to changes in the possibility of imposing the obligation to issue a benefit, including new procedural regulations. At the same time, this change has also affected the creditor's situation if it is considering claiming compensation for damages under Section 99 of the Insolvency Act in the event of a breach of the executive's obligation to properly file an insolvency petition, due to the substantive but also procedural interdependence of all the mentioned institutes.

Therefore, the thesis deals with the assessment of how the current legal regulation of the liability of the executive in terms of the issuance of the benefit, the action for supplementation of liabilities and compensation for damages for a late filed insolvency petition is set up for creditors (groups of creditors) and what its shortcomings are, or how it is appropriate to eliminate the shortcomings. The thesis further examines under what circumstances it is advantageous for a creditor to claim this liability of the executive, or when it should be claimed. Last but not least, the thesis, based on the description and analysis of the mentioned institutes, examines the relationship between the liability of the executive pursuant to Section 66 of the Commercial Corporations Act and the liability of the executive pursuant to Section 99 of the Insolvency Act and determines what these conclusions ultimately mean for creditors.

The thesis is divided into four parts for this purpose, the first part deals with the basic background - the limited liability company, the function of the executive and the creditor and creditor groups. The content of the second part is an analysis of the liability of the executive according to the provisions of § 66 of the Commercial Corporations Act and the third part is an analysis of the liability of the executive according to the provisions of § 99 of the Insolvency Act,

the fourth part contains an analysis of the relationship between these institutes, all from the perspective of the creditor.

Klíčová slova: creditor, insolvency, liability of an executive of a limited liability company in insolvency